ISSN 1302 - 6938 46

GÜNEY

46

ekim • kasım • aralık '08
cotmeh • sermawez • kanûn '08
4 ytl • 3 euro

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ

ABİDİN DİNO'YLA KARŞILAŞMA

M. Şehmus Güzel

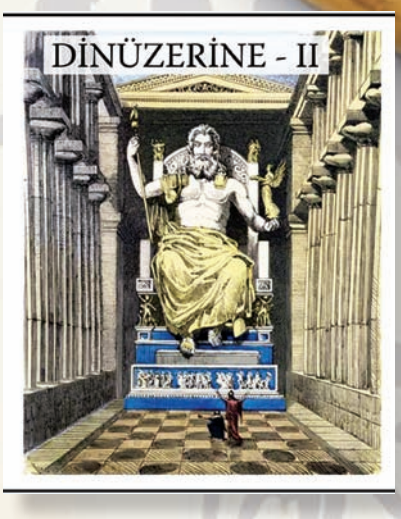

Modernite ve yabancılaştırılmış insan

Boris Yefimov

tan doğan

devrim

'ekim devrimi'nin 91. yılına ve
'devrimciler'e

"çocukların avuçlarında günlerimiz sıra bekler
günlerimiz tohumlardır avuçlarında çocukların
çocukların avuçlarında yeşerecekler" / nâzım

yoldaşlar!
yol belli:
"halkların kardeşliği"

okullarda fabrikalarda tarlalarda bir başka 'çarlık'
köylerde kasabalarda kentlerde savaş ve açlık

dünyanın her yerinde acı yokluk ve zulüm
dünyanın her yerinde zamansız ölüm

kardeşler!
bu sömürü düzeni kimin emri

yokluğu yazgı kılan yarım akılların tamamı yalan
kanla can bulandan olur mu 'insan'

üçüncü mevkide yolculanmak değil işimiz
""insanın insana zulmüne hayır!" diyeceğiz

arkadaşlar!
el ele yürüme zamanı şimdi

ağıtlara gizlenip n'olur ağlamayın
biz "devrim çocukları"yız: artık anlayın

'tarih kötü' 'gün acı' 'dert büyük' veyahut
'neden ekmek değil ki emek' demekle kalmayın: şimdi direnç zamanı şimdi umut

çocuklar!
bize 'mavilik' gerek:
"ta ki yeryüzü aşkın yüzü olana dek"

merhaba

Zaman hızla akıp gidiyor

Kimimiz varlığını ve yaşamını düşünüyor, anlamlandırmaya çalışıyor. Kimimiz sadece yaşamak için düşünüyor. Ötesini hiç mi hiç düşünmüyor, kader ve tevekkül zincirine bağlı bir yaşamı sürdürüyor. Dünyada olup bitenler kimimizi hiç ilgilendirmiyor. Hatta çoğunluk bundan memnun bile görünüyor. Örneğin okur-yazarlık oranı sürekli yükseliyor, 10 yıl, 20 yıl öncesine göre okur-yazarlık oranı çok daha iyi durumda. Ancak okur-yazar olanların okuma-yazma oranı tersine, sürekli düşüyor. En eğitimli kesimlerin, öğrencilerin doğru dürüst kitap, gazete, dergi vb. okudukları yok. Böyle bir dünyada sözümüzün pek bir hükmü de olmuyor. Güney Dergisi (ve elbette öteki dergiler, gazeteler, özellikle muhalif, devrimci basın) buna rağmen doğru yolunda ilerlemeye devam ediyor. Taşıdığımız bilinç, yani dünyayı, insanları yorumlamanın yanında, değiştirme, devrimcileştirme isteği yolumuzun zorluğunu göğüslememizi sağlıyor.

* * *

46. sayımızda özel bir dosya hazırlamadık. Geçen sayıda başlayan "Dinini… ve Kitabını… iyi tanı!" başlıklı dosyamızın ikinci bölümü sayfalarımız arasında. Ayrıca bu sayıda Abidin Dino, İlhan Berk, Boris Yefimov gibi kendi alanlarında birer büyük usta olan sanatçılar üzerine güzel çalışmalar bulacaksınız.

Bu kadar bilgi yeter. Gerisini sayfalarımızı karıştırınca kendiniz göreceksiniz… İyi okumalar. Yeni sayıda, yeni yılda buluşmak üzere, hoşçakalın.

14.10.2008

GÜNEY

GÜNEY Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi

ÇAĞRI Basın Yayın Ltd. Şti. Adına
Sahibi: Aziz Özer
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
İlyas Emir

Yönetim Yeri ve Adresi:
Hüseyin Ağa Mahallesi
Balo Sokak No: 29/5
Beyoğlu - İstanbul
Tel. / Faks: (0212) 620 67 57

www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com
Yayın Türü: Yaygın Süreli

Dizgi & Grafik: Güney Dergisi

Baskı: Uğur Matbaacılık
Tel.: (212) 501 81 09
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi
6. Kat A Blok 4 NA 8-10-11-23
Topkapı - İstanbul

Banka Hesap Numaraları:

YTL Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-6629256
IBAN No: TR74 0006 2000 7150 0006 6292 56
AVRO Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-9091896
IBAN No: TR63 0006 2000 7150 0009 0918 96

Abonelik ve İlan Koşulları:

Abonelik koşulları: Yurtiçi:
Yıllık (4 sayı): 16.- YTL (+ 4.- YTL posta ücreti) **Almanya:** Yıllık (4 sayı): 12.- EURO
Almanya dışı: 16.- EURO (+ 4.- EURO posta)

Aboneliğin başlatılması için; yıllık abone bedelinin banka hesap numaralarımıza yatırılması, daha sonra da web sitemizde bulunan Talep Formunun doldurulması gerekmektedir.

İlan koşulları:

Ön ve arka kapak içleri (renkli)
Tam sayfa: 2.000.- YTL
1/2 sayfa: 1.000.- YTL
İç sayfalar: (En fazla yarım sayfa)
1/2 sayfa: 500.- YTL
1/4 sayfa: 250.- YTL
(Yayınevi ve kitapçılara %30 indirim yapılır.)

Almanya Temsilciliği
Alleestr.32 42853 Remscheid
Tel.: 02191 / 404 01
02191 / 694 64 80
Faks: 02191 / 694 64 49
Cep: 0177 / 522 40 28

Yurtdışı (Almanya)
Banka Hesap Numarası: Sparkasse Remscheid
Konto Nr: 37325 · BLZ: 340 500 00

GÜNEY dergisinde yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Yazılar mailimize Word dosyası ve ataç olarak gönderilmelidir.
Yayına kapanış süresi: Her sayı için, sayı çıkmadan üç hafta öncedir.

Içindekiler

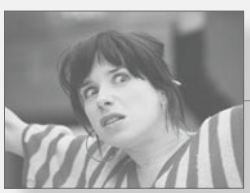

	3	merhaba	GÜNEY
güncel	5	Yılmaz Güney bizimle	M. Şehmus Güzel
güncel	8	Güney Dergisi Anadolu okurları Yaz Pikniği	GÜNEY
güncel	8	Güney Kültür Merkezi Deniz Kampı	GÜNEY
güncel	9	GKM Pikniği	GÜNEY
güncel	11	GST'nin 2. K'ültür Sanat Şenliği	GÜNEY
güncel	12	Adana'da 5. Yaz Pikniği	GÜNEY
şiir	12	Ağaçlar	Engin Üsküp
güncel	13	1955 6- 7 Eylül'ü kınandı	GÜNEY
güncel	14	Hrant Dink Duruşması	GÜNEY
öykü	15	12 Eylül ve Köylü Amca	Adil Okay
şiir	17	Zor zamanlardı	Selma Kociva
öykü	18	Öykünün İzinde	Taha R. Üresin
araştırma	20	Müzik ve Endüstri	Serdar Türkmen
öykü	22	Delinin defteri	Doğan Özdemir
şiir	23	Denizin Saçları	Erol Nacar
gidenlerin ardından	24	Uzun bir adam ya da şiirin yeldeğirmeni	Temel Demirer
öykü	28	Baba ve oğul	Harun Muratoğlu
deneme	30	To Be Or Not To Be	Osman Genç
araştırma	31	Sevgiyi öldürmek	Doç. Dr. Çetin Veysal
dosya	33	**Dinini... ve kitabını... iyi tanı..! (2)**	**GÜNEY**
söyleşi	48	'Abidin'in insani boyutu siyasi angajmanından geliyor'	Uğur Hüküm
şiir	57	Ruanda	Can Erdem
öykü	58	Elim sende	Aydın Yıldırım
deneme	60	Kızım(ız)a mektup: Alayına isyan!	Sibel Özbudun - Temel Demirer
şiir	62	Ayaklarında prangalar	Ali Ekber Coşkun
deneme	63	Helbestvan û Helbest	A. Karabax
deneme	65	Modernite ve yabancılaştırılmış insan	Ayşe Koncavar
deneme	68	Duyguların Dışa Vurumu: Sanat	Sebatullah Tekin
öykü	70	Yalnızlığın Teras Katı	Serkan Engin
şiir	71	Mı Şiir	Mehmet Ercan
öykü	72	Kılıksız zaman	Yusuf Değirmenci
sinema	73	Solanas'ın 'Yolculuk' filmi üzerine	Erdal Süsem
sinema	84	Sinema Notları	Anuş Pazarcıyan
gidenlerin ardından	88	Boris Yefimov	GÜNEY
karikatür	98	Karikatür	Meray Ülgen

Yılmaz Güney bizimle

M. Şehmus Güzel

Yılmaz Güney 1 Nisan 1937'de Adana'nın Yenice köyünde dünyaya merhaba dedi. 9 Eylül 1984'te Paris'te aramızdan ayrıldı.

47 yılının 12'den fazlasını hapishanede geçirdi. Türkiye'nin haritasını hapishanelerde çizdi. Bütün hapishanelerde arkadaşı vardır Yılmaz'ın. Tutuklu, mahkum ve gardiyanlar arasında. Nöbet tutan askerler arasında.

Yılmaz'ın dramı, özgürlüğüne kavuştuktan sonra, yeterince zamana sahip olamamasıdır. Hep bir şeyler gelip gelip zamanını çaldı: Hapishane, hastalık ve kaçınılmaz yazgı, ölüm.

İki yıl askerlik yaptı Yılmaz Güney: Sürgün bölüğünde.

Üç yıl yurtdışında yaşamak zorunda kaldı.

Çok çalıştı. Çok üretti. 47 yılını çok güzel renklerle donattı.

Yazar, öykücü ve romancı, saati gelince şair, sinema ustası, oyuncu, senarist, yönetmen, gençliğini yaşamış bir delikanlıdır Yılmaz Güney.

Yılmaz Güney, siyasi bir lider ve bir tür yol göstericisi olarak, Güney, Yurtsever Devrimci-Demokrat, Demokrasi Bayrağı, Mayıs gibi dergileri yönetti. Birçok siyasi yazıya imza attı.

Evet, Yılmaz Güney böyledir: Hem aşık, hem devrimcidir.

Size bugün Yılmaz Güney'in cenaze törenini anlatmak istiyorum:

Yılmaz Güney, 9 Eylül 1984'te 47 yaşında, Paris'te, uzun bir hastalık döneminden sonra, aramızdan ayrıldı. Yılmaz'ın cenaze töreni 13 Eylül'de yapıldı: Paris Paris olalı böylesi bir cenaze törenini görmemişti.

O gün Paris Kürt Enstitüsü'nün önü ana-baba günüydü. Yılmaz Güney'le vedalaşmak için dünyanın dört bucağından gelen Yılmaz Güney dostları, arkadaşları, yol arkadaşları, yoldaşları, tanıdıkları ve elbette hayranları, hemşerileri saygı duruşunda bulundular. Kimi sıkılı yumruklarını kaldırdı gökyüzüne, yarınların daha mutlu olması dilekleriyle ve geleceğe sarsılmaz inanmışlıkla. Kimi iki damla gözyaşını saklamaya çalıştı: "Erkek adam ağlamaz" meselesi. Oysa buna gerek yoktu: Çünkü Yılmaz bilirdi erkeklerin de ağladığını. Saklamak boşuna.

Eller üstünde taşındı Yılmaz Rue La Fayette'den Republique Meydanı'na.

Meydan öğlen saatlerinden beri tıklım tıklımdı.

Orada bindirildi cenaze arabasına. Server Tanilli o arabanın içindeydi. Yılmaz'la birlikte. Ve arabanın tepesine gazeteciler, kameraları ve fotoğraf makinalarıyla, üşüştüler. Onları oradan indirmek zor işti. Ama indirildiler. Çaresiz. Yılmaz Güney öyle istemişti çünkü.

O araba harekete geçtiğinde arkasından akan seli görmeliydiniz. Evet akan bir seldi bu. Yılmaz Güney Nehri. Ceyhan ve Seyhan'a, Dicle ve Fırat'a, Asi Nehri'ne, Kızılırmak'a bin selam…

Güney, cenaze törenini görmek isterdi diye düşünüyorum. Çünkü o gün herkes oradaydı. Bütün Paris cenazesinin peşinden yürüdü.

Bir avukat arkadaşı, o kalabalığı görünce, "İşte Yılmaz Güney budur." dedi.

Yılmaz'ın halkı, kadın, erkek, genç, yaşlı, çoluk çocuk, o gün oradaydı.

Adana, Yenice, İstanbul, Diyarbakır, Siverek, Ergani, Silvan, Muş, Tunceli, Kars, İzmir, Kayseri, İmralı, İzmit, Nevşehir, Antakya, Sakarya, Isparta, Konya, Edirne, Çorum, Kastamonu, Antalya, Kemer, Söke, Bucak, Ağrı… o gün oradaydı. Hiç eksiksiz.

Duvar'da oynayan çocuklar, kimi Fransa'nın taşra kent ve kasabalarından ve köylerinden, kimi Almanya'dan gelmişlerdi. Kimi Belçika'dan. Kimi İngiltere'den. Yılmaz Abi'lerine saygı. Birçoğu filmdeki kıyafetleriyle neredeyse, gözleri yaşlı oradaydılar.

Türkiye'yi onun filmleriyle tanıyan Fransızlar, Arjantinliler, Brezilyalılar, İspanyalılar, Uruguaylılar, Filistinliler, Araplar da oradaydılar...

Şu siyahlar giyinmiş genç kız gibi. O kız işte, o siyahlar içindeki kız, bütün yürüyüş boyunca elinde taşıdığı kırmızı bir gülü getirdi tabutunun üstüne koydu: Olağanüstü bir incelikle ve hafifçe.

Ve Yılmaz Güney'in kadim dostları: Hastalık günlerinde yanı başından ayrılmayanlar: Kazım'lar, Bekir'ler, Ahmet'ler, Kendal'ler, Erdoğan'lar ve diğerleri.

Ve ailesi elbette: Fatoş Güney, Küçük Yılmaz ve elbette Elif.

Evet, herkes oradaydı. Herkes. Abidin Dino, Ayşe Emel Mesçi, Tülay German ve Erdem Buri ve daha pek çok ama pek çok sanatçımız da…

Pere Lachaise Mezarlığı içine girildiği andan sonra ilerlemek mümkün değildi. Mezar taşları, ağaçlar işgal edilmişti. Salkım saçak insanlar...

Ve Server Tanilli'nin damıtılmış sözcüklerden oluşturduğu ve bir demet Malatya gülü gibi sunduğu konuşması: Fena vurdu dinleyenleri. Nasıl ağlıyor insanlar kardeşim, nasıl ağlıyorlar. Anlatamam. Kocaman adamlar ve bu satırları yazan ben, nasıl ağlıyoruz: Nasıl? Server Tanilli nereden buldu çıkardı bu sözcükleri: Taaa kalbimizin oralara kadar gidiyor, göğüs kafesimizi sıkıştırıyor, bizi perişan ediyor ve vuruyor bizi içeriden. Vuruyor ve kalkamıyoruz. Dizlerimiz tutmuyor: Çömeliyoruz.

Yılmaz'ın "it oturuşu" dediği türden. Oturuyoruz ve gözyaşlarımızı bıyıklarımıza ve sakallarımıza saklıyoruz. Bıyıklarımız ve sakallarımız ıslanıyor heval! Anlatamam. Sadece hüngür hüngür sesleri duyuluyor. Gökyüzü başını önüne eğiyor. Kuşlar susalı çok oluyor. Mezarlıkta sadece Tanilli'nin sözcükleri ve koskocaman adamların, erkeklerin ve kadınların, ama bilhassa erkeklerin hüngür hüngürleri duyuluyor. Sadece hüngür hüngürleri... Kaç gün sürdü bu gözyaşları, kaç ay, kaç hafta, kaç saat? Ve aniden kuş sesleri yeniden örttü bütün gürültülerimizi, bütün gökyüzünü, bütün kalabalığı. Bütün insanlığı. Ve hepimiz Yılmaz Güney'le birlikte indik ve çıktık. İndik ve çıktık. İndik ve çıktık. Kaç defa? Kaç zaman? Kaç asır? Ve sonra kardeşlerim o mezarlık çiçeklerle bir donatıldı bir donatıldı ki anlatmak olası değil. Bir ara Fatoş'a gözüm takıldı: Çünkü o ve yakınları ve herkes Yılmaz'dan ayrılamıyorduk. Fatoş'a takıldı gözüm evet ve Fatoş'un o çiçek bahçesi, o çiçek sergisi önünde memnun ve neredeyse mutlu olduğunu farkettim. Bu da bize yeter dedim. Evet, Yılmaz'dan o gün bir çiçek bahçesinde, bir çicek sergisinde ayrıldık. Ama tamamen ayrıldık mı? Bilinmez.

Biz onu bırakmadık, o da bizi bırakmaz.

Peki ulan ölüm! Sana pabuç bırakacak değiliz ulan! Gelip bizi alamazsın oğlum çünkü Yılmaz ve biz yazılıyız bu topraklara. Ve yalnız değiliz, yazılıyız çünkü halklarımızın yüreklerinde.

Yılmaz Pere Lachaise'de yalnız değil: Arkadaşları, yoldaşları ve yol arkadaşları arasında Visconti, Chopin, Auguste Comte, Moliere, La Fontaine, Balzac, Pierre Brasseur, Jules Berry, Proust, Apollinaire, Oscar Wilde, Auguste Blanqui, Eugene Pottier, Modigliani, Edith Piaf, Maurice Thorez, Jacques Duclos, Yves Montand ve Simone Signoret ve Dr. Abdurrahman Kasımlo ve daha sonra onlara katılan Ahmet Kaya…

Ve bir de Yılmaz'ı sürekli ve düzenli ziyaret edenler... Yılmaz'ın halkı ve halkının o sevimli çocukları: Kadın ve erkekler… Anıt-Mezarı'nı süsleyenler, donatanlar, gönüllerinden geldiği gibi gönüllerini açıp oraya iki satır not düşenler, iki damla gözyaşının peşinden. Dertlerini yazanlar. Yılmaz'a sevgilerini dillendirenler…

Evet, Yılmaz Güney Pere Lachaise'de ve bizimle.

Not: M. Şehmus Güzel, Yılmaz Güney'e ilişkin şu üç kitabın yazarıdır:

İNSAN YILMAZ GÜNEY, KAYNAK YAYINLARI, İSTANBUL, 1994,

ÖZGÜR YILMAZ GÜNEY, GÜNEY DERGİSİ YAYINLARI, HAMBURG, 1996,

YILMAZ GÜNEY HAZİNESİ, PERİ YAYINLARI, İSTANBUL, 2006.

kısa... kısa...

Güney Dergisi Anadolu okurları Yaz Pikniği'nde buluştu

Geleneksel Güney Yaz Pikniği 24 Ağustos Pazar günü İstanbul Alemdağ'da yapıldı. Programın ilk konusu ''Derin Devlet"ti. Bir arkadaş konu hakkında sunum yaptı. Daha sonra bu konu hakkında tartışma yapıldı.

Daha sonra uzun süredir direnişte olan ve sendikalaşmaya gittikleri için, Arkas şirketi tarafından işten atılan 400'ün üzerinde işçiden 3 tanesi piknğimize konuk olarak katılarak limandaki çalışma koşullarını ve mücadelelerini anlattılar. Yapılan öğle yemeği molasından sonra Güney Kültür Merkezi müzik topluluğu çaldığı müzik parçalarıyla gelenlere iyi saatler geçirttiler. Daha sonra çıkan Tiyatro Güney oynadıkları oyunlarla seyircileri eğlendirdiler. Piknik müzik eşliğinde çekilen halaylarla sona erdi.

Güney Kültür Merkezi Deniz Kampı başarılı geçti

Bu yıl 16-17 Ağustos'ta gerçekleştirilen kampta yine eğitim ile eğlence birlikte gerçekleştirildi.

İlk günün akşamında kamp yerine varıldığında, yerleşme ve yemek işi halolduktan sonra eğitime geçildi. Eğitim konusu "Ergenekon" idi. Bu konuda bir arkadaşımız, Ergenekon hayatımıza nasıl girdi, ne zaman ortaya çıktı, kökeni nedir, günümüzdeki işlevi nedir, ona karşı tavrımız ne olmalıdır vb. konularında hazırladığı sunumu katılımcılarla paylaştıktan sonra soru-cevap ve tartışma bölümlerine geçildi.

Sunumda; Ergenekon'un, kontrgerilla örgütlenmesinin değişen koşullarda –egemenlerin iki kanadının kıyasıya bir iktidar dalaşı yürüttüğü koşullarda- devamından başka bir şey olmadığı ortaya kondu..

AKP'nin Ergenekon'a ve kendisine karşı planlanan darbe girişimlerine karşı tavrından, onun tutarlı bir şekilde derin devlete ve darbelere karşı olduğunun söylenemeyeceği, onun, anda kendisine yöneldiği ölçüde ve iktidar dalaşında kendi çıkarına olduğu sürece ve ölçüde derin devlet ve darbe girişimlerinin üzerine gittiği, bu anlamda da Ergenekon'un tamamen üzerine gitmesinin beklenememesi gerektiği savunuldu.

Ergenekon'a karşı tavrımızın ne olacağı bağlamında, Ergenekon'a karşı mücadelenin kapitalist devlete karşı devrim mücadelesinin bir parçası olarak yürütülmesi gerektiği vurgulandı.

Kampın ikinci günü tamamen serbestti. İsteyen denizde yüzdü veya top oynadı, isteyen güneşlendi, isteyen gölgede sohbet etti. Aralarda ise ortaklaşa yemek yendi çay içildi.

Kamp sonrası dönüşte yapılan değerlendirmede, kampın genel olarak çok olumlu geçtiği değerlendirilmesi yapıldı.

“Ta ki yeryüzü aşkın yüzü olana dek”

Güney Kültür Merkezi 6. Yaz Pikniği başarıyla gerçekleşti

Bu yıl altıncısı düzenlenen geleneksel Güney Kültür Merkezi yaz pikniği geçmişten devraldığı coşku ve umutlarına yenisini ekledi.

İstanbul Çatalca’da gerçekleştirilen piknikte birçok müzisyen ve tiyatro gurupları sahne alarak katılımcılara keyifli anlar yaşattı. Yaklaşık 200 kadar kişinin katılım sağladığı piknik programında sırasıyla; Grup Nareke, Fuat Bahçeci (Kutup Yıldızı eski elemanı), Hakan Kılıç, Murat Özdemir ve Tuğba Ergüzel, Tiyatro Veto, Tiyatro Güney ve pikniğin diğer sürprizleri arasında yer alan, Kıvırcık Ali ve Yılmaz Güney’in kardeşi Yaşar Pütün yer aldı. Tiyatro yönetmeni Osman Genç hem okuduğu şiiriyle hem de sunuculara verdiği destekle pikniğin akışına katkıda bulundu.

Güney Kültür Merkezi adına yapılan konuşmaların da yer aldığı piknikte daha çok işçi sınıfının kültür ve sanat anlayışına yer verilerek, kendi sınıf kültürünü inşa etme yolunda ilerleyen, burjuvazinin bütün oyunlarına ve egemenliğine karşı yaşasın işçi sınıfının devrimci mücadelesi diyen Güney Kültür Merkezi çalışanları; kurtuluşun ancak ve ancak sosyalizmde mümkün olabileceğine ve devrimci mücadelenin önemi üzerinde duruldu. Son dönemde yaratılan gündemlere ilişkin de tavrını belirten G.K.M çalışanları, ekonomide ve siyasetteki dalaşın işçi ve emekçilere ağır faturalar ödettirdiğini ve kimi hakların egemenler tarafından gaspedildiğini de konuşmalarına ekledi.

Piknikte açılan stant ve pankartlar da oldukça ilgi uyandırdı. Güney Kültür Merkezi pankartı dışında yer alan G.K.M Kadın Kolları üyelerinin hazırlamış olduğu “İşçi ve emekçi kadınlar erkek egemenliğine karşı örgütlenin” pankartı ve standıyla yer aldı. Yeni Dünya Gençliği’nin de yer aldığı piknikte “Her şeye rağmen gelecek bizimdir!” pankartı ve gençlik yayınlarından oluşan stant da vardı. Yeni Dünya İçin Çağrı ve Güney Dergisinin de bulunduğu stant ve pankartlar bir bütün olarak izleyiciler açısından oldukça ilgi uyandırdı.

Tiyatro Veto Oyuncuları’nın hazırlamış olduğu, yönetmenliğini ve yazarlığını Ferhat Turgay’ın yaptığı “Çöyümün Çüresel Isınması” adlı oyun ve hemen ardından sahne alan Tiyatro Güney oyuncularının oynadığı ve Yılmaz Erdoğan’ın yazdığı “Yedi bölge, bir evrensel” isimli oyunlar ilgiyle izlendiler.

İzleyicilere piknik alanında açıklanan sürpriz isimlerden biri olan Yaşar Pütün, abisi Yılmaz Güney’in sanat ve siyasi anlayışını sahiplenen Güney dostlarına teşekkür ederek, Yılmaz Güney’in diğer birçok sanatçıdan farklı olan komünist sanatçı kimliğini öne çıkardı. Geçmişte mücadelede aktif olan fakat bugün hiçbir mücadele yürütmeyenleri de eleştiren Pütün; devrimcilerin her alanda olmaları gerektiğini ve eskiden olduğu gibi devrimci mücadelede büyük atılımlar gerçekleşmesi gerektiğine dikkat çekti. Konuşmasının sonunda ise abisi Yılmaz Güney’in “Bir korkak gibi yaşamaktansa, özgürlük savaşçısı olarak ölmeyi tercih ederim” sözüyle bitirdi.

Sportif faaliyetler ve çocuklar için düşünülen animasyon da katılımcıların oldukça samimi buldukları aktiviteler arasındaydı.

Piknik dönüşü katılımcıların yaptığı değerlendirmelerden de yola çıkarak 6. Yaz Pikniğinin oldukça olumlu geçtiği ve hemen hemen sorunların yaşanmadığı bir etkinlik olduğu öne çıktı.

8 Temmuz 2008

9 Eylül 2008 büyük sinemacı ve sosyalist Yılmaz Güney'in ölümünün 24. Yıl dönümüydü. Güney Kültür Merkezi olarak Yılmaz Güney'i bu yıl 3-7 Eylül tarihleri arasında düzenlediğimiz film günleri ve söyleşi ile andık.

Çarşamba-Cumartesi arasında Yılmaz Güney'in Seyit Han, Umut, Sürü ve Duvar filmlerini izledik, arkasından da filmler üzerine sohbetler yürüttük. Yılmaz Güney'in toplumsal içerikli, sosyalist gerçekçi bir sinemaya nasıl geçtiği, filmlerinde ilk defa ezilenlerden yana olan yoksul kahramanlara yer verdiğini, sinemayı toplumsal-siyasal mücadelede, devrim ve sosyalizm mücadelesinde etkili bir silah olarak kullandığını ama slogancı sanata da hiçbir zaman düşmediği dile getirildi tartışmalarda.

Film haftasının son günü olan Pazar günü ise "Ona Çirkin Kral Derlerdi" belgeseli izlendi hep beraber. Verilen bir yemek arasından sonra bir arkadaşımız Yılmaz Güney'in yaşamı ve sineması hakkında bir sunum yaptı. Sunumdan sonra birçok arkadaşımız söz alarak değişik konuları daha da derinleştirdiler. Bu etkinliğimizin en güzel yanlarından birisi ise uzun bir zamandan beri sendikal hakları ve işe geri dönme mücadelesi veren Arser Liman işçilerinin de etkinliğimize katılarak aramızda bulunmalarıydı. Arkadaşlar konuşmalarında Yılmaz Güney'i hep belgeselde ve toplantıda gösterildiği gibi işçiden emekçiden yana bir sinemacı olarak tanıdıklarını anlattılar.

Konuşmalarda da ifade edildiği gibi halkın sanatçısı/halkın savaşçısı olan Yılmaz Güney halklar yaşadığı sürece yaşamaya devam edecektir!

10 Eylül 2008

GST'nin 2. Kültür Sanat Şenliği düzenlendi

Nihat Çay

Yaklaşık 2 yıldır Adana'da faaliyet sürdüren Güney Sanat Topluluğu bu yıl 2. Kültür Sanat Şenliğini düzenledi. 28 Eylül Pazar günü Manolya Gelincik Müzikhol'de düzenlenen şenliğe 200'ün üzerinde bir katılım oldu. GST bünyesinde çalışmalar yapan Ayna Tutanlar Tiyatro, Haziran Şiir Grubu ve Grup Halkça çalışmalarını sergiledi.

Şenliğin bayram öncesi olması ve geçen yıla göre mahalle içerisinde değil de çarşı merkezinde yapılması nedeniyle katılım beklenenin altında oldu. Ancak şenlik içerik olarak dolu dolu ve başarılı bir şekilde gerçekleştirildi. Katılanlar memnun bir şekilde ayrıldılar.

Şenlik sunucunun katılımcıları selamlaması, programı anlatması ve destekçilere teşekkür ile başladı. Ayrıca sunumda GST tarafından yeni tutulan, Kültür-Sanat Kafe olarak kullanılacak olan, GST'nin çalışmalarını sürdüreceği, kursların, panellerin düzenleneceği mekanın duyurusu da yapıldı. Sunumun ardından GST adına bir konuşma yapıldı. Şenlikte yapılan konuşmayı biraz kısaltarak haberimize ekliyoruz.

Konuşmanın ardından programa geçildi. İlk olarak Haziran Şiir Grubu'nun hazırladığı Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Pasaport şiirinin Arapça çevirisi okundu. Ardından Ayna Tutanlar tarafından kadın programlarının abartıldığı, dalga geçildiği "Kadının Son Nefesi" isimli skeç sahnelendi. Daha sonra sırasıyla Arapça olarak Orhan Veli'nin Macera şiiri, Kurt Tucholski'den "Huzur ve Düzen", Bertholt Brecht'ten "Paçavrayla Pantolonun Türküsü", Demyan Bedni'den "Savaşa Gitmemiz Buyruldu", Atilla Jozef'ten "Kalabalık", Vladimir Mayakovski'den "Dökmeci İvan Kozirov'un Yeni Evine Yerleşmesinin Öyküsü" isimli şiirleri okundu. Şenlikte ayrıca İzmir'de bulunan Duvara Karşı Tiyatro Topluluğu'nun "Düzene Uygun Kafalar" isimli oyunu ile GST tarafından Arapçaya çevrilen "Efi mığo hems kuruş" (Beş Parasız) isimli oyunlar sahnelendi. Şenliğe katılan Yazar-Şair Adil Okay ile Şair Levent Uğur kısa birer konuşma yaparak şiirlerini okudular. Şiirlerden ve skeçlerden sonra Grup Halkça sahneye çıktı. Grup Halkça'nın seslendirdiği parçalar ile halaylar çekildi.

Grup Halkça

Ardından da şenlik süresi boyunca salonda satılan numaralı

çikolatalara göre çekiliş yapıldı. Çekiliş ile toplam 7 kişiye Güney Dergisi aboneliği, Dünya Klasiklerinden romanlar ve Güney Dergisi'nin eski sayılarından hediye edildi.

Çekilişin ardından ise Şenliğe Antakya/Suveydiye'den (Samandağ) katılan Nihat Çay sahne aldı. Arap halkının sorunlarını, kaygılarını, yaşam koşullarını anlattığı kendi besteleri olan şarkıları ile bölgede tanınmaya başlayan Nihat Çay, grubu ile birlikte şarkılarını seslendirdi. Ancak saatin ilerlemesi ve zaten katılımın az olması nedeniyle salonda kalan çok az insan Nihat Çay'ı dinleyebildi.

Nihat Çay'ın ardından şenlik sona erdi. Katılımın beklenenden az olması dışında şenlik programı çok iyi bir şekilde gerçekleştirildi. Özellikle Arapça skeçler ve Grup Halkça izleyicilerin alkışını aldı.

03.10.2008

Adana'da 5. Yaz Pikniği

Güney Dergisi Adana okurları tarafından 5 yıldır düzenlenen Yaz Pikniği bu yıl 17 Ağustos'ta Sarıçam Ormanında düzenlendi. Yaklaşık 70 kişinin katıldığı pikniğe Yazar-Şair Adil Okay'da katılarak destek verdi ve bir şiirini okudu.

Pikniğimiz, diğer etkinliklerimizde olduğu gibi şiirlerle, tiyatroyla, müziklerle doluydu. Yapılan kahvaltının ardından Güney Dergisi adına bir konuşma yapıldı. Sonrasında Güney Sanat Topluluğu üyelerinin hazırladığı çeşitli şairlerden şiirler okundu. Bu bölümün ardından bir İbrani masalından esinlenerek Yenikapı Tiyatrosu'nun yazdığı "En Güçlü Kim?" adlı oyun sergilendi. Oyun herkesin olumlu tepkisi ile karşılandı. Bir grup genç arkadaşta gün boyu ara ara yaptıkları müziklerle katılımcıların hoşça vakit geçirmelerini sağladılar. Bu bölümlerin ardından halat çekme ve özellikle de çocukların ilgi gösterdiği çuval yarışması gerçekleştirildi. Yarışmacılara Güney Dergisi hediye edildi.

Piknik sonrasında yapılan değerlendirmelerde katılan birçok insan seçilen yer konusunda kötü bir tercih yapıldığını belirttiler. Katılımda belki de piknik alanı nedeniyle geçen yıla göre düşüktü.

20.08.2008

AĞAÇLAR

Engin Üsküp

Ağaçlar, toprağın yelkenlileri
Hışırtı ve yön kaynağı, hayvanların ağaçları
Birilerinin yol anısı, durduğu an,
Duran, gittiği an anlaşılmayan
Dünya dışı böceklerin dünyasal keyifleri
Tepelerini keşfe çıkan ve dönüşüde keşfeden

Kim bilir bu hangisinin adı
Hangisi tedirgin şimşeklerden
Hangisi yaşadığının farkında
Gökyüzü hep gökyüzü, işte görü bu
Bir ağaç için
Görünün sonsuzluğuna inatla katılmak
Bu sayede bir yeri kapatır
Binlerce ayna ve iç ayna
Ve dünya dışının bir yönü bu ağaç

1955 6- 7 Eylül'ü kınandı

İHD (İnsan Hakları Derneği) İstanbul Şubesi, 6 Eylül 2008 günü İstanbul-Galatasaray Lisesi önünde yaptığı bir Basın Açıklaması ile İstanbul ve İzmir'de 6 -7 Eylül 1955'te başta Rum milliyetine mensup insanlar olmak üzere Ermeni ve Musevilere karşı yapılan ırkçı faşist saldırıları kınadı.

6- 7 Eylül 1955 olaylarının insanın utanç duyabileceği vahşet olayları olduğu, bunların bir daha yaşanmaması için ırkçılığa, şovenizme ve nefret söyleminin her türlüsüne karşı mücadele edilmesi gerektiği çağrısı yapıldı.

Açıklamada, "Selanik'te Atatürk'ün evine Yunanlılarca bomba atıldı!" haberi ile kışkırtılan çapulcuların planlı bir şekilde katliam, linç, tecavüz ve yağma hareketlerinde bulundukları, bunu yaptıranın dönemin "Özel Harp Dairesi" olduğunun sonraki yıllarda ortaya çıktığı belirtildi.

1991 yılında gazeteci Fatih Güllapoğlu ile yaptığı bir röportajda General Sabri Yirmibeşoğlu "Özel Harp Dairesi'nin muhteşem bir örgütlenmesi" olduğunu söylemiştir.

Açıklamada verilen bilgiye göre 6 -7 Eylül'de iki gün süren vahşetin sonunda Rum olarak bilinen 16 kişi öldürülmüş ve onlarcası yaralanmıştır. 73 Rum kilisesi, 1 havra, 8 ayazma, 2 manastır, 3 bin 584'ü Rumlara ait olmak üzere 5 bin 538 ev ve işyeri yakılıp yıkılmıştır. Kimi kayıtlara göre 50, kimisine göre de 200 Rum kadına tecavüz edilmiş, Rumlara ait mezarlar açılarak kemikler dışarı atılmıştır.

Vahşetin sorumluluğunun dönemin hükümeti tarafından önce komünistlere yüklenmeye çalışıldığının belirtildiği açıklamada, daha sonra 1961'deki Yassıada Duruşmaları'nda hiçbir Yunanlının Selanik'teki Atatürk'ün evine bomba atmadığı; asıl bomba atanan, zamanın Türkiye Hükümetinin bilgisi dahilindeki Müslüman - Türk kökenli bir ajanın olduğu öğrenildiği söylendi. Dönemin hükümet üyelerinin 6-7 Eylül olaylarının sorumluları olarak da yargılandıkları, mahkeme sonucu idam edilen Başbakan Adnan Menderes ve Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu'nun "Türk vatandaşlarını Rumların mallarını tahrip için gösteri düzenlemek ve harekete geçirmekten" ayrıca 6'şar yıl hapis cezasına çarptırıldıkları belirtildi.

Sık sık "Yaşasın Halkların Kardeşliği!", "Susma haykır, Halklar kardeştir!" v.b. sloganlarının atıldığı Basın Açıklamasının sonunda, "Ergenekon" soruşturmalarında bazı gerçeklerin ortaya çıktığını fakat ortaya çıkan bilgiler ve belgelere bakılırsa devletin yönetme anlayışında bir değişikliğin olmadığının görüldüğünü, egemenlerin kontrgerilla yöntemlerine başvurmaya devam ettiği belirtildi.

Bu doğru tespitlerin yanısıra, egemenlerden geçmişleriyle yüzleşme becerisi göstermesi, 6- 7 Eylül olaylarının mağdurlarından özür dilemesi ve sorumluların ortaya çıkartılması istendi. Bu bizce olmayacak duaya "amin!" demektir. İHD'li arkadaşların unuttukları şey, Osmanlıdaki tüm oyun ve tertipleri devralmış TC devletinin onlarsız yaşayamayacağı gerçeği idi. Katliamların sorumlularının yargılanması talebi kuşkusuz demokratik bir taleptir. Onun için de herkes mücadele etmelidir. Ama aynı şekilde herkes de sermayenin kanlı saltanatında gerçek anlamda insan hakkının yerine gelmeyeceği, barış ve halkların kardeşliğinin olamayacağının da bilincinde olarak, devrim için örgütlenmelidir. Tüm katliamların sorumlularından hesap devrimle sorulacaktır.

Güney Dergisi Okuru, Eylül 2008

Hrant Dink Duruşması

Haber ve Fotolar: Zoom

Hrant Dink'in 7. duruşması 13 Ekim 2008 tarihinde Beşiktaş'da yapıldı. Mahkeme binasının önüne basın mensupları toplanırken, Hrant Dink'i sevenler de Beşiktaş Meydanında toplandı

Topluluk önünde yalpan Basın Açıklamasında, olayın örtbas edilmek istendiği, davanın geciktirildiği söylendi. Söylenenler doğru çıktı. Duruşma 26.01.2009 tarihine ertelendi. Dink'i öldürülen canilerin yakalanıp cezalandırmasının yetmeyeceğini, esas bu cinayetin arkasındaki güçleri ortaya çıkarıp, cezalandırmak gerektiği söylendi. Verilerin bu olayın arkasında çok büyük güçlerin olduğunu gösterdiğini söylediler.

Sanıklar saat 11.00'de mahkeme binasına cezaevi arabasıyla getirildiler. Sanıklar arasında O. S. yoktu. Cezaevi arabasından indikten sonra Y. Hayal 'Yaşasın Alperen'ler, 'Yaşasın BBP', 'İktidara geliyoruz iktidara' diye bağırdı. Hâkim O.S.'ın gelmemesi üzerine mahkemeyi başlatmadan saat 12.30'a erteledi. Daha sonra öğrenildi ki O.S. psikolojik rahatsızlığı dolayısıyla duruşmaya getirilmemişti. Hapishaneden hasta raporu faksla istendi.

Öğleden sonra duruşmaya başlandı. O. Hayal olayın olduğu gün İstanbul'da olduğunu kabul etti. Daha sonra ifade veren E. Demir ve E. Dinç, Hrant Dink'in öldürüleceğini, E. Tuncel'in aylar önce verdiği istihbaratla bilindiğini, buna karşılık bilginin saklandığını ve hiçbir önlem alınmadığını söylediler.

Müdahil avukat Fethiye Çetin Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkan'lığınca R. Akyürek imzasıyla gönderilen 90 sayfalık dosyanın duruşmada okunmasını istendi. İstemi mahkeme heyeti tarafından reddedildi. Dink ailesi ile Y. Hayal'in avukatı Fuat Turgut arasında gerginlik yaşandı. Fuat Turgut cinayetin arkasında "sarıklı kardinallerin olduğunu, bunların Agos gazetesinin başına geçtiğini" söyleyince Dink ailesi ve avukatları tepki gösterdi.

Turgut'un Veli Küçük'ten bahsederken "Sayın Veli Küçük Paşamız" diye söz etmesi dikkat çekti. Ayrıca müdahil avukatlar, Y. Hayal'in Bayrampaşa cezaevinde kaldığında Veli Küçük tarafından ziyaret edilip edilmediğinin tespiti için istenen belgelerin gelip gelmediğini sordular.

14 Ekim 2008

Bir gerçek öykü: 12 Eylül ve Köylü Amca

Adil Okay
adilokay@hotmail.fr

1980 yılıydı. Sanırım 12 Eylül darbesinden üç kadar önce Adana devlet hastanesinin mahkum koğuşunda yara bere içinde yatıyordum. Tuvalete zorlukla gidiyor, yemek yemekte zorlanıyordum. Hastanenin bahçesinde, yalıtılmış bir bölgede bir grup jandarmanın nöbet beklediği bu özel bölüme hemşireler günde bir kez uğrar, çoğu adli suçtan mahkum olan hastalarla fazla ilgilenmezlerdi. Değil mahkûmlar, o dönemde devlet hastanesine yolu düşen hastaların, eğer bir tanıdıkları, torpilleri, rüşvet-bahşiş verecek paraları yoksa ne doktorlar ne hemşireler yüzlerine bakmazdı.

Velhasıl zor günler geçiriyordum. Gerçi işkenceden sağ kurtulmuş olmanın, gözümü açtığımda kendimi işkencehane yerine hastanede bulmanın verdiği sevinç ve zafer duygusu da vardı. Bir gözüm kapalı, ayaklarım yaralı, bir kolum kırık, üstüm başım kan içindeydi. Ayakkabılarım yoktu. Falaka odasında kalmış olmalıydı.

Yakalandıktan kaç gün ve kaçıncı bayılmamdan sonra kendimi hastanede bulmuştum anımsamıyorum.

Sonuç itibariyle tesadüfen hayatta kalmış, yavaş yavaş konuşmaya, koğuştaki mahkumları tanımaya başlamıştım. İçlerinde cezaevinden çıktıktan sonra arkadaş olacağım, adını bu nedenle hâlâ anımsadığım bir kuyumcu vardı. Karısını öldüren emekli bir hakim ve şalvarla dolaştığı için köylü sandığımız, ziyaretçisi, parası pulu olmayan bir amca ile bir çuval esrarla yakalanan, 5 yıldır Türkiye cezaevlerinde sürünen ve mahkumlardan Türkçe öğrenen Amerikalı Roberto.

'Eğer ben bu bir çuval esrarı Amerika'da yakalatsaydım en fazla altı ay yatar çıkardım' diyordu, Roberto. 'Valla billa her gün içiyorduk. Amacımız satmak değildi ki' diye ekliyordu. Bir kadın dört Amerikalı bu suçtan beş yıldır Türkiye'de cezaevlerindeydiler. Onlarla yazışırdı Roberto. Tartışmalarımıza genellikle katılmaz kitap okurdu.

Günübirlik veya iki günlüğüne de gelip giden oluyordu ama onları tam olarak anımsamıyorum. İki de deli vardı. Deliler dediklerimiz de tuhaf davranışları olan iki garipti. Birisi gece uyanır 'şırdan dolması' diye bağırır geri yatardı. Diğeri olmadık saatte yatağın üzerine çıkar sıçramaya başlardı. Yatağın üzerinde sıçrayan deli, bir gece hepimiz uyurken koğuştaki çekmecelerimizden bütün ağrı kesicileri toplayıp içmişti, kafa yapsın diye. Sabah ağzından köpükler gelmeye başlayınca olayı anlamış, jandarmalarla haber yollamıştık. Midesinin yıkanması gerekiyordu. Bir hemşire ile bir hastabakıcı gelmiş bakmış, tamam doktor gelecek diye gitmişlerdi. Tam üç saat can çekişmişti adam önümüzde. Öfkeden deliye dönmüş bağırıp çağırmaya başlamıştık da ancak ondan sonra gelip götürmüşlerdi adamcağızı.

Geri gelmemişti delimiz. Ölmüştü.

Mahkumlar ya apandisit ameliyatı ya safra kesesi ya da başka bir ameliyat olmak üzere cezaevinden getirilmişlerdi. Emekli hakim hemoroitten ameliyat olmuştu. Ona çok gülerdik. Pansuman için adamcağız at gibi dört ayağı üzerinde durur ve acıyla bağırırdı. 'Yavaş yavaş sok, acıttın' falan diye. Anlardı o da kendisine güldüğümüzü. Kendine gelince 'Ah hâlâ hâkim olsaydım da sizi idama mahkum etseydim saygısız çocuklar' diye şaka yapmaya çalışırdı.

Kuyumcu Nebil rüşvetle taburcu olmayı gecikti-

riyordu. Malum hastanenin mahkum koğuşu, cezaevine göre özgürlük sayılıyordu. Günde bir kez de olsa bayan hemşireler geliyordu. Ziyaret serbestti. Tabi demirli pencere kenarından. Benim kolonyalarla ara sıra kokteyl yapılıyor, kafa çekiliyordu. Gariban bir de hastabakıcımız vardı. O günde iki kez gelir, sidik ördeklerini döker, temizlik yapardı. İlk günler yataktan kalkamadığım için tuvaleti ördeğe yapmak ne kadar zül gelmişti bana anlatamam. İlk acemilikle ördeği yatağa dökmüştüm. Sidikli çarşafı da bir hafta sonra değiştirmişlerdi. Tabi işemenin dışında tuvalete çıkamıyordum. Tam on gün şiş karınla yemeğe devam etmiştim. Sonra lavman yapmışlardı bana.

Roberto, 'Bir insana böyle işkence yapılır mı? Aklım almıyor' diyor ve konuşacak bir adam bulmanın sevinciyle benimle muhabbet ediyordu. Benim dışımda mürekkep yalamış tek mahkum olan hakim pek fazla konuşmaz ve Roberto'ya yüz vermezdi. Diğer mahkumlar onunla 'parlak turist' diye dalga geçerler, hemşireler ise Amerikalı olduğu için ilgi gösterir, Türkçe konuşmasını duymak isterlerdi. Ama o hemşirelerle Türkçe konuşmaya çekinir onları sadece 'evet' ya da 'hayır' diye yanıtlardı. Neden konuşmuyorsun hemşirelerle diye sormuştum Roberto'ya. Verdiği yanıt çok ilginç ve zarifti. 'Ben' demişti 'bilmiyor'. 'Bir hanımla hapishane Türkçesiyle konuşulur mu?'

Aynı Roberto ile hastaneden çıktıktan bir süre sonra, Adana cezaevinde hücreye atıldığımda karşı-laşmıştım. Bizim hücrelerin kapısı kapalıydı. Penceresiz bir odacık. İki yatak ve ortada bir delik. Yani tuvalet deliği. Roberto ise gönüllü olarak, kafa dinlemek için ışık gören tek hücrede kalıyordu. Hücresinin kapısı açıktı. Benim geldiğimi öğrenince bir gardiyanla yanıma uğradı, halimi hatırımı sordu. Sonra bana boş bir konserve kutusu verdi. ABD konsolosluğundan ona konserve yiyecek, içecek ve giysi getirdiklerini hastanenin mahkum koğuşunda da görmüştüm. 'Ne olacak bu boş kutu Roberto' diye sordum. Roberto, 'Su dolduracaksın ve yüznumaranın deliğini tıkayacaksın' dedi. 'Yoksa gece sen uyurken cardınlar çıkar, burnunu, kulaklarını yer.' Roberto bana göre tecrübeli mahkumdu. Ona da minnettarım. Burnumu ve kulağımı kurtardığı için.

Neyse geri hastanenin mahkum koğuşuna döneyim. Jandarmalar da her gün değişiyordu. Kimisi bizimle muhabbet etmek istiyor, kimisi de bana tehlikeli terörist muamelesi yapıyordu. İçlerindeki tek sol siyasinin ben olduğumu öğrenmişlerdi. Çoğu apolitikti. Sola sempatisi olanlar hemen belli oluyordu. Karslı jandarma (adı Aydemir diye hatırlıyorum) çok açıktan bana moral verirdi. Bir gün olağanüstü diyebileceğim bir jest yaptı bana. Hani biz jandarmayla karşı karşıya gelince hemen 'jandarma biz sosyalistiz, dostuz yalnız biz sana' diye başlayan bir marş söylerdik. Aydemir sakin bir zamanda, benim yatağım pencere kenarındaydı, kulağıma eğilmiş ve bana bu marşı söylemişti. Ne kadar mutlu olmuştum anlatamam.

Sanırım bir hafta kadar sonra yoldaşlarım ve babam izimi bulup ziyaretime gelmeye başlamışlar ben de bitlenmek üzereyken temiz giysilere kavuşmuştum. Ama yataktan kalkmam zor olduğu için yıkanamıyordum. Özellikle ayaklarım kan, kir ve irin içindeydi. Hapishanede siyasi koğuşta olsaydım yoldaşlarım buradan daha iyi bakarlardı bana. Ne yazık ki hastanenin mahkum koğuşunda benden başka sol siyasi yoktu. Velhasıl yıkanma şansım da olmadı. Hastabakıcı veya hemşireler beni en azından görev gereği temizlemeyi teklif bile etmiyorlardı. Doğrusu onlardan böyle bir talepte bulunmak benim de aklıma gelmiyordu. Durumuma tevekülle katlanmanın, baş eğmemekle eşdeğer yani devrimci tavır olduğunu düşünüyordum.

Ne yazık adını bu unuttuğum az konuşan yaşlı köylü amca, tanışmamızdan, kim olduğumu ve ne için orada olduğumu öğrendikten bir süre sonra, bugün bile anımsayınca gözlerimi yaşartan ve anlatmakta her zaman zorlandığım bir teklifte bulundu:

'Oğlum yanlış anlama ve beni kırma, ben senin ayaklarını yıkamak istiyorum. Sen doğrulamıyorsun. Daha uzun zaman yıkanamazsın.'

Ve benim reddetmeme rağmen ısrar etti köylü amca. Plastik bir leğende, sabunla ayaklarımı yıkadı. Annemden yani çocukluktan sonra ilk ayağımı yıkayan insan o olmuştu.

O gece kimseye göstermeden ağlamıştım. Malum erkekler ağlamazdı. Hele hele devrimciler.

Mahkum koğuşunda ne kadar kaldım anımsamıyorum. Sonra taburcu olup Adana kapalı cezaevine sevk edildim. Koşullar çok zordu. Elli kişilik koğuşta doksan kişi kalıyorduk. Hava sıcaktı. Adana yazı hele hele cezaevinde çekilmiyordu. Uyuyamıyorduk. O kötü kauçuk yataklarda yatmak apayrı bir işkenceydi. Duş almadan uyumak mümkün değildi.

Bir hortumdan serçe parmağım kalınlığında su akıyor ve biz duş almak için sıraya giriyorduk. Gece ikide üçte sıra bana gelir, acele duş alır ve yeniden terlemeye başlamadan uykuya dalardım. Ah o kötü kauçuk yataklar nasıl da yakardı bizi.

Günün birinde öğle sıcağında koğuşu arama bahanesiyle bizi avluya çıkarmış, yere yüzükoyun yatırmışlardı. Sıcaktan ve susuzluktan dilimiz bir karış dışarıda, saatlerce o vaziyette bekletilmiştik. İçeriye alındığımızda avlu terden göl olmuştu. Bu tür baskınlar giderek artmaya başlamıştı. Bu baskınlarda eşyalarımız talan edilir, mektuplarımız, fotoğraflarımız yırtılır, sıra dayağından geçirilirdik. Günlerce sonra bir eşyam yan ranzada, başka bir tutsağın eşyaları arasında çıkardı. Benim eşyalarım arasında da onların bir fotoğrafı, mektubu veya iç çamaşırı. Özel hayat yoktu. Her şeyimiz açıktı. Buna rağmen firar için yollar arar, kaşıkla tünel kazardık.

Ve ben 12 Eylül darbesinden çok kısa bir süre önce, bir grup yoldaşımla birlikte cezaevinden firar ettim.

Keşke 12 Eylül darbesinden, her tarafta aranıyor afişlerinde adım ve fotoğrafım yayınlandıktan sonra yurt dışına çıkmak zorunda kalmasaydım. Karslı jandarma Aydemir'i ve özellikle o köylü amcayı gidip bulsaydım. Aydemir'e teşekkür edip köylü amcanın elini öpseydim. Ona yemek yapsaydım. Gezdirseydim.

Çok uzun zaman geçti aradan. Neden yazdım bunları çeyrek asır sonra? Geçen gece yine rüyamda gördüm köylü amcayı da ondan. Ayaklarımı yıkıyordu. 'Sen de benim çocuğum sayılırsın' diyerek. İnanmayacaksınız ama öyle. 12 Eylül mezalimi sadece beni değil, yüz binlerce insanı sağ kalsalar bile bir ömür karabasanlarla yaşamaya mahkum etmişti. Unuttuğumuzu sandığımız anılar, yırttığımızı sandığımız yaşamışımızın o kara sayfaları beklemediğimiz bir anda düşlerimize saldırıyordu. Bunun terapisi, tedavisi yoktu. '12 Eylül'le hesaplaşılmadığı, darbeciler ve cellatları yargılanmadığı sürece bu yara kanamaya devam edecekti.

Karslı Aydemir benim yaşlardaydı. Hayattadır. Teşekkürümü duyar inşallah. Ama daha o zamanlar orta yaşın üst sınırlarında olan 'köylü amca' şimdi yaşamıyordur.

Ruhu şen olsun.

Eylül 2008

zor zamanlardı
S AVUNMAmdır !

Selma Kociva

Hayatımda ki "K"lar
Hem kadinum,
Hem de kizil.
Cıkmış adum da
Komoniste !.
Komonist ne deseler, Halkum;
"İnsanca yaşama talip" derdum.
"Yarin yanagunden başka"
Ne varsa uleşelum derum!
Bu taşlar ufak çeldi.
Oldum mu "mimli-ateist"!
Kimse sormaz yürek-inançlarumi
İnsanoglu kör-sadist.
Ateisti de geçelum.
"Bolücülüge" terfi ettuk!
Yürekler bolunur mi?
Biz insana ne ettuk!
Velhasıl bu "K"lar üzre,
Bir kaç cilt kitap çıkar.
Çamur diye atilan
"Sözler" geriye teper.
En gözde çamur-taşi
"Kociva – alaman - ajani"
Valla bu kadar olur;
Dillere sokmak yılani!
Kociva dur adum has!
Yüregumde bitmez sevgi
Gözüm, kaşim, kalemim,yarildi
İnadina umuda sevgi…
Kadun, Kizil, Komonist;
Ateist boluci, alaman ajan,
(Tanrim!) kimler kalememin dengi
Yok mi okuyucuma soran !

Hayatumdaki "K"lara
Alişuk yaşar iken.
Hiç yaylaya çikamadum
Ağustosi KAR var iken…
Sorar Lazlar Kociva'ya
Ne ararsun Kizum, gurbette!
Denizin dibinde mi,
Yedi kat gögün üstünde mi

Neyi ararsin hala,
Kaybolmus insaniyette.!
"Bir gün dönersun kizum
Herkes gibi bir yasama."
"Değmez kimse içun" derdi,
Bilge - NANAm çok sölerdi
Oyi NANA;
Eyi Halkum;
Ola ki göremem "o günü"
Ancak,
Yine bir tutam sevgi….
Buldu beni:
Ağustos da yayla doruklarında
KAR - günü.

Öykünün İzinde

Taha R. Üresin
tahauresin@mynet.com

Gelmiyor. Onu bekliyorum, tek kelime yazamadım. Kâğıdım masada duruyor, sigaram da duruyor masada. Sadece sigara içiyorum, elimde kalem bekliyorum. Pis bardaktan kötü çayımı yudumluyorum. Evde sıkıldım, dışarı çıktım; işte, şimdi oturduğum yanından trenler geçen açık alandaki kahvehaneye geldim.

Dışarı çıkmak, insanların arasına karışmak iyi gelir diye düşündüm. İlham perisi gelir diye düşündüm. İki saattir düşünüp duruyorum, ama yok işte, gelmiyor. Yazamayacağım. Yazmak isteyip yazamamanın sıkıntısı bastı. İstediğim bir şeyi yapamamanın en büyük engeli zihnim galiba.

İlham perisi yok mu acaba? Varsa da beni görmüyor. Yazı haricinde istemediğim bir sürü şey geliyor aklıma. Galiba bu ilham her istendiğinde hazır olan bir şey değil. Beklediğinde özellikle gelmiyor. Gelseydi zaten onun gelmesini bekleyip durmazdım. Galiba en iyisi onu hep beklemek. Sadece bir an değil, her an beklemek. Geldiğinde onun geldiğini görmek herhalde. Onun keyfini beklemek gerekir. Şu kesin ki o benim için gelmiyor. Buna sadece benim hazır olmam gerekiyor.

Garson yanaşıyor. Bardağımın dibinde biraz çay kaldığı için "Abi boşu alim mi?" diye soruyor. "Tabi tabi!" diyorum. Alıyor, gitmiyor, birkaç saniye başımda bekliyor. Merak ediyorum, başımı yukarı çevirip yüzüne doğru bakıyorum. Ellili yaşların sonlarında bir adam, alın çizgileri iyice belirmiş. Gömleği solmuş, yakası ve kolları erimiş. Gözünü büyüten gözlüklerinin arkasından bana sıcak bir gülümseme yolluyor. Sanki daha önceden, bir yerlerden muhabbetimiz varmış gibi. "Beni hatırlamadın mı?" der gibi bakıyor. Kuşkuya düşüyorum, tanışmış mıydık acaba diye. Bu garsonun müşterisine baktığı gibi değil de, eskilerden bir dostun bakışlarıyla bakıyor bana. "Nasılsın abi?" diyor, "Nasıl gidiyor işler?", "İyi" diyorum. "Sen nasılsın?", "İyi, n'olsun işte." diyor. Çay bardağını alıp gidiyor. Ama ben ordaydım hala, aklım orada. Bu kahveye birkaç defa gelmiştim, adamı ilk defa görüyorum. Kahve kalabalık, büyük bir kahve ve o an yüzlerce müşterinin olduğu bir saatte beni nerden hatırlayacak. Sadece kahvenin müşterisiysem bu muhabbetli bakış nedir. Acaba önümde duran defter mi ilgisini çekti, bundan bir yakınlık mı duydu bana karşı? Yoksa eski bir öğrencimin velisiydi de ben mi hatırlamadım. Neyse yahu! Gülümsemişse gülümsemiş. Beni sempatik bulmuştur, ondan gülümsemiştir. Biraz daha bekledim, zaten ilham perisi de gelmedi, toparlanıp çıktım.

Akşamüzeri bir arkadaşımla beraber aynı kahveye tekrar gittim. Masaya oturduk. Aynı adam sabahki gibi yeniden gülerek bize doğru geliyor. "Ne istersiniz, ne getireyim?" diyor. Yine sabahki gibi fazla ilgili, fazla tebessüm ediyor. Dahası siparişleri verdikten sonra da bir an duruyor, tebessüm ediyor, yine çayları getirmeye gidiyor.

Arkadaşımla koyu bir sohbete dalmıştık ki aynı adam, çayları verdikten sonra çok yorgun bir edayla oflayarak birdenbire yanımıza oturuyor. Neden oturdu diye merak ediyorum. Arkadaşım, bir an önce kalkması için onun yüzüne bakmayınca ben de bakmıyorum. Sohbete devam edermiş gibi yapıyoruz. Ama ısrarla da bakmıyoruz, hoş geldin demiyoruz. Çünkü sohbetin en koyu yerinde geldi ve bizi şaşkına çevirdi, sohbet de bozuldu. Bir müddet sessizlik oluyor, ben zaman geçirmek, ilgilenmediğimizi belli etmek için havaya, sağa sola her yere bakıyorum, ama adamın yüzüne bakmıyorum.

Adam bir kaç dakika oturduktan sonra "Ben boşları toplayayım." diyerek kalkıyor. Gittikten sonra arkadaşım yüzüme, "Tanıyor musun, kim bu, niye oturdu?" sorularının yerine, bir mimikle hepsini birden soruyor. Ben de tek bir mimikle bir tek cevap veriyorum: "Bilmiyorum." Merakım iyice artıyor. Nereden tanışmıştık acaba? Belleğime güvenmiyorum artık. Bir yerden tanıyordur diye düşünüyorum. Benim belleğim iyi değil, bu konuda garsona güveniyorum artık. O beni kesin tanıyor ama ben çıkaramıyorum. Hadi görgü gereği halimi hatırımı sordu. Bir de masamıza oturdu sohbete katılacaktı. Yoksa neden otursun ki? Öğrencimin velisi mi? Hayır. Dernekten mi? Hayır. Sendikada mı tanıştık? Hayır. Görünümü ne bizim dernek üyesine, ne de sendika üyesine benziyor. Hani bazen insan bir şeyini kaybedip bulamayınca en olmayacak yerlere bakar ya, ben de belleğimi öylece yokluyorum, en olmayacak yerlerde arıyorum adamı.

Arkadaşım bir ara tuvalete kadar gidiyor. Adam da arkadaşımın gittiğini görüyor, tepside kalan birkaç çayını hemen veriyor ve bana yaklaşıyor. Deminki kabalığımı telafi etmek için gülümseyerek karşılıyorum, oldukça konuksever bakıyorum adamın yüzüne. Oturuyor tekrar masama. "Hoş geldin… Eee nasıl gidiyor?" diyorum. "N'olsun işte, yorgunluk. Eşek gibi çalıştırıyor af edersin." diyor. "Paraya gelince on lira, iki paket cigara parası; başka işte bulamıyorsun tabi. Hiçbir yerde iş yok, o da biliyor."

Yüreğim yangın yerine döndü, kavruldum. O alışmış belki de durumuna herhalde ben daha çok utandım sefaletten. "Abi, sen nerede çalışıyorsun?"diyor. Koskoca adam. Bana 'abi' diyor. Giysilerim bile yetiyor bana abi demesine. Ondan daha iyi durumda olduğum kesin. Evet, anlaşıldı beni tanımıyor. "Öğretmenim." deyince "Ne güzel." diyor. Benim adıma seviniyor belki de. Belki de daha fazla kıskanıyor, bilemiyorum. Gözleri masanın üzerine kayıyor. İki paket pahalı sigara duruyor. Utanarak parmağıyla işaret ediyor: "Abi bir sigaranı alabilir miyim?" diyor. "Tabi ki!" diyorum. Hemen aceleyle atılıp sigara veriyorum. Ve önceki oturuşta neden fark etmedim diye kendime kızıyorum. Neden ikram etmedim de adamı söyletmek zorunda bıraktım diye kızıyorum. Bakışındaki sohbeti artık anlıyorum.

Arkadaşım dönüyor masaya. "Hadi çıkalım." diyorum. Eve geliyorum. Kalemimi elime alıyorum…

21.09.2008

Su

Atakan Yusufoğlu
Ümraniye - İstanbul
G.S.M: 0532 713 29 12

su, tarihin varsa senin, kirlenmekle başladı derim
ki yüzüne değende bir ceylanın sureti, kan da değdi
bir bulut taşıyabilir mi kendisinden fazlasını
ve ben taşıyabilir miyim bu kirletilmiş dünyada
öyleyse dökelim içimizdeki karanlık buğuyu
bitsin bu tarih

kim bilebilir hayatın gerçeğini, av ve avcıdan başka
ateşten bir ölümdür doğruya biçilmiş her paha
dışarıda ulumaları avcı köpeklerin ağaracak güne…
ve bir şehir satılıyor sorgusuz, aşağılık bir pazarda
gün daha şafakta yaralı, acı öyküleri dinlemekten geceleri

kaf dağının ardına bırakılmış gümüş rengi huşu
karanlıkla büyüyor gözleri ölümün puhu kuşu
aklın intiharına bak ey şair; burası orta doğu
bir ambulans beklentisinde atıyor kalpler
ve doğum günü pastasına yetiyor bütün soluklar

kırılmanın hışırtını duyuyorum, çatırtısını kayalıkların
ve korkunç sesini okyanus dalgalarının…
bilinenden seziyorum, bilinmeyenden doğacak kıyameti
dünya bir bataklık bu evrende, bir kör nokta…
çekil varlığınla ey su, daha varılmadan başka dünyalara

Müzik ve Endüstri

Serdar Türkmen
serdaryturkmen@gmail.com

"Müzik" dendiği zaman öncelikle duygularla ilintili tarafı belirir zihnimizde. Daha sonra notalar gelir akla, böylece matematik ile de ilişkilenmiş olur. Duygu durumuna şekil verir. Tutkuları tetikler, bazen de bastırır, geçiştirir.

Endüstri ise, sanayi ile aynı anlamda kullanılmakla birlikte 19. yy'ın ikinci yarısında yaşamımıza girmiş, şimdi ise pek çok yönden bağımlı olduğumuz sistematik ve teknolojik yöntemlerle üretim yapılan bir üretim şekli ve araçları bütünüdür.

Müzik ve endüstrinin birbirileriyle bağlantılı olabileceği iki temel niteleme var. Birincisi ve bu yazının konusu olmayanı, endüstriyel müzik. Yani, makine sesleri, şehir gürültüsü, bilinçli olarak akortlanmamış gitarlar, hurda sesleri vs.lerin enstrüman olarak kullanıldığı bir müzik türü. 1970'lerin sonlarında ortaya çıkan bu müzik türünü icra edenler, yaşamın pek çok alanındaki olumsuzluklara ve özellikle üretimin makineleşmesinin insanı da tek tip bir makineye dönüştürmesi sürecine dair "benim de bir çift lafım var" diyenler. Aynı zamanda hayattaki tüm olumsuzlukların ve kuralsızlıkların müziğin içinde de olması gerektiğine inanıyorlar. Böyle bir teşhir yöntemi izliyorlar. Bundan dolayı da, müzikleri epey uyumsuz bir yapıya sahip.

İkincisi ve bu yazının asıl konusu olan ise "Müzik Endüstrisi"dir ki öyle veya böyle herkesi etkileyen bir yapıdır. Müzik endüstrisi, icra edilen müziğin bir dizi teknolojik aşamadan geçirilip seri üretimle piyasaya arzının yapıldığı, çeşitli belirleyici etmenler (ki maliyeti bir tarafa bırakırsak, "bu mal kaçtan gider" in hesabıdır kabaca) ile de fiyatının belirlendiği, dinleyici tarafından satın alındığı vs. işlemlerin planlandığı ve gerçekleştirildiği alandır. Sadece bu kadar mı? Bu tanım olsa olsa müzik piyasasının tanımı olur. Müzik endüstrisi en öncül olarak, müziği alınabilir-satılabilir bir mal haline dönüştürür. Konserler düzenler, radyolar yaratır, video-klipler yapar, bunları yayımlayacak TV kanallarını yaratır. Bununla kalmaz. Starlar yaratır [(1)], sonra bunları ikon haline getirip tişörtünü, bardağını vs. üretir, satar, reklamlara çıkarır… Hatta ve hatta müziğin içinde, duyulur ya da duyulur olmayan yollarla, istenilen mesajları dinleyicinin beynine ya da bilinçaltına yerleştirmeye uğraşır [(2)]. Kısacası müziğin dolaylı ve dolaysız bağlantılı olduğu tüm ilişkilerin piyasasını oluşturmaya ve ana hedef olarak da bu piyasadan nemalanmaya, kar elde etmeye gayret eder.

Şu anda tüm dünyadaki müzik endüstrisinin yaklaşık %75'i "Big five Şirketler grubunun[3] 'elinde'. Yüzdeden de çıkarılabileceği üzere, 'tekelinde' de denebilir. Dolayısıyla, hangi müziğin çalacağına karar veren en üst mekanizma haline geliyorlar. Dinleyici mp3 çalarının tuşlarının ya da televizyon kumandasının kontrolünün kendisinde gibi görünmesine aldanıp hangi müziği dinleyeceğine karar veriyorum zannedebiliyor. Bu önemli bir ölçüde yanılsamadır.

Pek çok kere ağzımıza sakız olan şarkılar dolayısıyla kendimize sitem ederiz. "Üf bu şarkı da ağzıma takıldı" deriz. Endüstrinin belirlemeciliği, kişinin kendi beğenilerini arka plana atmasına ve endüstrinin tercihlerini ya da daha doğru bir tabirle dayattıklarını, kişinin kendi beğenileri haline getirmesiyle sonuçlanır. Bulunduğumuz tüm açık veya kapalı alanlarda aslında çok sevdiğimiz müziğe kelimenin tam anlamıyla maruz kalıyoruz ve şarkının belki nakaratı belki ezgisi çengelini atıyor kulağımıza.

Peki çözüm olarak ne yapacağız? Kulakları mı pamuklayacağız. Tabi ki hayır. Gözlerimiz ve kulaklarımız dört açılmış olacak bu bombardımana karşı. Ne oluyor, ne bitiyor, ne anlatılıyor, en önemlisi de ne anlatılmıyor, bunları kavrayıp duyulanın arka planını da kavrayacağız. Kendimize yeni ve kolektif bir müzik perspektifi kazandıracağız. Nasıl mı? İşte tam da bunu sormaya cesaret eden bir adımla başlayarak.

5 Temmuz 2008

Dipnotlar:

[1] Yeşilçam filmlerinde çokça karşılaştığımız, plak şirketi sahibinin güzel ve kandırılmaya müsait kadına söylediği "Seni yıldız yapacağım" repliğini hatırlayalım ki aynı zamanda bir gerçekliktir de bu.

[2] Duymuşsunuzdur, 1950'lerde 24 kare olan görüntüye 1 karelik Coca-Cola reklamının eklenip insanların bilinçaltına gönderilen mesajla (subliminal mesaj) filmden sonra nasıl da hipnozdaymış gibi büfelere gittiklerini. Hatta bununla ilgili Suden Pamir adlı bir ses mühendisi ile yapılmış bir röportaj vardı Yeni Aktüel dergisinin 2006 Ekim sayısında.

[3] Universal Music Group + Sony Music + BMG MusicEntertainment + EMI Group + Warner Music Group . 2004 Ağustos'unda Sony ile BMG birleşti . Big four diye anılmaya başlandı bu tarihten sonra. Bu şirketler grubu dünya müzik satış piyasasının %70 ' ini, ABD 'deki piyasanın % 80 'ini elinde bulunduruyor (2005).

ARK

Yaprak Ünvar

Bölünen rakamlardan sızan
Buğu işler dinginliğe
Keder kenarında gezindiğin uçurum

Tedirgin yalnızlık
Kanayan sesler içinde
Doğurur ölü bir rengi

Mavileri meçhul dalga
Kıyılarına sızar
Şiir kelebek kanadı düş

Eritir nefesi
Geçmiş zaman kipi

Delinin defteri

Doğan Özdemir
da.dogan@mynet.com

Sevgili tanrım bu insanlar çıldırmış olmalı. Seninle konuştuğum için bana deli muamelesi yapıyorlar, oysa bir bilseler seninle neler paylaştığımı, eminim beni daha iyi anlayacaklar. Veya herhangi birisi, yani içlerinden her hangi birisi beni anlamak için bir çaba gösterse kesinlikle sana ihtiyacım kalmayacak.

Yani tabii ki sana ihtiyacım olacak ama en azından seni bugün olduğu kadar çok sık rahatsız etmem gerekmeyecek, hem senin de işlerin vardır, dimi?

Gerçi bana hiç cevap vermedin bu güne kadar, beni ne kadar önemsediğini bilmiyorum ama olsun en azından beni dinledin, diğerleri gibi sırtını dönmedin, bana sırdaş, dertlerime ortak oldun, hiç konuşmadın ama hiç kızmadın da ya da hiç beni terslemedin.

Duygularımı senden başka paylaşabileceğim hiç kimse yok, bunu biliyorsun.

Bak bu arada konuştuğumuz her şey, daha doğrusu benim konuşup da senin dinlediklerinin hepsi umarım aramızda kalır.

Farkındasın dimi bugün sana hiç ondan bahsetmedim.

Bugün onu görmeliydin dudak uçuklatır bir güzelliği vardı, ilk defa değil onu böyle görüşüm fakat ben her defasında aynı duyguyu yaşıyorum. Görmeliydin gerçekten inanılmazdı, saçları kestane koyusu bir kızıllık içindeydi, bendeki bu kızıl sevdası her yanıma işledi kanımda, bayrağımda, canımda. O saçlar dava kadar düz ve pürüzsüzler ve o eşsiz güzelliğin içindeki ayrı dünya olan o gözler, uzun kirpiklerin içinde ayrı bir süzülüyorlar.

Yok dünyada eşi benzeri, tarif edemem o gözleri, benzetemem hiçbir şeye, benzeyen bir şey yok ki, ne yer yüzünde ne de gök yüzünde, ne çekiç'in sertliği ne orak'ın keskinliği ne de sevda sözcüklerinin imgeleri yeterli değil, anlatılmaz o gözler.

Ya kainatın en güzel, en tatlı dudaklarının adımı anmasına ne demeli, oksijen olsam, o adımı ansa ben ayrı hayat bulurum, karbondioksit olurum, o dudakların arasında. Can veririm o duyguyu yaşamaya.

Sahiden onu sen mi yarattın, nerenin kaç diyarın toprağı var teninde hangi denizin suyu, hangi vadinin serinliği var gözlerinde, cennetten ne kattın ona, gerçekten o bir insan mı, eğer o insansa biz neyiz, biz insansak o nedir, dünya bu kadar güzel olacaksa cennete ne gerek var, sana ne gerek var…

Efendim anlayamadım ne dedin?

Haa, şu mesele…

Yo hayır, yine konuşamadım bugün, yani havadan sudan konuştuk, nasıl gerekiyorsa öyle oldu işte, oysa ki ben ona saçlarının çok güzel olduğunu ve kirpiklerindeki uzunluğun eğimi içerisinde gözlerinin inanılmaz büyüleyici olduğunu söylemek isterdim. Hatta bugün daha ileri gittim ve kaküllerinden gözüne düşen aks biçimindeki bir kaç tel saçını elimle kulağının arkasına atmak istedim.

Fakat bu an beklediğimden çok daha farklı oldu.

Lanet olsun tanrım yine terslendim ve yine terslendim.

Anlamıyorum neden bana böyle davranıyor ki, her şey çok normal giderken yaşamak istediğim bir kaç masum duygunun karşı konulamaz refleksi içe-

risinde yaptığım hareketlerin sonucunda bakışları neden sanki bir sapık eli dokunmuşçasına farklılaşıyor ve neden ben onun bu yaptıklarına dayanamasam da her defasında onun peşinden gidiyorum?

Ahh tanrım, tabi ki bu bir aaaşk…

Ama ben de bir insanım dimi, bunları hak etmiyorum dimi, benim içimdeki hissiyat bunları kaldıramıyor dimi, bendeki yürek te etten beton değil dimi, bunları biliyorsun dimi, lanet olsun tanrım neden konuşmuyorsun, yine sustun, her zamanki gibi en lazım anlarda kayboluyorsun, sahte dost gibisin, iyi günümde var, kötü günümde yoksun.

Ahh tanrım, sen hiç aşık oldun mu?

.....

Suskunsun.

……

Oldun dimi?

Oldun ve sen de benim gibi yenildin. Bir kere giyinince ateşten gömleği çıkartamıyorsun, sen de yandın dimi, yangının yetmedi ve içinde bulunduğun savaşı sürdüremedin. Tek kaldın ademi yarattın, yalnız kalmasın dedin havva'yı yarattın, o da yetmedi elmayı yarattın, sanki son elma yaratma hakkındı da elmaya yasak koydun. Oysa ilk insan annesiz de doğsa, huyu belli, kanında var bunun, illaki bir yerde çiğ süt emmiştir bu. Koyar mı ona elma yasağı?

Havva gözüne kestirmiş bir kere taze elma....

Yapma Havva.. etme Havva..

Söz dinlemez Havva.

Ona da kızdın cehennemi yarattın ama yetmezdi insanoğluna cehennem, önce dünyada yanmalıydık biz ve her insana bir sevdalık yarattın yansın diye, gözün aydın yanıyorum. Yanıyoruz.

Tanrım yeter.

Bir de cehennemle korkutma. Öyle ki bizimkisi aşk yangını, eli elime değse tutuşur beden, nefesi çarpsa tenime ruhum çıkar yerinden, etme eyleme atacaksan eğer beni cehenneme ondan ayrı gönderme. Yoo, gaddarlık değil bu cehennemse mekanım, onsuz olmaz keza adı aşk bunun, cennette olsa yerim, lüzumu yok onsuz oraya girmenin.

Neyse…

Şimdi yatmam gerekiyor sonra yazarım sana.

Bugün de biraz geç kaldım kusura bakma yarın zamanında gelirim.

Denizin Saçları

Erol NACAR

1
Toprak yoktu
Su vardı,
Ay yanardı
Çırılçıplak.
Yar saçına gül değmiş,
Sabrına bıçak!

Pruvada martılar,
Karanlık sular;
Gitarın tellerinde
Korsan şarkılar...
Önümüzde limanlar
Gökte yıldızlar,
Yolumuzu gözlüyor
Barlarda
Kızlar.

2
Toprak yoktu
Su vardı.
Yar koşardı
Yalınayak
Kirpiğini kar eğmiş
Sevdayı yasak!

Duman tüter minareler,
Şehirler yanar;
Küllerini savurur
Sönen umutlar.
Bir varmış
Bir yokmuş
Göz göz
Işıklar
Suda iz bırakamaz
Yüzen tabutlar.
Toprak ve su
Buluştu
Tanrılara kavuştu
Denizin saçlarında
Külden umutlar!...

« İşte bu Dünya, ARNILYA
Sana şikâyetim...»

Uzun bir adam ya da şiirin yeldeğirmeni

Temel Demirer

"Biz ki zamanı tırnak içine alıp yaşadık
İsteğin bulanık kıyısında
Bundan değil midir ki bizim aşkımızda
Sürekli bir akşam hüznü vardır." [1]

"*Kalem aklın dilidir,*" der Miguel de Cervantes; bütünüyle doğrudur; evet, evet tam da böyledir…

Bunun böyle olduğunun kanıtlarından birisi de İlhan Berk'tir…

Hani, *"Her şiiri bir öncekini yıkarak, yıka yıka yazmak…/ Yazmak budur,"* diyen O…

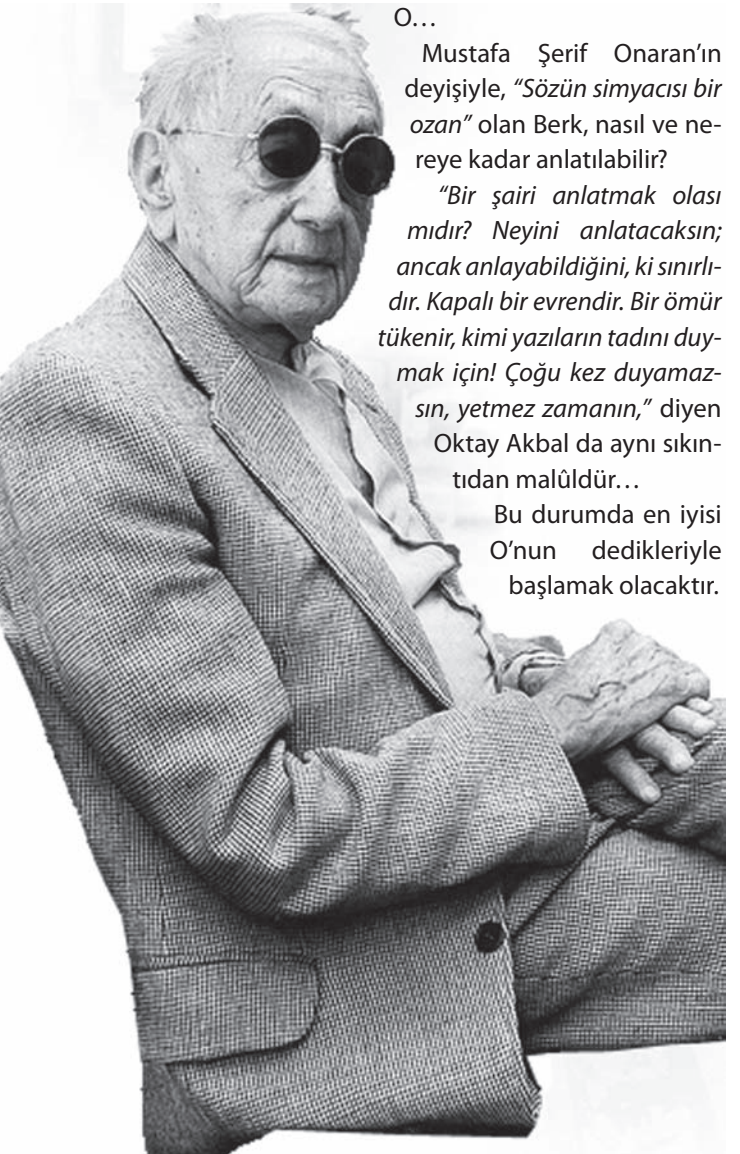

Mustafa Şerif Onaran'ın deyişiyle, *"Sözün simyacısı bir ozan"* olan Berk, nasıl ve nereye kadar anlatılabilir?

"Bir şairi anlatmak olası mıdır? Neyini anlatacaksın; ancak anlayabildiğini, ki sınırlıdır. Kapalı bir evrendir. Bir ömür tükenir, kimi yazıların tadını duymak için! Çoğu kez duyamazsın, yetmez zamanın," diyen Oktay Akbal da aynı sıkıntıdan malûldür…

Bu durumda en iyisi O'nun dedikleriyle başlamak olacaktır.

DEDİKLERİ

"Dünya yazılmak için var... Cehennem bu işte!" diye haykırırdı; yaşı ilerlemiş olsa da *"ihtiyarlıktan"* korkmadan, ona boyun eğmeyerek…

Unutulmasın İlhan Berk'in ölümüne kadar aralıksız yazmayı sürdürmesi ihtiyarlık düşüncesinin şairde var olmadığındandır. *"Bende ihtiyarlık düşüncesi varolmadı. Bugün ihtiyar olduğum bu dünyaya bakarken, dünyaya bugün gelmişim gibi düşünüyorum. Bu yüzden ihtiyarlık bir sayı, bir sözcük olmaktan öteye gitmiyor bende,"* derdi…

Yalnız ihtiyarlık değil ölüm düşüncesi de şairin vaktini hiç ayırmadığı sözcüklerdendir neredeyse. *"Öte yandan, ölüm de bende bir sözcükten öteye gitmemiştir. Ona da kapalıyım. Ağaç, kuş, ot, saç, göz gibi bir sözcük ölüm de. Bir kitabın bir sayfasıdır sanki. Bir fotoğrafın arabıdır ya da. Boş bir bardak..."* derdi şairimiz…

"Şair olarak yaşamak kadar belalı bir şey olamaz yani. Dünyayı başka türlü göremiyorsun. Dünya önümde yazmak için oturmuş, onu bıraktığım zaman gidecekmiş gibi korkuyorum ben. Gerçekten dünyaya yazmak için gelmişim. Kimse beni zorlamadı, kimsenin de benden böyle bir şey istediği yok. Kendi kendimi görevlendirdim ben," diyen İlhan Berk duraksamadan ekler:

"Şairlik büyük bir mutsuzluktur. Ben dünyayı yazmak istiyorum, böyle bir şey olabilir mi, diyorum. Dünyada ne varsa yazmak istiyorum. Bu, yaşamayı elimden alıyor, ne demek yani bütün dünyayı yazmak? Yani ben kendi başıma oturup herhangi bir kaktüse, zakkuma rahatça bakamıyorum. Şair böyle bir adam..."

Ve nihayet *"Yazmak, önce kendimi, sonra da yeryüzünü var etmektir"* diyordu. Yazmak, yaşama olayına sahip çıkmaktı onun için.

Onu en iyi anlatabilecek olan şey de bu satırlardır galiba…

Buradan İlhan Berk hakkında "denilenler"e de geçersek…

HAKKINDA DENİLENLER

O; Haydar Ergülen'e göre, *"Hem Cumhuriyet dönemi şiirine tanıklık etti hem de pek çok kuşağa öncülük etti. 80 kuşağını etkileyen bir şairdi…"*

Sonra da *"Şiirimizin yel değirmeni (…) [ve] öldüğünde 90 küsur yaşında bir gençti,"* diyor Haluk Şahin…

"Şiirin yel değirmeni" dedik; bu konuda Doğan Hızlan'ın saptamaları çok önemli; şöyle ki: *"Çok az şair, yazdığı şiirin poetikasını onun kadar bilgiyle kurabilir. Niye yazdığının gerekçesi vardı. Esin perisinin dağınıklığına kendini kaptırmadan yazardı şiirini, rastlantının yeri yoktu."*

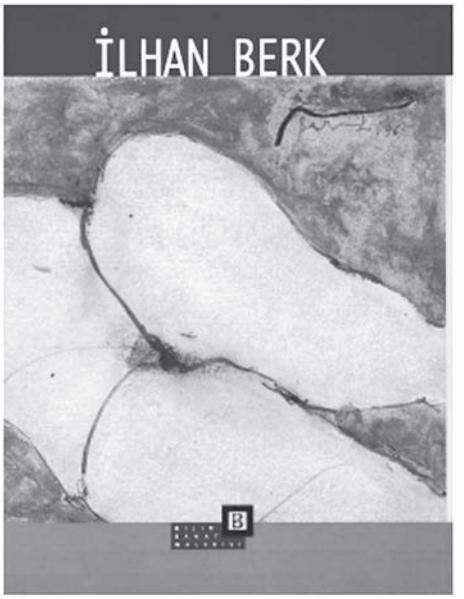

Yeniliğe dair ne yapılmışsa, ne yapmışsa onu temellendiren şairlerdendi.

Şiirin, imge ustalığı olduğunu kanıtlamıştı. Bir buluşu, bir sözü şiir dünyasında yeni tartışmaları başlatır, yeni tatları şiir anlayışımıza katardı.

'O hepimizi etkilemişti' diyen Cemal Süreya, şairi şairce anlatır:

"Yazının fena tutsağı.

Yeryüzünde her şey yazılmak için varmış gibi geliyor ona. Sözgelimi bardağa bardak olarak değil, yazılacak bir şey olarak bakıyor.

Bir konuşmasında da şöyle demiş: 'Şiirin gücünü hiçbir şeye değişemem. Şiir bana yetiyor'..."

Evet, herkesin malumu olduğu üzere, *"Şiiri bütün bir cumhuriyet tarihine eşlik etmişti. Toplumcu gerçekçi olarak başladı, İkinci Yeni'yle beraber şiirin iç sorunlarına, insanın dünyayı duyuş ve algılayışına, ontolojik bir şiire yöneldi."*[2]

Yani *"Şiirler yazdı hep! Dönem dönem başka biri oldu sanki! Gençliğimizde Whitman'cıydı, sonra Rene Char'cıydı! Öyle bir oluşum, bir değişim, ama hep kendi kalarak...*

'Ozan düzeltmek için yıkar. Yeryüzüne bakışında bu vardır hep. Bazı şiirlerde bir ulusun düşün tarihini bulabilirsiniz. Yazmak her şeyi aşka dönüştürmektir. Yazmak budur,' derdi…"[3]

Bu çerçevede Orhan Kahyaoğlu için *"İlhan Berk, Türkçe yazılan şiirin bir dil ve üslup kâşifidir. Sınırlarda özgürce gezinmekten hiç korkmaz. Ömrü boyunca, kendinin olan bir şiir haritası çizmeye çalışır. Ama, bu haritada sınırlar devamlı değişir, yenilenir. Şiirinin kaynakları sınırsızdır. Bu durum, şiirinde, yoğun bir riski beraberinde getirir. Ama o, risklerden hiç korkmaz. Hep imge kokusunun peşine takılmış, izini sürmüştür. Sonra, bir bakarsınız, ortaya bir öncekine hiç benzemeyen bir üslup çıkıverir. Bu şiirin kaynakları bitmek bilmez…*

'Onun için şair, şiirlerini, okuru için değil, hep kendisi için yazar. Kendi ruhundaki genişlik, kalabalık şiirine de yansır. Hiçbir zaman 'tek bir şiir' yazmaz. Evet, Anglosakson şiiri onun açık ilgi alanıdır…

'Şair, 1950'lerin ortalarına kadar toplumsalcı bir şiir yazıyordu. Ama, ne Garip ne de 40 Kuşağı şairlerinin şiirine tam anlamıyla bağlanabilen bir şiirdi bu. Nâzım Hikmet'ten bu dönem etkilenmediğini söylemek imkânsız. Kentin kendi doğası, coğrafyasının yanında, ezilen insanların hayatı, duyarlığını farklı bir duygusallıkla şiirlerine taşımıştı. İlk şiir kitabı İstanbul yine de 1940'lı yılların en özgün toplumsalcı şiirini içinde barındırıyordu. 1955, şair ve şiirinin en önemli dönüşüm noktası oldu. İkinci Yeni Şiiri'nin yaratıcılarından biriydi artık. Şiirinde kökten bir dönüşüm gerçekleşmişti. Şairin Batı modernist şiirinden kıyasıya yararlandığı bir dönemdi bu. Köroğlu'dan Galile Denizi'ne kitaplarıyla büyük bir dönüşüm yaşamıştı. Ne söylediği kadar, nasıl söylediği de artık şiirinde çok önemliydi. Sözcüğün ve imgenin büyüsünü keşfetmişti. Şiiri, diğer İkinci Yeni'ciler gibi çok anlamlı, çağrışım yüklü şiirlerle doluydu…"[4]

Toparlarsak; Onun hakkında Arif Damar, "Toplumcu anlayışla şiir yazıyordu"; Ataol Behramoğlu, "Yenilikçi, öncü bir şiir serüvencisi"; Memet Fuat, "Sanki şiirin kırk türlü yazılabileceğini kanıtlamak

için gelmişti"; Enver Ercan da, "Türkçenin ve şiirin bütün sokaklarında hiç çekinmeden, çocuksu bir bilgelikle dolaşıyordu. Bir arayış şairiydi," derdi…

Ayrıca da "Cahit Sıtkı, 'Her mısrada bir cigara yaktırıyorsun'; Behçet Necatigil, 'Şirimizin uçbeyi'; Mehmet Fuat, 'Elini sürdüğü şeyi şiire çeviriyor' demişti onun için. Cemal Süreya'ya göre, 'şair eleştirmendi'…"

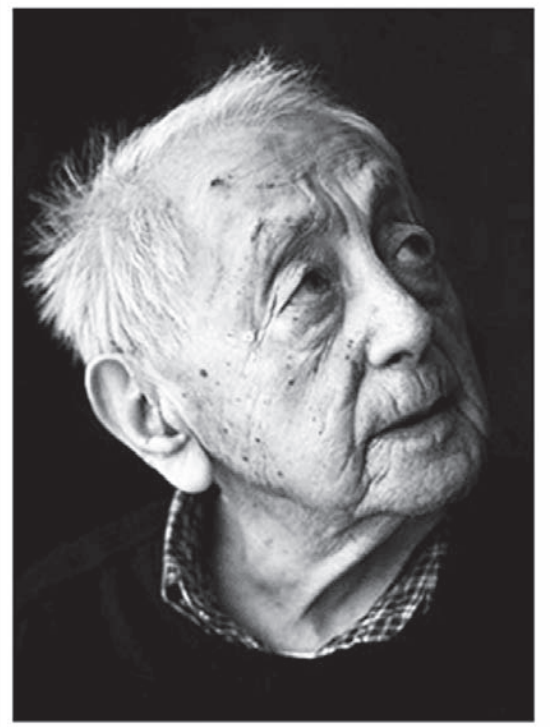

Hasılı 'İkinci Yeni'nin usta isimlerindendi…

Yani *"İlhan Berk, şiirimizin önde gelen adlarından birisiydi...*

Peki, şiir nedir?

Bana göre şiir yaşamdır!

Sözcüklerin evreninden yıldız kümeleridir, ırmaktır, aşktır, kavgadır, inattır, sevinçtir, tasadır...

Sözcüklerin sağanağından taşar, köpürür...

Sözcüklerin bilgesiydi İlhan Berk," Hikmet Çetinkaya'nın satırlarına göre…

Ve nihayet İlhan Berk, şiirlerine, şiirleri ona benzerdi!

YAŞAM SERÜVENİ

Şiirleri kendisine, kendisi de şiirlerine benzeyen İlhan Berk'i 19 Ağustos'ta (2008) öğle saatlerinde Bodrum'da yitirdik…

Asıl adı Emrullah İlhan Birsen olan sanatçı, 1918'de Manisa'da doğdu.

"Şairin güçlüklerle geçen, tuhaf çocukluğu belleğinde önemli bir yer kaplar. Çocuk olma(ma)nın onun için ayrı bir anlamı vardır. 'Sanki, çocuk olmamışım ben. (...) Öyle sanıyorum ki benim çocukluğum olmadı derken, babamı, bir onu düşünüyorum da böyle, diyorum.'

Berk, büyüdüğü evde babasını hiç görmez. Babası, o doğduğunda, çekip gitmiştir.

Sonraları genç İlhan Berk, babasının öldüğü haberini alınca hiçbir şey hissetmediğini söyleyecektir. İlhan Berk, babasının mezarı nerededir hiçbir zaman bilmemiştir. Sonraki yıllarda da 'Bütün bir çocukluk çağı kapalı bir sandık gibi, bir kıyıya atılmış ve hiç açılmamıştı' diye anar o yılları.

Şairin üç ağabeyi ve iki ablası vardır. Annesinin ise onun için yeri ayrıdır.

'Annem dünya güzeliydi. Uzun boylu, incecik yüzlü, kâğıtlar gibi beyaz, duruydu. Nilüferler gibi de suskun gizemli.' Çocukluğunun en belirgin anıları ise büyük ablası Huriye ile olanlardır. Huriye delidir. Yedi kişilik evlerinde tek başına bir odada kalan ablasıyla en çok iletişim kuransa İlhan Berk'tir.

Çocukluğunda ve daha sonraları hayatında etkisi olacak bir diğer kişiyse yanında çıraklık yaptığı dişçidir. Şair, onun teşvikiyle okur. Ustası bir köy öğretmeninden dördüncü sınıfa kadar okumuş gibi bir belge alıp, onu beşinci sınıfa yazdırır. İlkokulu, ortaokulu onun yardımıyla bitirir. Öğretmen okulunu bitirene kadar desteğini görür.

İlhan Berk, ilk şiirlerini ortaokulda yazar ve Manisa halkevi dergisinde yayımlatır. Berk, hiçbir zaman iyi bir öğrenci olduğunu düşünmez. Ama yazmak onun için bir tutkudur. Bu tutku ilkokulda başlar. O zamanlar bile yazmak Berk'i her şeyden, ailesinden, arkadaşlarından, dünyadan uzaklaştırır. Varsa yoksa şiirdir hayatı. İlk şiir kitabını on yedi yaşındayken 1935 yılında yayımlar.

1944 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Fransızca Bölümü'nü bitirir. Berk üniversiteyi bitirdikten sonra öğretmenlik yapmaya başlar. Şair, hiçbir zaman iyi bir öğretmen olduğunu da düşünmez. Çünkü onun asıl işi şiirdir. Öğretmenlik yaptığı zamanlar hep açık havada ders yaptırır, sınıfı otların, çayırların üzerine yatırıp gökyüzünü baktırır. İlhan Berk'in yeni kitapları bu yıllarda bir bir yayımlanmaya başlar.

Berk 1953 yılına kadar çıkardığı kitaplar ile gerçekçi bir şair görüntüsü sergiler. 1953 yılında Yenilik dergi-

sinde yayımladığı 'Saint-Antoine'ın Güvercinleri' şiiri ile daha sonraları İkinci Yeni adını alacak akımın habercisi olur. Ve sonunda ilhan Berk İkinci Yeni şiirinin en önemli isimlerinden biri ve savunucusu olur.

Ömrü boyunca yaşadığının bir belirtisi olarak yazar. Bu dünyada yaşadığının bilinmesini isteyen şairlerin başında gelir İlhan Berk. 'Yazmak, bu anlamda, önce kendimi sonra da yeryüzünü varetmektedir. Yazmanın böyle bir anlamı var benim için. Bunun için

gökyüzü
kent
orman
saç
su
y harfi
deniz

birer sözcük değil, benim varolma edimlerimdir. (...) Açıklamak istediğim tek bir şey var: BEN.'

Şair 1970 yılında Ziraat Bankası'ndan emekli olunca eşiyle birlikte Bodrum'a yerleşir. Ölümüne kadar orada yaşar." [5]

Dakka Üniversitesi (1987) ve Bursa Üniversitesi'nden (1988) fahri doktorluk unvanı alan Berk, ilk şiirlerini 1935'te 'Güneşi Yakanların Selamı' adı ile yayımladı, fakat İlhan Berk adını 1947'de yayımladığı 'İstanbul Kitabı'yla duyurdu. 'Günaydın Yeryüzü' ve 'Türkiye Şarkısı' adlı kitaplarında Toplumcu Gerçekçi sanatın izlerini taşıyan şair, 1958'de yayımladığı 'Galile Denizi' ile şiirlerine İkinci Yeni şiir akımının doğrultusuna dümen kırmıştı.

Arthur Rimbaud, Ezra Pound, Rene Char, Stephane Mallerme'nin şiirlerini Türkçeye çeviren Berk, 'Kül' adlı kitabıyla '1979 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, 'İstanbul Kitabı'yla '1980 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü, 'Deniz Eskisi'yle '1983 Yeditepe Şiir Armağanı'nı aldı ve 'Güzel Irmak' kitabıyla 'Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü Ferit Edgü ile paylaştı. İlk sergisini 1976'da açan Berk, elli yıllık resim birikimini 2006'da Atatürk Kültür Merkezi'nde 46 yapıtıyla açtığı sergide değerlendirdi.

DİZELERİ

Şiirlerine gelince…

Haşarı bir çocuk gibi meraklıydı; *"Ve artık öğrenilecek bir şeydir yeryüzü/ Onun için her sabah bir gökbilimci gibi uyanır/ Yeryüzü yazılacaktır/ Ve bütün meşe ağaçları/ Bütün evler, sokaklar/ Subasmanları,"* derdi…

'Avluya Düşen Gölge' kitabındaki 'O Oluyor'daki kadar sevdalıydı ve *"Bakıyor// bakmak/ birden/ o oluyor,"* içtenliğiyle haykırırdı…

'İstanbul' şiirinde görüleceği üzere İlhan Berk'in bu kentle bir nefret/ sevda ilişkisi vardı: *"Bu şehir aşktan değil şehvetten düşüp gebermeye hazır/ Genç orospular, ölü padişahlar, hastalar şehri rezil İstanbul…"*

Hayata müteşekkirdi; 'Güzel Irmak' kitabındaki "Teşekkür" başlıklı şiirinde dillendirdiği üzere:

"Evet hep açık gidip gelen ağzın içindi;
Gökyüzünün o huysuz maviliği içindi;
Elma kokan bir Türkçeyle konuştuğun içindi;
Ölümün sefil, kötü belleği içindi;
Her gün pazar kurulan o sokaklar içindi;
Saçında uykusu kaçmış çiçekler ıslattığın içindi;
Çocuklar okuldan dönüyormuş gibi sesin içindi;
İşte bütün ama bütün bunlar için sana teşekkür derim."

"SONUÇ YERİNE"

En iyisi mi? İlhan Berk'i "Sonuç Yerine", şiiriyle uğurlayalım:

"Zulmün her türlüsü/ Kötü kardeşler/ Hiçbiri/ İnsana göre değil/ Ağaç dikmek sabahları uyanmak iyi/ İyi hayvanlara bakmak çiçekleri sulamak/ Rahatsalar uyuyan insanların soluğunu dinlemek iyi/ İyi hürlüğü düşünmek/ Yaşamak onun için/ Bütün gün çalışmak onun için iyi/ Bütün çocukların uyuyuşu uyanışı iyi/ Zulmün her türlüsü kötü…"

12 Eylül 2008 09:38:43, Ankara

N O T L A R

[1] İlhan Berk.

[2] "Kıraat", Express, No:87, Eylül 2008, s.40.

[3] Oktay Akbal, "İlhan Berk İçin!", Cumhuriyet, 2 Eylül 2008, s.2.

[4] Orhan Kahyaoğlu, "Ölümsüz Şiirin Ölümlü Şairine", Radikal Kitap, Yıl:7, No:390, 5 Eylül 2008, s.6.

[5] Burcu Aktaş, "Şiirimiz, 'Uç Beyi'ni Kaybetti", Radikal, 29 Ağustos 2008, s.20.

Baba ve oğul

Harun Muratoğlu

Zaman karanlığın ilk yarısını bitirip, ikinci yarısını çok az geçmiş durumda. Hafif bir yaz rüzgarı ve belli belirsiz sessizlik. Şehrin tüm aydınlık ışıklarına inat somut bir karanlık. Sokağın ışıkları evlerin parlayan yüzü gözaltı seviyesinde. Mesafe baktığım yerden, ışıklar ve aydınlık biraz uzak. Kendi alanım içinde tüm bu karanlığa inat, iki insan sureti var biraz ötemde. Tamda koca bir çınar ağacının az berisinde. Baba ve oğul. İki suret ışığın yansımasıyla oluşan karanlığın bana yakın olan tarafında.

Tam aynı nokta diz kapaklarının bir birine değdiği, bağdaş kurarak şehrin görüntüsü içindeler. Çok fazla sessizlik var, üç insanın kapladığı alan içinde. Sadece perdeyi hafif sarsacak bir rüzgar esintisi var serinlik olarak. Ve birkaç kedinin arayışları içindeki seslilik halleri yaşanıyor o an. Ve his edilir derecede iç dünyalarındaki gelip gitmeler yaşanıyor görünenlerde.

Oğlan ansızın bağdaş halinden kurtulup, başını babanın diz kapaklarının biraz üstüne koyuyor. Baba çok fazla derecede zayıf. Bedeni iki büklüm ve ağzında sigara. Ve ilgili, korunma, sığınma ve azda sevgi oğul için.

Baba oğlun saçlarında gezdirirken parmaklarını yaşatıyor oğlun isteğini. İşte en masum hali insan denen canlının. Tıpkı ana rahmindeki duruş var oğlanın uzanışında. Diz kapaklarını karnına doğru çekip ellerini bacaklarının arasına alıyor.

İkilinin oluşturduğu tüm insani duyguların en saf hali. Bunu gölgelerinin yansımasından bile izleme fırsatı. Zerafet bu. Şehrin tüm beklentilerine karşı. Ve tekrar ortaklaşan bakışlarla üstten bir insaniyet hali..

Dıt dıt oğlan ansızın irkilip cep telefonuna bakıyor. Huzursuz ve refleksli.

-Baba ben gidiyorum.

-Nereye?

-Eve.

-İyi tamam git. Bari yol üzerini tekrardan kontrol ederek git az ilerde oturanlar kalkmış olabilirler. Şişelerini toplarsın.

-Tamam baba. Sende şu yukarıdaki arabadan atılanları topla.

-Tamam.

Üç poşet dolusu şişe her şeye inat, yola devam.

Baba kendi etrafında soluklanıp bir sigara içiminden sonra, biraz daha yukarıda olan yere doğru çıkıp, arabadakilerden arda kalanları toplamaya başlıyor. Elde küçük bir el feneri ve toplam altı adet boş şişe bir poşet içinde.

Ve az sonra Merhaba.

Merhaba amca nasılsın? Ve bilindik sorular.

-Amca Nusret nereye gitti?

-Ya onu yeni nişanladık nişanlısı ile mesajlaşıyordu, birden kalkıp gitti. Konturu yoktu gidip evden arayacakmış.

-Nusret ne zaman nişanlandı ki? Ya karşılıklı apartmanlarda oturuyoruz haberimiz yok.

-Evet Milaslı biriyle nişanlandı. Roman bir ailenin kızı.

-Anladım hadi hayırlısı.

-Bakalım nasip kısmet, Zaten Nusret işten de çıkarıldı.

-Evet biliyorum.

-Haberin olsun bir iş falan olursa aklında olsun.

-Tamam amca aklımda olsun. Ya hayırdır siz şişe topluyorsunuz?

-Evet, son zamanlarda iyice kötü durumdayız. Bizim büyük oğlanı evlendirdik. Bankadan kredi çektik. Büyük oğlan öder diye düşündük. O da evlendikten sonra iş bulamadığı için mecburi benim emekli maaşıma banka el koydu. Bizde bu zorunluluk içinde kaldık. Sadece ayda 100 lira ile geçiniyoruz. Mecbur bu işe başladık.

-Ya inanmıyorum.

-Tabiî ki ihtiyaçlarımızı anca bunlarla karşılıyoruz inan.

-Kaç şişe toparlıyonuz?

-100-150 arası.

-Anladım amca anladım.

-Neyi anladın ki belki inanmayacaksın, ama sadece geçtiğimiz kurban bayramında et yedik. Aa pardon yalan söyledim. Et yiyoruz, Haftada bir buralarda insan kalmadığında ormana doğru çıkıp kirpi avlıyorum. Ee yakalayıp eve getirip Zeynep teyzene veriyorum Zeynep teyzende, onları tencerede kaynattığında dikenlerini atıyo. İyi temizledikten sonra etini yiyoruz. Ve güzel oluyor tadı da. Hem biliyon mu kirpinin eti kansere iyi geliyormuş..

-Anladım amca! Ya da anlamaya çalışıyorum. Bu bir trajedimi yoksa bir rolün olağanca halimi! Dert çok değil mi Amca? O an hüznün tüm küspeli hali hazır amcanın yüreğinde ve iki damla gözyaşı. Hüzün bu kadar mı açık insana, bu kadar iliklenmiş yoksulluk!

-Amca ya iki bira içsek olur mu?

-Tabi olur. Ama şişe bira alalım, çünkü depozitosu var 200 kuruş.

-Tamam amca tamam.

Tüm şehir durgun, sadece dert dinlemeye hazır. Her haliyle.

-Zeynep teyze nasıl?

-Eh işte nasıl olsun ki ! Pamuk biraz rahatsız bağırsak düğümlenmesi olmuş. Geçen ameliyat oldu.

-Hım Zeynep teyze biraz kilolu demek o yüzden herhal.

-Yok yok, hafif gülümsemeler. O benim pamuk prensesim.

-Ya kaç kilo ki Zeynep teyze?

- 105

-Ya sen?

-54

-Anladım.

-Kaç yıldır berabersiniz?

-Tam 36 yıl oldu

-Maşallah! Geçen gördüm evi de satılığa çıkarmış sınız?

-Evet borcu kapatıp, daha tenha yerlere gidelim diyoruz. Biliyon pahallı bir semt.

-Evet doğru.

-Çünkü geçim olmuyor. Her gün makarna ve yumurta. Borç yazdırıyoruz her gün.

Ve uzun uzadıya bir biranın içme süresine sığdırılan günlük sıkıntı, dert, acı, hüzün ve pamuk prensesle tanışma, kaçırma, kavgalar ve çocuklar.

-Ben gidiyorum amca çok geç oldu.

-Tamam görüşürüz.

Kurgu, düş ve gerçekler evin yolunda.

-Niye geç kaldın? Buradayım işte anne..

-Nerden geliyon bu saate?

-Dağdan geliyorum.

-Ne işin var dağda.

-Şu üçüncü kattaki Zeynep teyzenin eşi ile sohbet ettik ..

-Biliyon mu o adam kansermiş.

-Evet anne evet. Biliyom anne biliyom şu andan itibaren.

Pamuk balkonda kendince, oğul telefonda, babada DAĞDA!

Eylül 2008

To Be Or Not To Be

Osman Genç

Emek sarf etmek gerek yaşamak ve ölmek için

Haydaaa diyeceksiniz ilk kurduğu cümle bu olursa arkası hep gelişler ola. İmamın kayığı ya da geriye dönülürse (Mehteran takımı misali) yani, ***hayda denilen noktaya*** ne işin var *çaydaaa* diye devam edebilen yetenekli arkadaşlar vardır içimizde. Zaten sözüm size değil en azından bir kısmı size değil ama tamamı için söz veremem (valla veremem).

Kalemin ucu beni ipin ucuna, kellemin katli vacibine ***gibi*** çok deneyimli vasıflı yerlere kadar devam ettirilebilir (örneklere ülkemizde sıkça rastlanır). Ne diyordum ya da ne demek istiyordum? Ölmek ve yaşamak evet bu ikisini hak etmek gerek düşünün (eğer varsanız!). Adamın biri (kadınlar alınmayın, adam, genel olarak bir anlatım biçimi olarak kullanılmaktadır), evet, adamın biri diyelim yaşamı boyunca altına imza atabileceği hiçbir şey bilhassa iyi bir şey yapmamış (mesela evlilik ya da evcilik!). Tüketmekten ne biliyim kalabalıktan başka bir durumda bulunmamış. Yaşarken fark edilememiş bile. Tükettiklerine bakınca ya da ölmek üzereyken fark ediliyor. Ya bu adam hiçbir çomağa tekeri takmamış *www.gittigidiyor.com* kıvamında diyelim ya da bu adam ölümü hak etmiş mi bir düşünün! Düşünce tırlatacaksınız (kendimden biliyorum) bir de bunu gömeyeceksin. Gömmek için uğraşacaksın. Mezarlık bulacaksın, ölüm kağıdı alacaksın. Gömmek için cemaat oluşturacaksın. Sela okutacaksın, namaz kıldıracaksın. Gömene, sulayana para vereceksin. "Ey cemaat nasıl bilirdiniiiiiz?" diye soracaksın (Ulaaaaaaan! Hıih, Mıih, iyi bilirdik) iyiiiiii! (Sizi gidi yalancılar siziii!). Hadi ne oldu? (tırlattın di mi) demiştim. Ölmek öyle her baba yiğidin işi olmamalı! (Babayiğit değilseniz hiç olmamalı) Öyle doğduğumuza inanıyoruz da öleceğimize mi inanmayalım kıvamından çıkmış mesele. İş bu gerekçeyle Aristo'nun felsefesiyle arkiyolojik kazılara başlamışsınız. Beyninizdeki papatyalar seviyor-sevmiyor diye değil, yaşasın-ölsün, yakılsın-yakılmasın, gömülsün-gömülmesin (gömüüün…) biçiminde. Neredeydik nerelere geldik? Ana temaya giriyorum (acele etmeyin).

Benim bir dostum var. Ne zaman yanına gitsem işler nasıl dediğimde berbat, pislik ve bombok benzeri yanıtlarla karşılaşıyorum. Ben de bu yanıtların ardından düşündükçe derinlere dalmaya başladım. Evet… berbat, pislik ve (üstte yazdım yenilemeyeyim kısaca biiiiiiiiiiiiiiiip diyelim) bu tip bireyler var diyelim. Oysa Nazım Hikmet, Pablo Neruda, Picasso, Ahmet Arif ve daha birçokları. Bunların karşıtları ise Hitler, Franko, Musoloni… Kimi gömsek? *Eser* bırakanları mı, *beter* bırakanları mı? Gerçi, Nazım ve diğerleri, Hitler ve diğerleri(!!??) de kendilerini yaşarken hissettirmişlerdi. Sanatçıların eserlerini her gün dünyanın değişik yerlerinde okuyup aşkımızı sevgimizi anlatırken, Picasso'nun, Salvador Dali'nin, Osman Hamdi'nin, Fikret Mualla'nın resimleriyle duvarlarımızı süslüyor gönüllerimize su serpiyoruz. Kel Hamdi'nin, İsmail Dümbüllü'nün, Nasrettin Hoca'nın esprilerine bugün hala gülmekteyiz. Hitler'in atası olan Firavun'un yaptıklarına da hala ağıtlar yakmaktayız. Bir de bunların yarattığı insan müsvetteleri var (bunları siz çok iyi bilirsiniz). Gerçekten düşününce w.c. (vay canına) diyorsunuz (ben de diyorum). Sizce kim ölmeli? Kim hak etti? İş bitirenlerle işini bitirenleri düşünün. Neyse… daha fazla düşünmeyin. Haaa, arkadaşımın mesleğine gelince işler bombok diyor ya onun işi gerçekten öyle (sevgili Yalçın kulakların çınlasın). Az sonra, birazdan demeden mesleğini açıklıyorum. Umumi wc'de tuvaletçi. Bu kadar konu buradan mı çıktı diyenleriniz olmuştur. Bizim hayatımızı arkadaşımın mesleki malzemesine çevirenler utansın. -***Bunu Yazan Tosun-*** edebiyatından bir örnek vermek gerekirse "Ayağını uydur, deliğini buldur, dışını pisletme, içini doldur."

"To Be or Not To Be" işte bütün mesele bu.

Sevgiyi öldürmek

Doç. Dr. Çetin Veysal
Mersin Üniversitesi

2007 yılı Ocak ayının 20'si, gazeteci ve yazar Hrant Dink öldürüldü. Tıpkı daha önce öldürülen düşünürler gibi, kahpece ve pusuya düşürülerek. Savunmasızdı, silahsızdı. Hrant, yalnızca düşüncelerine, düşüncelerini aktardığı kalemine sahipti. Suçu: Toplumun bütünüyle ortak değer yargılarını paylaşmamak, aykırı olmaktı. Hem de en hassas konuda. Tehdit ediliyor, saldırıya uğruyor ama doğru bildiği düşüncelerinden vazgeçmiyordu. Öldürüldü… Farklı olanı öldürmek, zenginliğin ortadan kaldırılmasıdır. Sevginin öldürülmesidir.

Özgür düşünmenin yaygınlaşmasını engellemek, herkesin uzlaştığı düşüncelerin doğruluğunun sarsılmaması için, farklı düşünenin ortadan kaldırılmasına gizlice destek veren ve kışkırtan, aynı zamanda da toplumun yönetim mercilerine de egemen olan zihniyet şiddete başvurmaktan kaçınmamaktadır. Başka olanı kendine zorla uydurma kararlılığında olan, gizliden gizliye iktidar destekli derin (ya da devletten güç alarak kendini devlet yerine koyan çete) devlet ve kolları her yerde hala işbaşındadır.

Son yıllarda Türkiye'nin değişik kent ve üniversitelerinde meydana gelen olayların da bilinçli olarak örgütlenmiş saldırılar olduğu görülebilmektedir. Değişik yerlerde ortaya çıkan bir grup saldırgan, kendilerinden farklı yaşama geleneği oluşturmaya çabalayanları kendileri gibi yaşamaya, düşünmeye ve bunları başaramazlarsa onları ortadan kaldırmaya yönelmektedir. Bu türden saldırılar; kimi zaman bireyin Kürt olduğu için, kimi zaman ramazanda oruç tutulmadığı ya da ırkçı milliyetçiliğin dayandığı çeşitli savlarla, kimi zaman da değişik din istismarı söylemleriyle, kendileri gibi olmayanlara yaşam alanını daraltmaktadır. Saldırıyı yapanların örgütlü oldukları ve patlayıcı, kesici araçlarla donandıkları yazılı ve sözlü haberlerden anlaşılmaktadır. Bu saldırılar sıkça da ölümle sonuçlanmaktadır. Kendini Türkçü, Türk-İslamcı, radikal-İslamcı olarak adlandıran bu kesimlerin, demokrat veya İslam'ın gereklerini yerine getirmeyen sıradan insanlara çeşitli gerekçelerle saldırmaları neye hizmet etmektedir? Bu saldırıların ve baskıların arkasında yatan gerçek nedir?

Kendisinden olmayan her kesime saldıran bu kafa yapısının neye hizmet ettiği açık seçik bellidir: Kendisinden olmayanı bastırmak, sindirmek ve farklılığa izin vermemek, demokratik örgütlenmelerin

önüne engel oluşturmak, demokratik kitleselleşmenin, özgürlükçü kitlesel örgütlülüğün etkinliğini edilginliğe dönüştürmek, kamuoyundaki gelişmeleri denetim altında tutarak gelişmeleri kendi istedikleri şekilde yönlendirebilmek.

Bu türden baskı ve saldırganlıklar, devlet içerisinde yuvalanmış derin çete devletin planlarıdır da. Toplumun yönlendirilmesinde ve denetlenmesinde egemen olan güçler bu saldırıların perde arkasındaki güçlerdir denebilir.

Türk-İslam sentezi, Ilımlı İslam, Türkçülük, Şeriatçılık gibi düşünceler çerçevesinde örgütlenenler, saldırılarını genellikle bayrak, ulusal ya da dinsel figürler ve sembollerle (örneğin: milliyetçi ya da inanan ile) eşleştirerek yapmaktadırlar. Eylemlerini sıklıkla Ramazan ayına taşımaları da anlamlıdır. Toplumumuzun büyük bir kesiminin Müslüman olması, İslam'ın gereklerini yerine getirmeyenlere yapılacak saldırılarda dikkate alınan bir noktadır. Ramazan ayında İslam'ın gereklerini elden geldiğince yerine getirmeye çalışan toplumumuzun inanç ve duygularının bu aydaki yoğunluğundan yararlanarak, böyle bir süreçte İslam'ın gereklerini yerine getirmeyenlere yapılacak saldırıların toplumca da tepki ile karşılanmayacağını hesaplayan, bu anlamda toplumumuzun dini duygu ve inançlarını sömürenler bu saldırıları akıllıca planlamaktadırlar. Ramazan ayındaki inanç yoğunluğunun toplumun duygularının sömürülmesini daha olanaklı hale getirmektedir. Ramazan ayında saldırıların artmasını yıllardır yaşamaktayız. Bu saldırıların Ramazan ayında tırmandırılmak istenmesinin başka bir anlamı olabilir mi? Devletin güvenlik kuvvetlerinin, medyanın kameralarının önünde "kurt" ya da "tekbir" işareti yaparak ve "tekbir getirerek" yapılan saldırganlığın engellenmemesi bir yana, saldırıya uğrayan bir grup insanın doğal olarak saldırılara karşı tepki göstererek varoluşlarını koruyan örgütlülük yaratmaya, topluluklarını birliğe dönüştürme çabaları, direnmeleri kolluk kuvvetlerinin de saldırılarıyla sonuçlanmakta, kendini koruma çabasına girişen öğrencilerin bir kısmı dövülmekte ya da tutuklanmaktadır. Bu her zaman oynanan ve artık senaryosu belli bir oyundur. Bu eski ve kokmuş senaryolara halkı inandırmakta artık güçlük çekmektedirler.

Her zamanki gibi geçtiğimiz günlerde (yıllarda) [1], öğrenci olayları ya da sağ-sol çatışmaları adı altında yeni provokasyonlar yaşanmaya başladı. Çeşitli kentlere ya da kentlerin belli bölgelerine değişik zaman veya dönemlerde benzer saldırılar gerçekleştirildi[2] hala da gerçekleştirilmektedir.

Bu olayların arkasındaki önemli bir konu da, devletin güvenlik örgütleri içerisinde yuvalanarak, devlet içinde devlet olarak kurumlaşmış, toplumun kargaşaya sürüklenmesi için elinden geleni yapan –derin çete devlet de denen- bir yapılanmanın var olduğudur. Bu yapılanmanın en ilginç özelliği, devletin en üstteki bürokrat ve bakanlarının bile bu şer odağına bir şey yapamamasıdır. Faili meçhullerden provokasyonlara, işkenceden ihanete değin bu derin devlet de denen bu şebeke her an iş başındadır. Elbette böyle bir yapının varlık nedeni ve kaynağı ülkemiz yönetiminin kurumlaşma biçimi, anayasası ve düzeninin toplumsal bir uzlaşı üzerinde yükselememesidir.

Sonuç olarak denebilir ki: Toplumumuzda -bildik odakların provokasyonları nedeniyle- insanlar kendi aralarında diyalog kuramamakta, eleştiri ve özeleştiri mekanizmasını uygar bireyler olarak yaşatamamaktadırlar. Bu durum bazı güçlerin amaçları için hareket noktası oluşturmaktadır. Ortaya çıkan sonuç ise, tüm kesimleriyle toplumumuzun birlikten doğacak güçle ortak çıkarlarını savunacak gücü kaybetmesi olmaktadır. Yöneten ve denetleyen, ulusal ve uluslararası iktidar ve otorite odaklarının amaçları böylece gerçekleşmiş olmaktadır.

Dün olduğu gibi bugün de yanıtı beklenen soru şudur: Tüm bu olan bitenler karşısında demokratik ve özgür irade sahibi olduğunu ileri süren hükümet(ler) ve yerel yönetim organları hukuku öne çıkararak toplumun tümü adına adaleti gerçekleştirebilecekler midir?

Önümüzdeki günlerde söz konusu saldırıların olmaması temennisi ile…

Yakalarsa insanım, fetişinden korkmayanı,
Bir güzel haklayacaktır, kendinden olmayanı.
Bir kutsal Ramazan vakti,
Doğal karşıtının varlığına son vererek,
Cansızlaştıracaktır,
Tanrısına inanmayanı.

1 A.Ü. Dil Tarih Coğrafya Fakültesi olayları, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi olayları örnek gösterilebilir.

2 1970'li yıllarda, Maraş, Sivas, Çorum ve 1980'li yıllarda Nurtepe ve Gazi Osmanpaşa olayları gibi.

Dinini... ve kitabını... iyi tanı.....!

DİN ÜZERİNE - BÖLÜM II

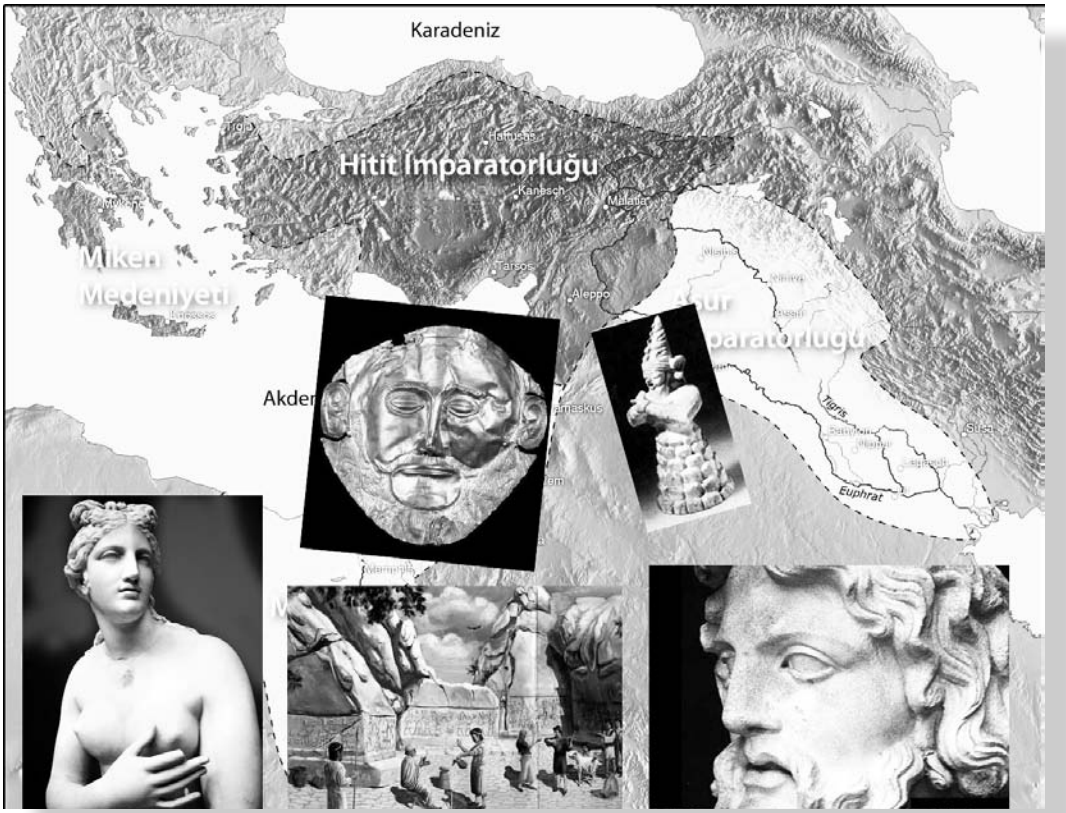

Hititlerde Din

Din için, insanlık kültürünün bir parçasıdır dedik. İnsanlık tarihinin her döneminde tarih sahnesinde yer alan tanrı inancı, Hititlerde doğa içeriklidir. Sümerlerdeki gibi çok tanrılıdır. Esas olarak Anadolu üzerinde gerçekleşmiştir. Hitit İmparatorluğu en gelişmiş dönemini Firavunların Mısırına saldırdığı zamanda yaşamıştır. Yayılma alanı aşağıdaki haritada görüldüğü gibidir.

MÖ 2500-1700'ler arasında tarih sahnesinde görülen bu imparatorluğun ömrü 800 yıl kadardır. Komşu Sümer ve Eski Mısır kültüründen etkilenmiştir.

Çok tanrılı bir dizi dinde olduğu gibi; sular, gökyüzü, toprak, ay, güneş gibi daha birçok doğal unsur Hititlerde de tanrılaştırılmıştır. Hitit inanç sisteminde doğa unsurları ayrı ayrı tanrılar olarak temsil edilmiştir; Güneş Tanrıçası, Gökyüzü/Fırtına Tanrısı, Kırların Koruyucu Tanrısı gibi. Hitit dini, başlangıçta bu anlamda bir doğa dinidir.

Hitit tanrılarının isimleri Hattice, Hurrice, Sümerce olmasına karşın söz konusu tanrının işlevi ve niteliği diğer çok tanrılı dinlerdekinin aynıdır.

Hititlerde, tanrılar tıpkı insanlar gibidir. Yaşamakta, yiyip içmekte, kavga etmektedirler, evlere sahiptirler, birbirleri ile evlenmekte ve çocuk sahibi olmaktadırlar. Krallar da öldüklerinde tanrılaşmaktadırlar. Bu anlamda da Eski Mısırdakine benzer bir biçimde kral hem insani egemen hem de tanrı konumundadır. Tanrılarını insan konumunda gördüklerinin en iyi örneğine Boğazköy'de (Hattuşa) yer alan Yazılıkaya Açık Hava Tapınağında rastlanır. Boğazkale'nin yaklaşık 2 km. kuzeydoğusunda Kalker Kaya Sivrileri arasında yer alan iki doğal kaya odasını Hititler, tören alanı olarak kullanmış-

lardır. Bu kutsal alanın kaya yüzeylerine usta bir işçilikle yapılmış sahnelerde yer alan tanrılardan; erkek tanrıların çoğunun ucu sivri, konik biçimde ve boynuzlarla donatılmış bir külah giydikleri görülür. Külahlarında yer alan boynuz sayısının çokluğu tanrının rütbesinin yüksekliğini gösterir. Tanrıçalar ise, başlarında şehir surunu andıran silindirik başlık ve üzerlerinde yerlere kadar uzanan beli kemerli ve pilili etek, bluz ve pelerin ile betimlenmişlerdir.

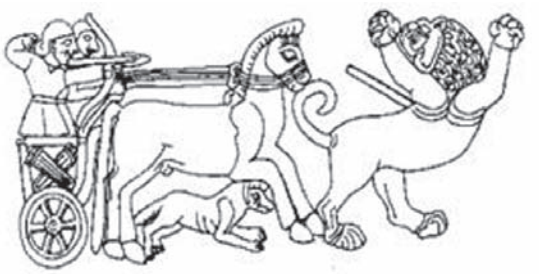

Hitit Tanrıları

Fırtına Tanrısı / Gök Tanrısı

Hitit tanrıları içinde en büyüğü Fırtına Tanrısı'dır. Onun yanında, Arinna'nın Güneş tanrıçası: Taru ve Şuruşema, onların oğulları: Telipinu (tarımla uğraşan, tahılların büyümesini sağlayan ve bereketliliği temsil eden tanrı) ve karısı Hatepinu. Nerik kentinin Fırtına Tanrısı ve Zippalanda kentinin Fırtına Tanrısı. Kızları: Mezulla, torunları: Zintuhi. Yeraltı Tanrıları: Lelşani, İşduştaya, Papaya. Savaş ve Salgın Hastalıklar Tanrısı: Şulinkatte. Yine Savaş Tanrısı: Şurunkatte ve büyü ile ilgili tanrıça: Katahzipuri'ye rastlarız. Cinsel güçsüzlükten hastalıkların tedavisine kadar bir çok olayda büyünün sıkça kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca; Işık Tanrısı: Šiu, Tahıl ve Hububat Tanrısı: Halki, at üzerindeki tanrı: Pirşa, tanrılaştırılmış gün: Šişat. Tanrılaştırılmış Gece: Išpant. Bir deyimle "bin tanrılı" dine sahiptirler... Bunlar bayram törenleri dışında kehanet, tapınma, dua, fal, ölü gömme vb. merasimleri yerine getirmekteydiler...

Hititlerde ilginç olan çift cinsiyetli bir tanrının da varolduğudur. Buna örnek olarak; Koruyucu Tanrıça işlevinde gördüğümüz Šaušga, bazı kaynaklarda sağ elinde bir kap tutan kanatlı kadın bazı kaynaklarda ise sağ elinde balta tutan bir erkek olarak görülür.

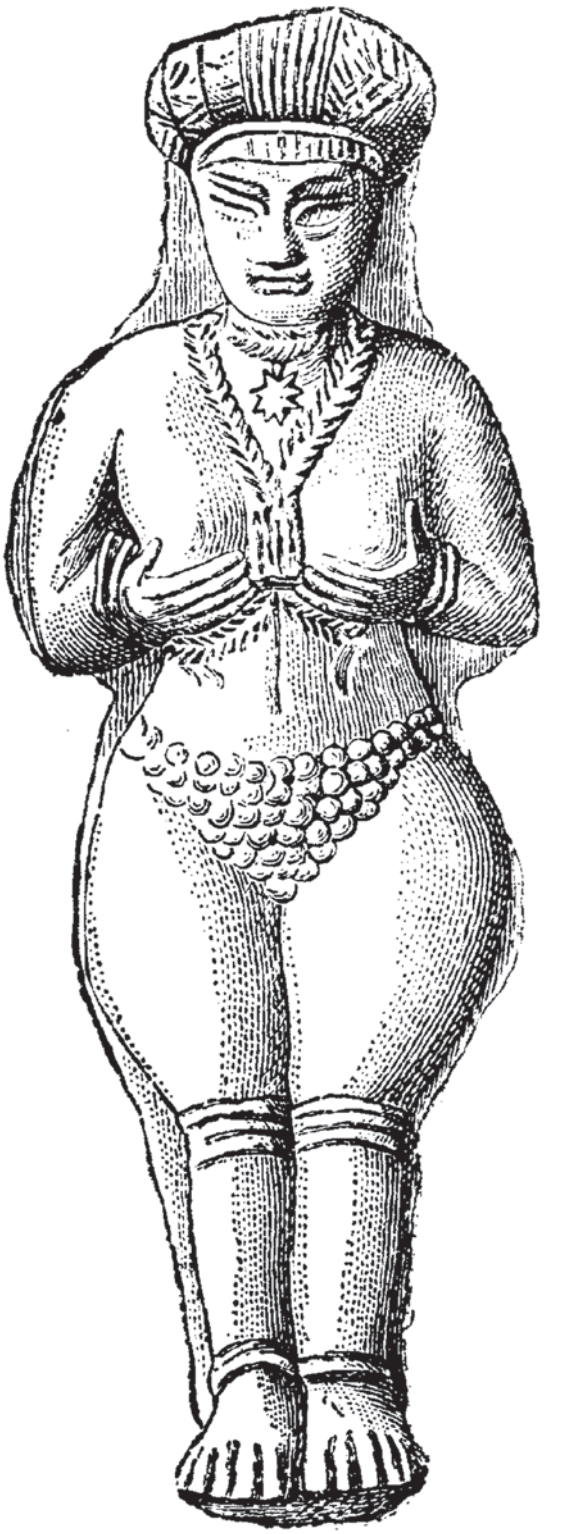

Tanrıça İştar

Hitit inancına göre günahlar babadan oğula/kıza geçmektedir. Buna benzer bir geleneğe eski Yunanda da rastlamaktayız. Daha sonraları tek tanrılı dinlerde bu geleneğin şu veya bu şekilde sürdürüldüğü dikkat çeker.

Hititlerde Bayramlar

Bayram ritüeli

Bayramlar Hititlerde dinin uygulama alanlarından biriydi. Belli bir takvime bağlı kalınarak, yılın değişik dönemlerinde düzenli bir şekilde yapılan ve büyük hazırlıklar sonucu gerçekleştirilen bayramlar, bolluk ve bereket, verimli yağmurlar, bol mahsul, hayvanların çoğalması, kralın gücünün artması, dinsel temizliğin sağlanması için, tanrıları memnun edecek dinsel törenlerdi. Tanrılara yiyecek ve içecek vermek, onlara kurbanlar sunmak, dinin gerektirdiği gündelik işlerdendi. Bayramlar ise, bunun daha yüksek düzeyde, daha kalabalık bir toplulukla ve daha zengin malzemeyle yapılmasına yarıyordu. Bazı bayramlarda müzik ve dans vb. oyunlara rastlanırken, kurban törenleri sade seremoniler şeklindedir.

Özetlersek:

- Bol tanrılı dine sahip Hititler din konusunda komşu uygarlıklardan etkilenmişlerdir.
- Bunların tanrıları da insani özelliklere sahiptir.
- Kral öldüğünde tanrılaşır.
- Günahlar babadan oğul/kıza geçer.
- Bayramlar aynı zamanda dini törenler, ritüellerdir.

Eski Yunandaki tanrılara geçmeden önce önemli bir tarihi notu da aktaralım.

Hitit krallarından Murşili'nin oğullarından Muvatallis, Ramses II'yle Suriye'yi paylaşarak, Mısırla güncel savaş tehlikesini önlemiştir. Kralın öbür oğlu Hattuşili III'de, Ramses II'yle M.Ö.1283'te, her iki krallığın saygınlık ve etkisini artıracak bir antlaşma imzalar. Bu antlaşma tarihte bilinen en eski yazılı antlaşma olan Kadeş Antlaşmasıdır.

Eski - Antik-Yunanda tanrılar

Tanrıların bol olduğu bir alan Antik-Yunandır. MÖ 850 yıllarında yaşadığı kabul edilen Homeros, yazdığı destanları aracılığıyla bizlere Antik-Yunan tanrılarını çok iyi tanıtmaktadır. Homeros'un anlattığı dönem MÖ 1200 olsa gerektir. Yani hem Sümer ve hem de Eski Mısır'a göre yenidir. Bu anlamda da onlardan etkilendiği açıktır. Homeros'un Ilyada ve Odysseia destanları o dönemi günümüze aktaran en önemli eserlerdir. Platon Homerosu beğenmeyenlerden olsa da, Homeros'u kabul eder ve tartışmayı başlatan olarak bilinir.

Mısır bilimcisi olarak bilinen, Ramses II'lerin yazarı Christian Jacq'e göre, Homeros Eski Mısır'da da yaşamıştır. Homeros'un Hititlerle Mısırlıların Meşhur Kadeş savaşında, Ramses II'ye akıl hocalığı yaptığı da ileri sürülür.

Antik Yunan uygarlığının yaşandığı alan şimdiki Yunanistan yarım-adası, Egenin adalarla birlikte tümü, Anadolu'nun batısıdır. Akdeniz'deki Kıbrıs ve Girit adaları da bu uygarlığın parçalarıdır. Doğa koşullarının elverişli olmasının yanında, yerleşik tarım ve hayvancılıkta çağına göre ileri bir üretimin yapıldığını, Homerosun Ilyada ve Odysseia destanlarında iyi gözlemleyebiliyoruz. Hatta gemicilikte onca ileri gidilmiştir ki, bir Truva savaşında bulunan gemilerin sayısı takriben 1150 civarındadır. Yine Truva savaşı hakkında anlatılanlardan ileri bir savaş tekniğine sahip oldukları çıkmaktadır. Özel yetiştirilmiş ordu vardır. Oturulan evler anlatılırken 50 odalı binalardan bahsedilir. Günümüze kadar

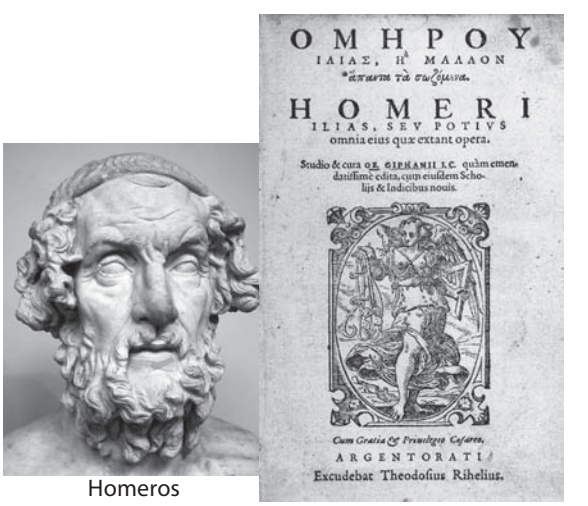

Homeros

Artemis Tapınağı

kalan eserlerden de anlaşıldığı kadar, hem Eski Mısır hem de Sümerlerdeki uygarlıklar burada birleştirilmiş, müthiş bir zenginlik yaratılmıştır. Bunun sonucu olarak ta, "özgür halk" kategorisinde bol zamana sahip olanlar, beyin jimnastiği içinde yürütülen sohbetleri ile "felsefe"yi ortaya çıkarmışlardır. Aristoteles'ler, Sokrates'ler, Platon'lar bunun sonucudur. Bu dönem insanlığın ilkellikten çıkıp bilime doğru köprüler kurduğu bir altın çağdır .

İsa'nın doğuşundan en az bin yıl önce; Homeros'un anlatımında bile Yunan Tapınağı "mabedi" vardı.

Ilyada ve Odysseia de Yunanlıların inandıkları tanrılar ve tanrıçalar; efsaneleri ve özellikleri ile biliniyor, tanınıyor ve anlatılıyordu. Fakat bu efsaneleri anlatan şair Homeros tanrıların geçmişlerini ve nereden çıktıkları üzerinde hiç durmamıştır. O sadece Zeus'un Kronos'un oğlu olduğundan, Okeanos ile karısı Thetis'in bütün tanrıların ve varlıkların sahibi olduğundan bahseder.

Sonraları Yunanlılar inandıkları tanrıların tarihlerini, onların nasıl ve nereden çıktıklarını aramaya başladılar.

Tanrıça Gaia

Eski Yunanlıların öğrenmek istedikleri ilk şey "Dünyanın yaradılışı" meselesidir. Onlar yerin, göğün, denizin, ışığın, suyun, havanın nasıl yaratıldığını bilmek istiyorlardı. Yeterli bilgileri olmadığından bütün bu şeyleri ve diğer tabiat olaylarını canlı birer varlık gibi hayal ederek, incelemeye koyuldular. Yeri, göğü, suları birer tanrı saydılar. Onlara kendi kafalarında birer insan şekli verdiler. Eski Yunanlılar, yeryüzünün yepyeni olduğu, daha kesin biçimini almadığı döneme Khaos (kaos) adını takmışlardı. Khaos kelimesi, büyük bir karmaşayı anlatmak için kullanıldığı gibi, belirsizliği de içinde barındırır. Bu anlamda eski Yunanlılar, yeryüzünün ilk halini bir karmaşa, karışıklık, belirsizlik olarak görüyorlardı. Efsanevi tanrılar, işte bu el değmemiş karmaşık toprağa bir düzen getiriyorlardı. Ama durup dururken, bu kaos'tan bir anda Gaia oluşmuştur, yani toprak, başka bir deyişle "Toprak Ana".

Kargaşadan ilk çıkan Gaia yeryüzünün anası ya da ana tanrıçasıydı. Gaia bir çok tanrı ve tanrıça yaratmıştır. Yunanistan'ın en yüce dağı, tanrıların mekanı sayılan

Olympos'ta (Yüksek Dağ anlamını ifade eder) egemenlik kuran o büyük tanrılar ailesi Gaia'nın soyundan gelmedir. Gaia'nın çocukları eski çağ tanrılarının en güçlüleriydi, Yunanlılar da Romalılar da onları el üstünde tutarlardı.

Tanrı Uranus

Yaradılış teorisine göre; Gaia ilk önce, ölümsüzlerin yeri olan ve yıldızlarla bezeli olan göğü yani Uranos'u yarattı. Uranos Gaia'nın hem oğlu hem eşidir. Buradaki rastladığımız ensest ilişki, mitolojide çok sık rastlanan bir olaydır. O zamanın tasvirlerine dikkat edildiğinde, gökyüzü ve yeryüzü birbirine o kadar yakındı ki, birbirlerine öyle büyük bir aşkla sarılmışlar, aralarındaki sınır ayırt edilemez olmuş. Bereketli, yeşil Gaia, Uranos'un yağmurlarıyla ıslanınca, Eros (Aşk Tanrısı) ortaya çıktı; yaratıcı aşkın ruhu, Eros, bir varlıktan çok, Gaia'nın ruhu olarak tanımlanır; yeryüzü ve gökyüzünü birlikte kılan bir güç. Gaia ve Uranos'un kucaklaşmasıyla ilk varlıklar oluşmaya başladı. Gaia, Uranos'un kolları arasında mutlulukla kıpırdandığında, narin, yeşil, yumuşak tepeler oluştu. Mitolojiye göre, Gaia bu tepelerden Titanları doğurdu; düşünme yeteneğine sahip ilk varlıkları. Titanlardan sonra, Gaia yüz kollu, dev canavarlar doğurdu. Babaları Uranos onları görür görmez nefret etti, iğrendi ve toprağın içine geri itti. Gaia acıyla kıvranıyordu, bu kıvranmalardan yeryüzündeki büyük taşlık dağlar oluştu. Ancak Uranos Gaia'ya eziyet etmekten asla vazgeçmedi.

Ona, yani göğe kendisini de içine alsın kaplasın diye kendi büyüklüğünü verdi. Ondan sonra Gaia yüksek dağları, ahenkli dalgaları bulunan Pontos'u, denizi meydana getirdi. Buna da deniz tanrısı adı verildi. Gaia, Pontos ile birleştikten sonra Nereus (dürüst ve yumuşak huylu bir tanrıdır), Thaumas, Phorkys (Kardeşi Keto ile evlenmiştir), Keto ve Eurybie'yi doğurur.

Gaia, acı içinde ilk çocukları olan Titanlara (Olympos öncesi tanrılar) seslendi. Babaları ve yarı kardeşleri olan Uranos'a karşı kendisiyle birlik olmalarını istedi. Ancak Titanların hemen hepsi Uranos'tan ölesiye korkuyorlardı, yardım çağrısına karşılık vermediler Gaia'nın. Ancak içlerinden biri, Cronos annesine yardım edeceğini belirtti. Titanların en

Olympos Tanrıları

cesuru olan Cronos, annesine yardım edip babasını saf dışı bıraktıklarında evrenin idaresinin kendisine geçeceğini sezinliyor olmalıydı. Bunun üzerine Gaia, Cronos'un pençeye benzeyen güçlü elleri için demiri yarattı. Yerden biten bu demiri çakıl taşıyla biledi, bir orak haline getirdi ve Cronos'a verdi. "Bununla babanı hadım edeceksin!" dedi. Cronos orağı aldı ve gece olduğunda uykuya çekilen babasının üzerine atıldı ve onu hadım etti. Böylece gökyüzü sonsuza dek yeryüzünden ayrılmış oldu, artık dünyaya hükmedecek hükümdarların, toprağa ayak basmaları gerekecekti, gökyüzünden yeryüzüne hükmetmek olanaksızlaşmıştı.

Mitolojiye göre, babasının erkeklik organını kesen Cronos, ardına bile bakmadan oradan uzaklaşır. Kesilmiş erkeklik organından toprağa damlayan kanlardan yeni varlıklar doğar. Organ uçar ve sonunda suya düşer. Üzerinde bulunan spermler tuzlu deniz suyu ile birleşir ve bir köpük oluşturur. Bu köpük Kıbrıs kıyılarında karaya vurunca, içinden güzeller güzelli Aşk Tanrıçası Afrodit çıkar. Afrodit göğün kızıdır ve ilk tanrıçalardan biridir. Sabah ve akşam yıldızı olarak ta göründüğü için Roma mitinde kendisine Venüs ismi verilmiştir. Görülüyor ki Afrodit-Venüs- Inanna-Isis'in Eski Yunan ve Roma'daki devamıdır.

Kronos

Cronos ya da Kronos, Yunan mitolojisinde titanların başıdır. Babası Uranus ve annesi Gaia'dır. Annesi Gaia'nın yardımıyla, babasını alt ederek Tartaros'un, yani üç kat geceyle kaplı Yeraltı Dünyası'nın en derin, en korkunç, en karanlık yerine, Homerosa göre "Tartaros'un yeraltı dünyasına olan uzaklığı, dünyanın gökyüzüne uzaklığı kadardır", derinliklerine hapsetmiş ve kendisi başa geçmiştir. Kronos'un başta olduğu bu çağ Altın Çağ olarak adlandırılır.

Cronos, kendisine ayak bağı olacaklarını düşündüğü kardeşlerini de Tartaros'a hapsettikten sonra keyfine baktı ve kız kardeşi Rhea'yı kendisine eş olarak aldı. Fakat hayal kırıklığına uğramış olan annesi Gaia, Cronos'un ihanetine bir kehanetle yanıt verdi ve Cronos'un keyfini kaçırdı... "Babana yaptıklarının aynısını günün birinde çocuklarından biri de sana yapacak." Rhea, Cronos'a bir çok çocuk doğurdu... Böylece eski Yunan Tanrıçaları ve Tanrıları birer birer ortaya çıkmış oldu.

Kronos, kendisinin babası ile aynı kadere sahip olacağı kehanetinden korktuğu için bütün çocuklarını yutmaya başlamıştır. Eşi ve kızkardeşi Rheia'dan olan Demeter, Hera, Hades, Hestia ve Poseidon'u doğar doğmaz yutmuş, Rheia sonraki çocukları Zeus'u korumak için bir plan yaparak Kronas'a onun yerine bir taş yedirtmeyi başarmıştır.

Kuretler (Zeus daha küçücükken ağlamasını babası duymasın diye çevresinde gürültü yapıp hoplayan zıplayan genç delikanlı taraftar topluluğuna verilen isimdir.) kendilerine emanet edilen Zeus'u büyüyene dek Ida dağında saklamıştır, Zeus büyüdüğünde babasını yenmiş ve kardeşlerini kurtararak hüküm sürmeye başlamıştır.

Mitoloji ya, büyüyen Zeus günün birinde Metis'e, akıllı ve bilge Peri'ye rastlar. Zeus hemen ona aşık olur. Zeus'un en önemli özelliklerinden biri de çok çabuk aşık olmasıdır. Metis'e hayatını anlatır. Babasının çılgınlıklarından, yeraltına hapsedilmiş kardeşlerinden bahseder. Metis öğrendikleri karşısında kayıtsız kalamaz ve Zeus'a yardım etmeye karar verir. Hemen büyülü bir şurup-iksir hazırlar ve babasına içirmesini tembihleyerek bunu Zeus'a verir.

Yine mitoloji ya, Zeus, babasının sarayına saki olarak girer ve şarabına büyülü iksiri karıştırıp içirmeyi başarır. İksir hemen etkisini gösterir ve Cronos birer birer yuttuğu çocuklarını kusmaya başlar. Bilindiği gibi mitolojide mantık aramak mümkün değildir. Nasıl, neden, niçin vb. sorular sorulamaz. Çünkü mitolojidir—hikayedir. İlerde tek tanrılı dinlerde de göreceğimiz gibi kısastır.

Çocukları, Cronos'un midesinden çıktıktan sonra babalarının karşısına dikildiler: Bunlar, Olympos'ta bir nevi ev kadını olan Ocak ve Ev Düzeni Tanrıçası Hestia, kolunda bir demet başak ile tasvir edilen Bereket Tanrıçası Demeter, evliliğin koruyucusu Hera (daha sonra kocası olacak Zeus tarafından bolca aldatıldığından olsa gerek), sonradan Yeraltı Dünyası'nın tanrısı olan Hades ve sonradan Denizler Tanrısı olan Poseidon...

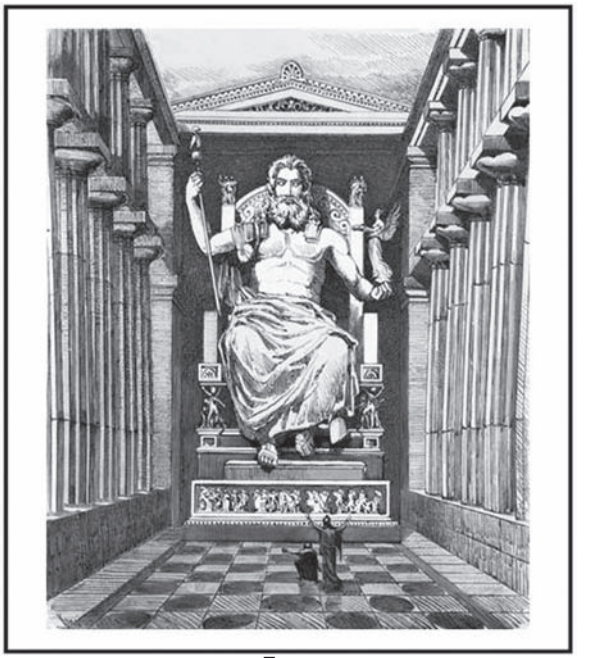

Zeus

Hepsi de Zeus'un önderliğinde babalarına karşı birleşir ve şiddetli bir savaşa başlarlar. Zeus, Tartaros'tan yüz kolluları çıkardı. Onlar da kendilerini esaretten kurtaran Zeus'a minnettarlıklarını bildirmek için onun yanında savaştılar. Hatta Zeus'a şimşekli silahlar armağan ettiler. Böylece savaş Zeus ve kardeşlerinin üstünlüğü ile sona erer.

Mitolojide bu savaşın 10 yıl kadar sürdüğü söylenir. Niçin bu kadar uzun sürmüştür belli değil. Bu savaş bilinenlere benzemez. Kimse kimseyi öldüremez, çünkü zaten hepsi ölümsüzlerdir. Bugünkü kafayla değerlendirdiğimizde olanın iktidar kavgası olduğu gayet açıktır. 10 yıl sonra Cronos yorgun düşmüş olmalı ki, Zeus ile anlaşmaya razı olmuş, iktidarı devredip Mutlular Adası'na, kader ve kısmete yön vermek üzere köşesine çekilmiştir. Burada ilginç olan, böyle zalim olarak tanımlanan birine nasıl böyle bir görev verildiğidir. Bu gariplik te yine mitolojiye aittir. Belki de Zeus'un babasını kandırma taktiklerinden biridir. Babası Kronosu ancak bu yolla kandırabilmiş olmalı.

Cronos altedilince, Zeus önderliğinde yepyeni bir düzen kurulmuştur. Zaten Zeus'un önderliği herkes tarafından kabul edildiği için, bu pek de zor olmasa gerek. Zeus, kendisini "Gökyüzünün ve Yeryüzünün Şimşeklerle Donanmış Tanrısı", Poseidon'u "Denizler ve Irmakların Tanrısı", Hades'i "Yeraltı Dünyası'nın Tanrısı" ilan edip, zirvesi devamlı bulutlarla kaplı olan Olympos Dağı'na yerleşti.

Bu arada; Zeus kendisine karşı gelen Titanları Tartaros'a kapatarak cezalandırır. Ancak birer Titan oldukları halde kendisine başkaldırmayan Prometheus (tanrılardan ateşi çalan) ve Epimetheus kardeşleri "İnsanın Yaratılışı"nda görevlendirir. Savaşta diğer Titanların başında bulunan Atlas ise en büyük cezayı, yerküreyi omuzlarında taşıma cezasını alır. ...

İşte Zeus'un, eski Yunan mitolojisinde tanrıların kralı, en güçlü ve önemli olanının hikayesi böyledir.

Özetle: gökyüzünün, şimşek ve gök gürültülerinin tanrısıdır. Çoğu zaman elinde bir şimşek ile resmedilmiştir. Bereket ile özdeşleşmiş titan Kronos'un ve eşi Rheia'nın oğludur.

Rheia, Zeus'u Kronos'un yutmasını engellemek için, Girit'te bir mağarada doğurmuş ve Amaltheia'ya bırakmıştır. Kocasına ise bir kaya parçasını Zeus diye yutturmuştur. Zeus büyüdüğünde, doğan bütün çocuklarını yutan babası, Kronos'u yenerek, kardeşleri Poseidon ile Hades'i kurtarmış ve Olympos'un kralı, kural koyucusu olmuştur. Olympos dağında oturur. Şimşeğin yanında kalkan, asa, taht, meşe ve kartal da simgeleri arasındadır. Göğe ve bütün atmosfer olaylarına hakim olup ola-

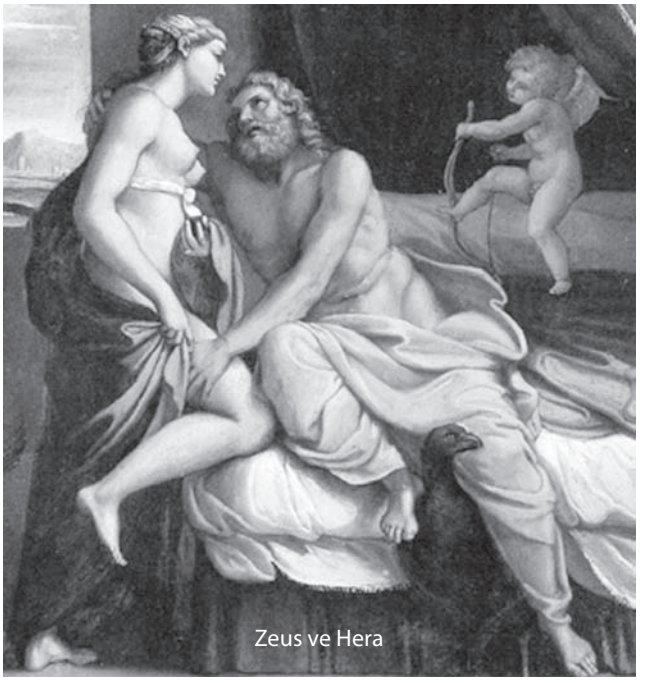

Zeus ve Hera

ğanüstü bir kudrete sahiptir. En bilinen özelliklerinden biri çapkın oluşudur. İstediği her şeyin şekline girebilen Zeus'un Leda için kuğu, Europa için boğa oluşu bu kudretine en iyi örnektir. Ölümlü ölümsüz herkese aşık olabilen tanrıların tanrısı Zeus'un gözdesi Ganimedes adlı bir çobandır. Çapkınlığı yüzünden eşi Hera tarafından sürekli takip edilip kıskanılmıştır. Hera'nın kıskançlığı pek haksız da değildir. Hem ondan korkar hem de ilişkilerini onun yüzüne söylemekten çekinmez. (Homeros, Ilyada sf. 331-332)

Zeus'un gücü Homeros tarafından şöyle anlatılır:

"Görürsünüz o vakit ben neyim.
İsterseniz, tanrılar, gelin deneyin,
Altın bir halat sarkıtın gökten,
Tekmil tanrılar, tanrıçalar, tutun çekin o halatı,
Harcayın olanca gücünüzü,
Gene indiremezsiniz efendiniz Zeus'u yeryüzüne
Ama ben bir çekersem şöyle iyicene,
Alırım yukarı sizi de, toprağı da, denizi de,
Bağlarım Olympos'un bir sivri doruğuna halatı,
Havalarda uçuşur ne var ne yok hepsi.
Tanrılardan, insanlardan üstünüm ben böylesine."

(Homeros, Ilyada sf. 204)

İlerde tek tanrılı dinlerdeki tanrının gücünün bundan pek farklı olmadığını gördüğümüzde şaşırmamak gerekli, çünkü fikrin temeli aynı ve aynı zamanda fikrin türediği mekanlar da birbirine çok yakın.

Eski Yunan'da ölümsüz tanrılar insanlar gibi giyinir-kuşanır, yer-içer, öfkelenir-üzülür, acı çekerler, yaralanırlar vs. ama sonuçta onlara birşey olmaz. Homeros'a göre; yaralandıklarında Okçuluk ve Hekimler Tanrısı Apollon yaralarının üzerine biraz ilaç serpti mi, birşeyleri kalmaz.

Truva savaşından öğreniyoruz ki tanrılar iki cepheye ayrılmış, bir bölümü Akhalılardan bir bölümü ise Truvalılardan yana taraf tutmuştur. Zeus bunların arasında tarafsız görünmektedir. Karısı Hera'nın kin ve düşmanlık güdülerini;

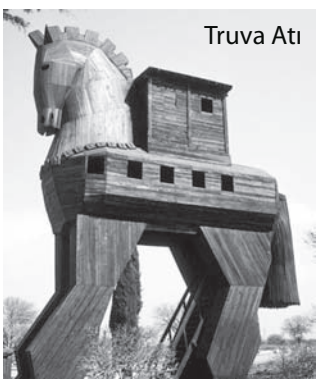
Truva Atı

"A şeytan karı, ne diye kızarsın onlara böyle?
Düzenli Ilyona'u yerle bir etmek hırsı da ne?
Priamosla çocuklarının sana ettikleri ne ki?
Bir girebilseydin kapılarından, koca surlardan,
Priamos'u, çocuklarını, Troyalıları yerdin çiğ çiğ."

(Homeros, Ilyada sf. 38)

Mitolojik olarak romanlara ve filmlere konu olan

Hektor'un Ölümü

10 yıl süren Troya (Truva) savaşında tanrıların hangi üç kağıtlara başvurduğuna da rastlanır. Bunlardan bugün de daha çokça kullanılan "kaleyi içten fetih etme" yolu-sanatı-deyimi olarak söylenen "Truva atı" ile "koca surların" aşıldığını yine Homerostan öğreniriz. Bu "Truva atı" fikrini bizzat tanrıların kendisi cin fikirli Odysseia'a verendir. Kısaca şöyledir, akıl, sanat, strateji, barış ve savaşın tanrıçası, Zeus'un Metis'ten olan kızı Athena'ın yardımıyla yapılan tahta atın hikayesi: Muazzam bir askeri güçle gerçekleştirilen kuşatmaya rağmen bir türlü zafere ulaşamayan ve Truva surlarını geçemeyen Akhalılar tanrıların yardımıyla yaptıkları dev bir tahta atın içine en iyi savaşçıları-askerlerini yerleştirerek, geri çekilmiş, atı da Truva'ya hediye etmiş gibi yaparlar. Surların dibinde buldukları at Truvalıların merakını uyandırır. Gerisini Homeros şöyle anlatır:

"Troyalılar çevresine dizilmişlerdi atın,
konuşup tartışıyorlardı soluk almadan,
üç yol vardı bir türlü karar veremedikleri:
Ya insafsız tunçla bu oyuk karnı deşeceklerdi,
ya kayaların ucuna dek çekip boşluğa atacaklardı,
ya da saklayacaklardı tanrılar için bir adak gibi,

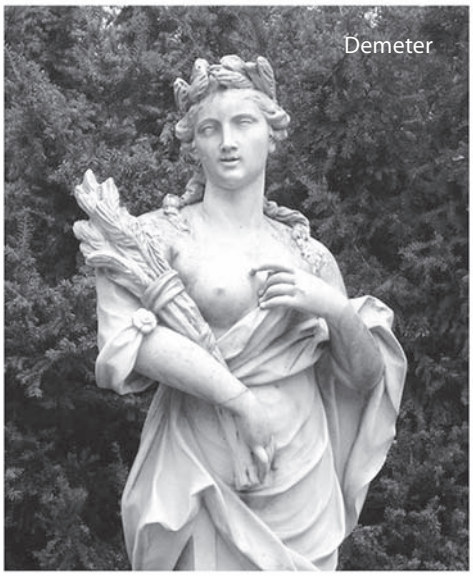
Demeter

sonunda bu üçüncü yol uygun göründü onlara,
çünkü kaderlerinde yok olmak vardı,
kocaman tahta atı o gün kente almışlardı,
Argosluların önderleri saklanmıştı içine
Yıkım ve ölüm getirmek için Troyalılara.“

(Ho. Odys. sf. 149)

Görüldüğü gibi, Truvalılar tanrılara adak-kurban hesapları yaparken tanrıların kurduğu oyuna gelmişlerdi. Bu tür hileler ve tuzaklara sonraki yüzyıllarda çokça rastlanmaktadır. İlginç olan, yenilgi ve zaferlerin önceden tarafların kaderi olarak tanımlanmasıdır. Böylece olaylardaki sorumluluğun tanrıya yüklenmesidir.

Yararlı-yararsız anlamında ele aldığımızda, diğerlerinden ayrılan iki tanrı vardı ki; insanların en iyi dostlarıydı onlar: Kronos ile Rhea'nın kızları, Bereket- Başak Tanrıçası DEMETER ile Şarap Tanrısı DIONYSOS. Demeter, Dionysos'tan daha yaşlıydı; yaşlılığın sebebi insanların üzümden önce buğday yetiştirmiş olmasıdır. Bolluk, bereket saçan ölümsüzün, tanrı değil de tanrıça olması akla yakındır. Erkekler avda ya da savaştayken tarlalarda kadınlar çalışırdı; bir tanrıça o kadınların duygularını, yaptıkları işleri bir tanrıdan daha iyi anlayabilirdi. Kadınlar da bir tanrıçayı daha iyi anlayabilirlerdi.

Öte taraftan insanlar içinde yarı tanrı niteliği verilenler de vardı. Bunların en meşhurları içinde, Truvalı "Tanrısal Hektor", "Tanrıya benzer Akhalı Akhilleus" (Aşil) ve "Ölümlülerin akıldan yana en üstünü olan Odysseus" öne çıkmaktadır. Bunlarda özellikle cesaret ve yiğitliğin her şeyin üzerinde olduğu düşüncesi öne çıkar. Fakat sonuç olarak yenen ve yenilenin kim olacağını belirleyen tanrılardır. Hektor'un yenilgisinde karar verilirken olduğu gibi:

"Bir altın terazi kurdu baba tanrı,
acıklı ölümün iki tanrıçasını koydu kefelere,
biri Akhilleus'unkiydi, biri at sürücüsü Hektor'unki,
ortasından tuttu kaldırdı teraziyi, ağır bastı
Hektor'un kara günü,
kefe düştü yuvarlandı Hades'e dek."

(Hom. Ilyada sf. 476)

Burada anlatılandan çıkan "baba" Tanrı –Zeus o kadar adaletli ki, adaletin terazisi kavramı da buradan gelir- eşit davranmasına rağmen Ölüm kararı -yeraltına gitme- Hektor'un aleyhine verilmiştir. Öyle de olur. Yani tanrıların elini atmadıkları hiçbir toplumsal olay yoktur.

Buğdaylar, altın üzümler hasat edildikten sonra, başaklar, asmalar kalmazdı. Tarlaların yeşilliğinin yerini beyazlık-kar alınca ne olur? İnsanlar, kendi kendilerine bu soruları sorarlardı. Günler, geceler, mevsimler yıllar geçer, yıldızlar döner, bu olay hep tekrarlanırdı. Demeter ile Dionysos hasat günlerinin mutlu tanrılarıydılar, ama kışın acı çekerlerdi, toprak da üzüntülere gömülürdü. Bunun neden böyle olduğunu araştıranlar; kaynağı bazı öykülerde bulmuşlardır. Sonuçta burada da tanrının acılarını ve sevinçlerini canlandıran dinsel bayramlar ortaya çıktığına rastlarız.

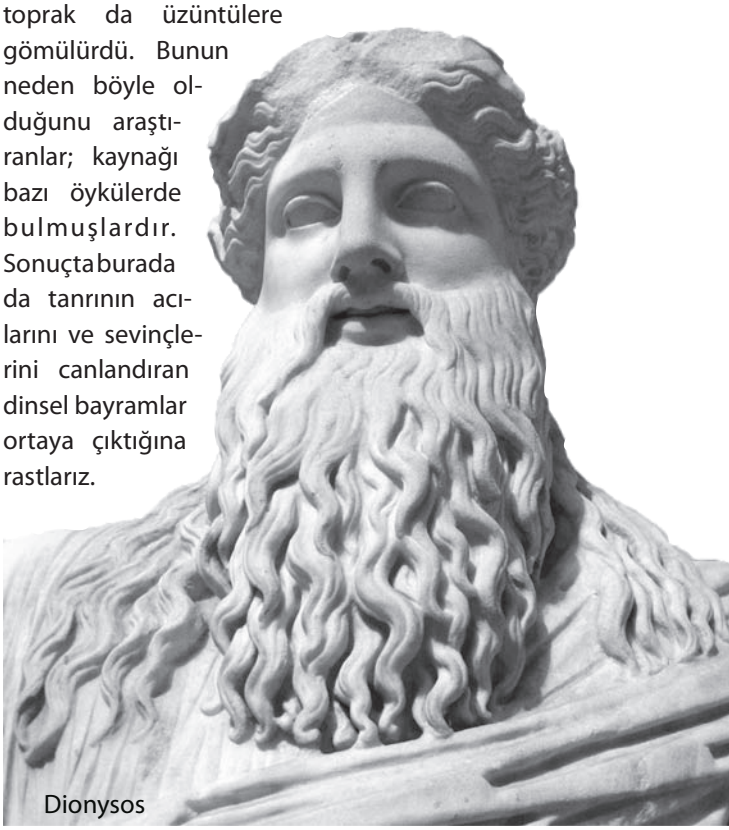
Dionysos

Eski Yunan'da çoğu savaşlarda tutsak alınmış köleler hemen hemen tüm ev işlerini yapanlardır. Bunlar özellikle yağma edilen kentlerden sağlanan ganimetlerdir. Bu ganimetler içinde mal mülkten sonra kadınlar birinci sıradadır. Bu kadın köleler becerilerine göre asıl eşler yanında bir değer taşırlar.

Krallık yine burada da tanrıların armağanıdır. Kralın gücü burada da mülk ilişkileriyle ölçülür. En çok sürüsü ve tarlası olandır kral. Hem krallar kralı Agamemnon ve hem de Truva Kralı Priamos Zeus'un buyruğundadır. Zeus'un alış-verişi hep bunlar üzerindendir. Tabii habercilik ve buyrukların yerine getirilmesinde diğer tanrılar aracı konumundadırlar. Priamos'un Anadoluda'ki krallığı yerleşik bir yapıya sahiptir. Daha çok tarım, hayvancılık ve hatta tekstil-dokuma ile uğraş söz konusudur. Agamemnon ise daha çok gemilere sahiptir, tüccarlığının yanı sıra savaşçı özellikleri öne çıkmaktadır. Öte taraftan çoban kralların, Homeros'un anlatımında, yan gelip yatmadıkları, sırf savaşla uğraşmadıkları, bizzat sürülerine çobanlık edip, tarla sürdükleri, yemek pişirdikleri, silahları kendileri bileyledikleri anlatılır. Yani bunlar "halkların çobanı" unvanına sahiptir.

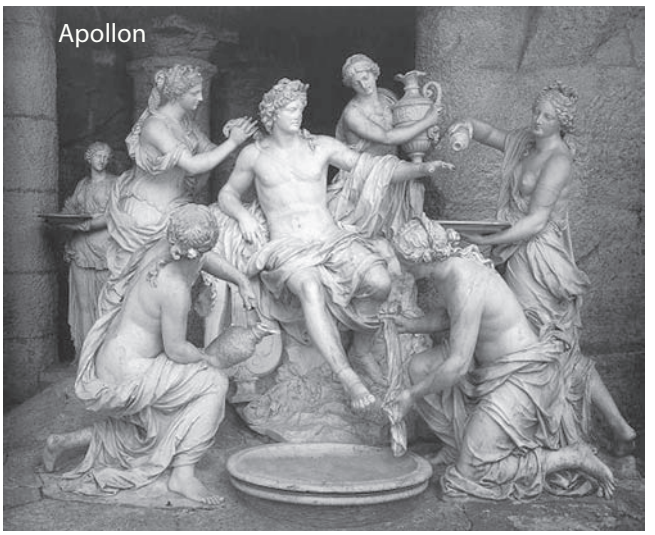
Apollon

Kralların buyruğundaki ordularda özellikle yiğitlikleriyle öne çıkan, arabacılar, seyisler ve haberciler özel yere sahiptirler.

Sürgün ve konuklar için önemli kurallar vardır. Tanrı misafirliği, misafire iyi davranma önemli bir gelenek olduğu gibi, yalvarıcıya saygı da bir gelenek olarak benimsenmiştir.

Yiğitliği ölçecek bir çok alanlar mevcuttur. Eğer yurtlarda tarım ve hayvancılıkla uğraşılmıyorsa, av iyi bir uğraş alanıdır. Özellikle Homeros'un destanlarında arslan-pars-yılan-yaban domuzu gibi vahşi hayvanlar hem Yunanistan hem de Anadolu'da bolluktan dolayı öne çıkan av hayvanları kategorisinde yer almaktadır. Bu hayvanlardaki meziyetler-özellikler tanrılara da yakıştırılmaktadır.

Savaş, ondan iğrenilmesine rağmen, bu toplumlarda önemli bir yer tutmaktadır. Krallıklar arasındaki savaşlarda hep tanrılar bu savaşlarda önemli unsurlar olarak karar verici rollere sahiptirler. Onbinlerce insanın yer aldığı savaş sahneleri tasvir eden Homeros, bunun için özel bir tanrının varlığını geri planda tutmamıştır. Ares dışında da doğrudan savaşa müdahale eden bir tanrı vardır. Apollon (Okçu ve hekim) - Artemis (Av tanrısı), Afrodit'in kocası demirci çirkin Hephaistos ve hemen hemen tüm tanrıların bir savaşçı özelliği vardır. Elbette savaşların varlığı zorunlu olarak savaş araçlarının da gelişmesini beraberinde getirmiştir. Savaş arabaları, kalkanlar, tunçtan çeşitli silahlar bunların detaylı anlatımı bizlere oldukça bilgi sunmaktadır. Ama hiçbir silah, tanrıların güçlerine zeval getirecek güçte değildir.

Toplumsal yaşamın çeşitli alanlarında epey ilerlemeler kaydedilmiştir. Yapı alanında bugüne kadar ayakta kalanlardan anlıyoruz ki, büyük saraylar ve evler, muhteşem sanat eserleri yaratılmıştır. Bu konudan eski Mısır'dan da ileri bir konuma rastlanmaktadır. Eski Mısır'daki gibi bu yapılarda bol miktarda hizmetçi ve uşağa yer vardır. Bunlar genellikle savaş esir ganimetlerdir.

Köle-hizmetçi kadının dışındaki ev hanımı ev yetkilerini elinde tutmaktadır. Ama doğal olarak ev erkeğinin her türlü hizmetinde çok sayıda kadın mevcuttur. Pişirme işine kadınlardan çok erkekler karışmaktadırlar. Kadın henüz (hizmetçi köle-uşak dışındakiler) "ulu" niteliğini yitirmemiştir. Ana oğul, ana kız ilişkileri hala anaerkil toplumun izlerini taşımaktadır. Truva savaşının sebebi olarak öne çıkan Helene'ye olan saygıda bile kusur edilmez.

Burada da tanrıların insanları farklı yarattıklarına ve tanrılar katında insanların farklı muamele gördüklerine rastlarız. Örneğin:

"Duymuyorsun ağızdan çıkanı, delikanlı

Senin aklın bir karış havada.
Tanrılar vermez insana bütün güzel, iyi şeyleri,
boy bos ve akıl ve söz ustalığı toplanmaz bir adamda.
Tanrı kimine güzellik vermemiştir ama
Bakarsın bir konuşur, bütün gözler ona döner,
ölçülü sözleriyle sevdirir kendini halka,
bakarlar ona her geçtiği yerde tanrı gibi."

(Ho. Odys. sf. 140)

Burada bahsi geçen özelliklerin aynı zamanda mal-mülkle de ilişkili olduğuna anlatımların diğer bölümlerinde rastlarız. Yani tanrıların insanlara "iyi yanlar-özellikler" davranışlar vermesi söz konusu ise, bu konuda eşitsizlik yaptığı çok tanrılı dönemden mirastır tek tanrılı döneme.

Eski Yunan'da tanrıların bir dizi entrika-üçkağıt ve hileye baş vurmalarının yanı sıra, gizli aşkları da mitolojik eserlerde konu olacak derecede ilginçtir.

Güzellik tanrıçası ve Zeus'un kızı Afrodit demirci Hephaistos ile evli olmasına rağmen, savaş tanrısı Aresle gizli aşk-ilişkisi içinde yakayı eleverir. Usta bir demirci olan topal koca her ikisini de demir yatağında kelepçelerle kafesler. Ve yakınır:

"Zeus'un kızı Afrodit hor gördü beni,
topalım diye hor gördü, sevdi Aresi,
sevdi onu, yakışıklı, çevik ayaklı diye,
kabahat bende değil, sakat doğmuşsam,
kabahat anamda babamda, beni dünyaya getirmeselerdi!
Bakın şunlara, nasıl yatmış sevişirler benim yatağımda!
....,
ama zincirlerle kurduğum kapan tutacak onları,
tutacak, kızın babası geri verene dek
benim ağırlığı, sunduğum armağanları tekmil,
onun kızı güzelliğine güzel, ama namuslu değil."

(Ho. Odys. sf. 144)

Sık sık toplantılar yapan tanrılar, destandaki bu olayı tartışmak için de bir araya gelirler. Tanrıların araya girmesi ve özellikle de Poseidon'un "ikna" çabaları sonucu Ateş ve Volkanların tanrısı ve Zeus'un oğlu Hephaistos ikna olur, hem karısı ve hem de bacısı olan Afrodit ve Aresi zincirlerinden boşaltır. Ares Trakya'ya uçar, Afrodit ise Kıbrıs'a.

Burada dikkat çeken Afrodit evlenirken bir nevi satın alınmıştır, istemediği bir evlilik yapmıştır. Tanrılar bile sakat olabiliyor, aynı zamanda sakat çocuklar doğurabiliyor. Yani eski Yunan tanrıları yapıları- alışkanlıkları-kıskançlıkları-açık gizli aşk ve ihanetleriyle insanlar gibidirler. Yani sözün kısası insani ne kadar olumlu veya olumsuz meziyet varsa eski Yunan tanrılarında da bunlar mevcuttur. Farklılık abartılarak payelendirilen güç ve ölümsüzlük yakıştırmalarıdır.

Eski Yunan'da tanrılara yakıştırılan ölümsüzlük, ölümlüler açısından kıskanılan bir durumdur. Bundan dolayı da ölüm korkusu ilk insanlardaki gibi hoş karşılanmaz. Hem de tanrılar tarafından "pis" görülen birşeydir. Ama aynı zamanda ölenin anlı-şanlı biri olması durumunda günlerce süren yaslar tutulur ve törenler düzenlenirdi. Örneğin Hektor'un ölümü bağlamında anlatılanlar buna örnek (Ily. 534)

Odysseus'un ;
"Biz Argoslular sayardık seni sağlığında bir tanrı gibi,
burada, ölüler arasında da, sürdürmedesin gücünü,
hiç üzülme, tasalanma, Akhilleus, öldün diye,"
bu sözlere cevaben
"Ballandırma bana ölümü, şanlı Odysseus,
bütün geçmiş, göçmüş ölülere kral olacağıma
el kapısında kulluk edeydim keşke,
varlıksız, yoksul bir çiftçinin yanında ırgat olaydım."

Burada hem ölüme isyan ve hem de ölümden sonraki yaşama itiraz vardır. Bu itirazın maddi temeli şan-şöhret ve yiğitlikte yatmaktadır. Gelmiş geçmiş tüm ölenler hakkında her hangi bir bilgi

Aphrodit

Ares-Athena

alınmayınca varılmıştır bu sonuca. Maddi yaşamın sunduğu nimetler daha cazip gelmektedir. Bugün de durum aynı değil mi? Varlıklılar- şöhretliler yani üretim araçlarını ellerinde tutanlar ölümlerini geciktirmek için ellerinden ne geliyorsa geri durmuyorlar. Ölümden sonraki yaşama yoksulları inandırmak için her yola başvurmalarına rağmen kendileri için eskiyen organlarını yenilemek için organ hırsızlığının ve tacirliğinin yolunu açmıyorlar mı?

Eski Yunan'da büyücülük ve falcılık ta önemli yere sahipti. Sonradan olacakları özellikle ölümle ilgili olanı üzerine düşünce üretenler mevcuttur. "Nekromantie" yani "Ceset Falcıları" vardır. Aynı zamanda "orakel" tanrıların açıklamaları-buyrukları olarak burada karşımıza çıkar. Buyruk ve emirler haberci tanrı İris aracılığıyla yerine ulaştırılır. Bu durum ileride göreceğimiz gibi tek tanrılı dinlerde, tanrının peygamberler (İrisin yerini alırlar, ama tek farkla ölümlüdürler) aracılığıyla insanlara ulaştırdığı "ayet"lerine benzer buyruklar emirlerdir.

Bu dönemin bir özelliği de aklın ve düşünme yetisinin öne çıkmasıdır. Bu da antik çağda filozofların gelişmesinin önünün açılması anlamına gelir. Zeus ve Athene'ye yakıştırılan akılcılık ve düşünme yetisi tanrı vergisi olarak görülür. Athene'nin annesi Metis düşünme gücünün ve aklın ana tanrısıdır. Antik'te öne çıkan filozoflardan Aristoteles, Sokrates, Platonlar'ın nereden geldiği sorusunun cevabı da burada yatmaktadır.

Doğa ve insan ilişkisinde en güzel örnek; ölçüsüz, dizginsiz, amansız doğayı temsil eden, Denizler Tanrısı Poseidon ile Athene'nin koruyuculuğundaki Odysseus'un eve dönüş macerasıdır. Akıl ve kurnazlıkta öne çıkan bu insanın denizdeki korkunç dalgalar ve tehditler karşısında tanrı Poseidaon'a kafa tutuşu ve hayatta kalışı, karısına ulaşması, günümüzde de örnek alınan bir "sonsuz yolculuk macerası"dır. Bu insani macera bir çok filme konu olmuştur.

Bu dönemde tanrıların, fitnecilik ve savaş kırkırtıcılıklarının (Ily. sf. 131) yanı sıra, işlerini hal etmek için çeşitli kılıklara girdiklerine rastlanır. Bunu en çok yapanın da Athene olduğu anlatılır. Sorunun bu yanının doğrudan büyü ile bağlantılı olduğu fikrine varmak mümkündür. Güçlerini başka türlü yerine getiremeyen, gösteremeyen tanrıların kılık değiştirme eylemleri güçsüzlüklerini gösteren bir yan olsa gerek. Düzenbazlık ve kışkırtıcılıkla ilgili örnek;

"Kronosoğlu Zeus kara belalar sardı başıma,
zalim tanrı bana söz vermişti,
işmar etmişti Ilyonu yerle bir edip yurduma döneceğimi.
Şimdiyse aldatıyor beni pis bir düzenle,
kırılıp gittikten sonra bunca halk,
Argosa yüzkarasıyla dönmemi buyuruyor bana."

(Ily., sf. 221)

bizlere aynı zamanda beklentiler ve yaşananları anlatmaktadır. Burada sözünde durmayan tanrılar tanrısı Zeus'dur.

Antik Yunan'daki tanrıların, insanların yaptıkları gibi, şölenleri de pek eksik olmazdı. Bu şölenlerde kendilerine altın bardaklarda sunulan en iyi şarap yerine "nektar" (bal özü) içerler, kurban etlerinin en güzel yerleri onlara sunulurdu.

"Şölen böylece sürdü gün batıncaya dek,
Ne eşit paylı şölenden yakındı bir tek kişi,
ne Apollon'un elindeki güzel çalgıdan,
Musaların karşılıklı söyledikleri şarkılardan ne de,
Güneşin parlak ışıkları söndü,
hepsi birer birer yatmaya gitti,
ünlü topla Hephaistos'un usta elleriyle yaptığı evlere.
Şimşek savuran Zeus ta gitti doğruca
Tatlı uykusu gelince girdiği yatağına çıktı uyudu.
Altın tahtlı Hera da geldi uzandı yanına."

(Hom. Ilyada sf. 89)

"Tanrılar toplanmıştı Zeus'un çevresinde, altın avluda.
Ulu Hera tanrı balı döküyordu her birine,
onlar da Troyalı'ların kentine bakıyorlardı tepeden,
kaldırıyorlardı altın tasları birbirlerinin şerefine."

(Hom. Ily. sf. 129)

Yer yer bu şölenlerin günlerce ("12 gün") sürdüğü olurdu. Bu şölenlerde keyif çatarlardı. Bugünün tanrı anlayışıyla tanrıların sazlar-sözler eşliğinde "keyif" çatabileceğini söylemek bir yana onların "habercileri"nin üzerine tarihi bir takım gerçekleri söylemek bile hakaret olarak kavranmaktadır. İnançlıların antikteki tanrı anlayışı her türlü abartmaya rağmen bugüne göre daha liberaldir. Çünkü ilerde göreceğimiz gibi, bugünün tanrısı antiktekilerle karşılaştırılamayacak kadar kusursuz tarif edilmektedir.

İnsanların tanrılara kafa tutmasının ötesinde tanrılar da birbirlerine kafa tutar dikleşirler.

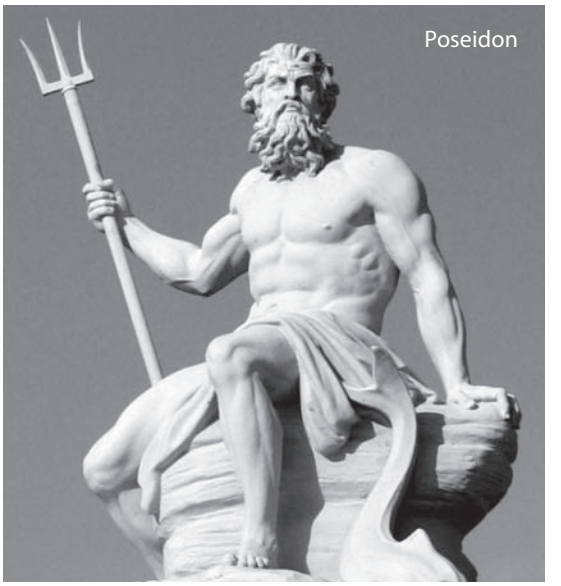
Poseidon

"Kronostan doğma üç kardeşiz bizler, (Zeus-Poseidon-Hades)
Rhea doğurdu Zeus'u, beni, ölülelere hükmeden Hades'i,
Dünya üçe bölündü üçümüzde aldık payımızı,
kura çekildi, köpüklü deniz düştü bana,
…,
sisli karanlıklar ülkesi düştü Hades'in payına,
Zeus'a bulutlar arasındaki engin gök düştü.
Ama toprakla koca Olymposta herkesin payı var,
Bu yüzden yaşamam ben Zeus'un keyfince,
gücü varsa, rahat otursun kendi payında, ülkesinde,
korkutmasın elleriyle, alçak yerine koymasın beni."
(Ily. sf. 343)

Poseidon'un bu dikleşmesi daha sonra yumuşar ama herkesin kendi "çöplüğünde" ötmesini savunmaktadır. Burada yatan anlayışın diğer bir yanı da birbirleriyle iktidar dalaşında olduklarıdır. Hatta Homeros Ilyada destanında, Truva savaşını anlatırken, bu anlatımın bir yanı da tanrıların çatışmasıdır. Çünkü tanrıların bir kısmı Truva'dan bir kısmı ise Akhalar'dan yanadır.

Antik Yunan'da dualar ellerin yukarı kaldırılmasıyla hep birlikte yapılan yakarmalar-yardım-acıma talepleri içeriyordu. Sonuçta "buzağı kurban ederiz sana on iki tane, henüz işe koşulmamış bir yaşında" (Ily. sf. 181). Eski Mısır ve Mezopotamya'dan pek farklı değildi sunaklar.

Zaten Eski Yunan'da din özelliklerinin çoğuna yakınını Anadolu ve Mezopotamya'dan almaktaydı. Bu alışta destanların önemli rolü olmuştur.

Özetlersek;

-Tanrılar erkek ve dişi olmak üzere insanlar gibi evlenen, yiyip içen, çoluk çocuk sahibi olan, iyi ve kötü özellikleri olan, insan biçiminde, fakat insanlardan güçlü, güzel ve ölümsüz olan varlıklardır.

-Tanrılar içinde asalakların yanı sıra, insanlar gibi iş yapanları da vardır. Örneğin; *"demirci tanrının buyruğunda,.. Tanrı ateşe bükülmez tunç attı, kalay attı, değerli altın attı, gümüş attı, sonra kütüğün üstüne koca bir örs koydu, bir eline güçlü bir çekiç aldı, bir eline güçlü kıskacını, koyuldu büyük bir kalkan yapmaya, dört yanı işli sağlam bir kalkan."* (Ilyada, sf. 418)

-Bir yandan tanrılar birbirlerinden habersiz de planlar yapmakta, savaşlarda farklı taraflar tutmaktadırlar. 10 yıllık Truva savaşı bunun en iyi örneğidir. Diğer yandan tanrılar Zeus önderliğinde toplantılar da yapmakta, herhangi bir sorun üzerine tartışabilmektedirler. Tartışmalarda farklı taraflar tutabilmektedirler. Bu da "özgür halkın" 'demokrasi' tartışmalarına benzemektedir. Tanrılar kendi aralarında bile savaşmaktadırlar. *"Athene yapıştırdı o taşı azgın Ares'e vurdu boynundan, çözdü elini ayağını. Tanrı yere düştü, yedi dönümlük yer kapladı, saçları bulandı toza toprağa, silahları çınladı üstünde… O zaman Afrodit, Zeus'un kızı geldi, elinden tutup Ares'i götürmek istedi. "* (Ilyada, sf. 463)

-Ölülerden nefret edilmez, aksine onlara saygı duyulur. Son görev olarak "kaynayınca tunç kazanın içindeki su, yıkadılar ölüyü, parlak bir yağ sürüdüler gövdesine, dokuz yıllık bir merhemle doldurdular yaraları, sonra ölüyü yatırdılar yatağa" (Ilyada,

sf. 414) Yani ölüye hizmette kusur edilmez.

-Devlet örgütlenmesi anlayışı dine de yansımıştır, tüm tanrılar Zeus etrafında toplanarak, Eski Yunan asillerinin kralların etrafında toplanması gibi bir görünüm sunmaktadırlar.

-İbadet konusunda ise, temel yaklaşım kötülüklerden arınmak için armağanlarla geçinen tanrıları memnun etmek söz konusuydu. Bunu içindi adaklar, hediyeler sunulurdu.

-Tapınaklar ibadet yeri değildi, buralarda tanrı heykelleri ve eşyaları saklanır, önünde törenler yapılırdı. Belirli zamanlarda büyük tanrılar şerefine oyunlar oynanır, araba yarışlarının yanı sıra spor karşılaşmaları da düzenlenirdi. Bu yarışmaların en büyüğü olan ve günümüzde de sürdürülen ve de 4 yılda bir tekrarlanan olimpiyat oyunlarıdır. MÖ 776'da ilk defa Olympos dağı eteğindeki bir hafta süren olimpiyat oyunları, tanrıların tanrısı Zeus şerefine yapılmıştır.

-Bu dönemde din adamları sınıfı yoktur, rahipler devlet görevlisi olarak tanrıların heykel ve eşyalarına bakmaktadırlar.

-Tanrılar karşısında alçalma, etek öpme vb. davranışlar söz konusu değildir, yer yer ölümlüler de tanrılara kafa tutmaktadırlar. Ölenlerin bir daha dönmemek üzere yeraltındaki dünyaya (Hades) gittiğine inanılırdı.

-Bu dönemde, İman edilen doğmalar söz konusu değildir. Tanrılar karşısında soru sormak, tartışmak akıl yoluyla hareket etmek söz konusu olduğu için, bilim ve felsefenin gelişmesinin önü açıktır.

-Din yayma diye bir dert söz konusu olmadığı gibi, kutsal bir kitap ta söz konusu değildir.

-Daha sonra gelişecek olan günah kavramı yerine, bu dönemde hata yapmak, kusur etmekti söz konusu olan.

-Bu dönemde de köleler mevcuttur, alınıp satılmaktadır.

Bu dönemi en iyi özetleyen aşağıdaki aktarmayla bu dönemi kapatıyoruz.

"Tanrılar kötülükleri yeryüzünden kaldırabilir mi veya kaldıracak mı veya istese de kaldırabilir mi; yoksa bunu yapamaz mı, yoksa yapmayacak mı, veya nihayette tanrılar hem yapabilir ve hem de yapmak istiyorlar mı?... Eğer tanrılar yeryüzünden kötülükleri kaldırmak istiyorlar da kaldıramıyorlarsa o zaman onlar her şeye gücü yeten değillerdir. Eğer yapabilirler de, yapmak istemiyorlarsa o zaman onlar iyiliksever değillerdir. Eğer onların kötülüğü kaldırmaya ne güçleri ne de istekleri varsa o zaman onlar ne her şeye gücü yeten, ne de iyilikseverlerdir. Ve son olarak eğer tanrılar kötülüğü kaldırma gücüne sahipseler ve kaldırmayı istiyorlarsa o zaman kötülük nasıl ortaya çıkmıştır?"

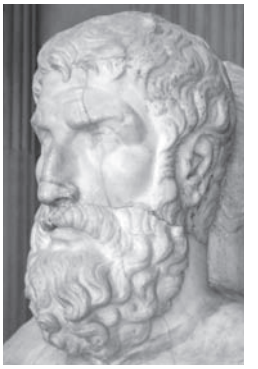

Epiküros

TEK TANRILI KİTAPLI DİNLER

Şimdiye kadar yazdıklarımız belli bir coğrafyadaki "tanrılar"ı içeriyordu. Bundan sonraki bölümde esas olarak "Tanrı" "Rab" "Mesih" "Allah" tek kelime ile tekil Tanrı sorunu üzerinde yoğunlaşacağız. Tek tanrılı dinleri ele alırken bu dinlerin temel kitapları, tüm din otoriteleri tarafından kabul edilen yazılı belgeler üzerinde duracağız. Bu bölümde öncelikle günümüzde de milyonlarca taraftarı olan Musevilik, Hıristiyanlık ve İslam üzerinde duracağız. Bu inceleme sırasında bu dinlerin birbirleriyle olan yakınlık ve ilişkilerini de dikkatli bir şekilde aktarmaya özen göstereceğiz. Elbette temel dayanağımız, bu dinlerin temel eserleri olan Tevrat, İncil ve Kuran olacaktır.

Aynı zamanda bu dinlerin peygamberlerini (tanrının yeryüzü temsilcilerini) de ele alacağız. Onların yaşam öykülerini de aktaracağız.

Elbette bahsi geçen tek tanrılı dinlerin incelenmesine geçmeden önce tek tanrılı dine geçişte neyin etkileyici rol oynadığı çok önemli bir sorudur. İnsanlık hangi gelişme aşamasında tanrıyı tekleştirme ihtiyacı duymuştur? Bu sorulara cevap vermeden önce, tarihi olarak bilinmesi gerekli olan önemli bir gerçek te şudur: Bugün özellikle "batı"da yaygın olan tüm tek tanrılı dinlerin çıkış ekseninde yine Mezopotamya-Eski-Mısır ve Anadolu yer almaktadır. Zaten eldeki temel veri ve belgeler bu eksende yapılan arkeolojik araştırma ve incelemelerin sonuçlarıdır.

Yine insanlık açısından önemli olan bir mesele

Homeros ve yol gösterici

de, bahsi geçen eksende ortaya çıkan tek tanrılı dinlerin üçünde de tanrının yeryüzündeki temsilcisi peygamberlerin hepsinin erkek olmasıdır. İncelememiz sürecinde bu durumun bir tesadüf olmadığını da göreceğiz.

Alman Spiegel dergisinin 2007'nin ilk sayısında yayınladığı "Tanrının Doğuşu", tek tanrılı dinin ortaya çıkış süresinin Eski Mısır Firavunlarından Ikhnaton'a kadar uzandığını açıklar, bununla ilgili belgeler sunar. Bilindiği gibi Sigmund Freud da tek tanrılı dinin temelinin MÖ 1377-1358 yılları arasında Mısır'da hüküm süren Ikhnaton'a dayandığını, ölünce de tek tanrıcılık kültünün dağıldığını ileri sürmüştü. (Kaynak Batı Mitolojisi J. Campbell sf. 110).

Bugün bile insanlığın azımsanmayacak bir bölümü, bilimsel olarak ortaya konulan dünyanın 4 milyar yıllık organik evrim sürecine rağmen "sırrına" erişilemez bir yaratıcıya inanmaktadır. Sorun yalnızca inanmakta kalsa onca problem oluşturmaz. Herkesin inancı kendine der çıkarsınız. Kimseye zararı olmaz der geçersiniz. Durumun böyle olmadığını tarih suratımıza defalarca çarptı. Yazılı tarihin gelişim süreci göstermiştir ki, bu tek yaratıcı düşüncesinin temelini oluşturduğu tek tanrılı dinler arasındaki çatışmalar binlerce yıldır insanlığın en önemli sorunlarından biri olarak günümüze kadar taşınmıştır. Bu sorun, dün olduğu gibi bugün de, insanlığın meşgul olduğu en önemli sorunlarından biri olarak karşımızda durmaktadır. Bırakın tek tanrılı dinlerin birbirlerine olan düşmanlığını bir kenara, aynı tek tanrılı dinin değişik mezheplerinin savunucu ve temsilcileri birbirini boğazlamaktan geri kalmamaktadır. Uzağa gitmeye gerek yok, K. Irlanda'da Katolik-protestan çatışması, Irak'ta Şii-Sünni çatışması vb.

Evet deyim yerinde ise, insanın egemenlik alanı ile tanrının egemenlik alanı arasında çizgilerin belirlendiği dönemdir tek tanrılı dönem. İnsana haddini aşmaması gerektiğinin öğütlendiği dönemdir. İnsanlık adına "ilk günahın" işlendiği dönemdir.

Sezen Aksu'nun bir şarkısının sözleriyle "Alt tarafı bir elma yedik beraber, bize zehir zıkkım oldu bal badem!" dönemidir. Beyin ürünü aklın en fazla zorlandığı dönemdir.

Bu sürece geçişte rol oynayan en önemli faktör üretimin gelişmesi, insanlığın göçebelikten yerleşik yaşama geçmesi, kültürel olarak gelişmesidir. İnsanlık üretim süreci içinde hem teknik hem düşünsel alanda kendini zorlayan sorulara cevap bulduğu oranda korkularıyla birlikte tanrılarını da azaltmış, ya da korkularını somuttan soyuta geçirerek büyütmüş, her şeye kadir bir tek tanrı yaratmıştır. Çözdüğü her gizem onun için "SIR" olmaktan çıkmıştır.

Bir yandan insanlık hem teknik hem de kültürel alanda gelişirken ham madde alanlarının (ekim-avlanma ticaret vb.) daralması, bu daralma karşısında savaşların yoğunlaşması, esaretin-köleliğin fazlalaşmasının beraberinde egemenler için yeni korku ve "SIR"ları gerekli kılmıştır. Yine esaret-kölelik beraberinde yeni arayışları gündeme getirmiş, esaret altındakiler kendilerine yeni sığınaklar-tutunulacak dallar-destekler aramışlardır.

Mezopotamya-Anadolu ve Eski Mısır eksenindeki hakimiyet savaşlarının yoğunlaştığı bu dönemde, hakimiyeti sağlayanların yağma ve talanı acımasız gaddarca ve kin dolu bir hal almıştır. İşte tek tanrılı dinler bu sürecin ürünüdür.

En basit deyimiyle sömürülen köle- baskı altındaki yurttaşın yanlış eylemidir, tek tanrılı inanış. Fırsatı kaçırmayan egemen sömürücü için ise, egemenliğin sürdürülmesinin aracı olmuştur. Çünkü günahı işleyen de, ondan pişmanlık duyan da, bunun için günah çıkarmaya çalışan, tövbekar olmayı erdem sayan da aynıdır. Köleler- sömürülenlerdir hayali cennet vaadi ile avunan ve aldatılanlar. Çünkü onlardır, cennetten kovulduklarına inananlar. Bilmezler ki onlara inandırılmaya çalışılan cennet yalan olanıdır. Mülk sahipleri-sömürücüler bugün bu dünyada gerçek cenneti yaşadıkları için, pek niyetleri yoktur bu gerçek cennetin nimetlerini yoksul-emekçilerle paylaşmaya. Bugünkü cehennemi yaşayanlar nasıl kovulmuşlar dün cennetten hep birlikte izleyelim.

Bir dahaki bölümde tek tanrılı dinlerin başlangıcı olan Yahudilik, yani Musa Peygamber ile devam edeceğiz.

‘Abidin’in insani boyutu siyasi angajmanından geliyor’

M. Şehmus Güzel’le ‘Abidin Dino’
CUMHURİYET KİTAP 21 AĞUSTOS 2008

Otoportre, Abidin Dino, 1973

‘Adana yıllarından İstanbul’a, oradan Paris’e uzanan otuz iki kısım tekmili birden maceralarıyla Abidin’le dünya kadar şey konuştum. Sohbetlerimizde davetliler arasında Pierre Loti’yi, Ostrogorg ailesinin bütün fertlerini ve misafirlerini, Georges Simenon’u, Fikret Muallâ’yı, Neyzen Tevfik’i ve elbette Arif Dino’yu ve diğerlerini bulabilirdik. Sonra Paris yılları: Yani Tzara, Picasso, Elsa, Aragon’lu günler. Ve Güzin: Her yerde ve her zaman. Abidin’den çok şey öğrendim. Abidin, 20. yüzyılın en önemli tanıklarından biriydi: Ressam, heykeltıraş, gazeteci, karikatürist, yazar ve saati gelince şairdir Abidin. Birçok arkadaşının yapıtını Fransızcaya kazandıran bir çevirmendir de. Yaşamın bütün belalarını tattı, güzelliklerini es geçmeden. Güzel yaşadı Abidin. Hiç ölmeyecekmiş gibi. Abidin biraz da hepimizin öğretmenidir. Onunla söyleşilerimden, izlenimlerinden ve Abidin Dino için yazılanlardan oluşturduklarımı sizlerle paylaşmak istiyorum. Hem Abidin’i bir kez daha ve hep beraber anabilmek için hem de ona bir arkadaşlık armağanı sunabilmek arzusuyla. Anılara saygı gerek çünkü. Anılar uçup gitmesinler. Uçup gitmeden önce iz bıraksınlar bir yere: İşte buraya, bu kitaba’’ demiş M. Şehmus Güzel ‘Abidin Dino’ kitabında. Güzel’le kitabını konuştuk.

Uğur HÜKÜM

- Türkiye hafızayı pek sevmeyen bir ülke, daha doğrusu geçmişi işine geldiği gibi hatırlamayı yeğleyen bir toplum. Bugün iyimser ve yapıcı bir bakışla yaklaşacak olursak geçmişini henüz keşfetmeye başlayan bir toplum, bir ülke, bir kültür. Siz bu kültüre alışkın olmadığımız zenginlikte bir eserle benzersiz bir katkı getiriyorsunuz. Özgün sanatçı, eşsiz kültür adamı, büyük insan Abidin Dino’nun hayatına ilişkin, Fransızların deyişiyle bir ‘pavé’, kaldırım taşı diyebileceğimiz üç ciltlik bir çalışma ürettiniz. Bu çalışma, bu kaldırım taşları, bu tuğlalar, işte o hafızasız topluma bir ‘taş atma’ olduğu gibi hafızasına benzersiz bir katkı; yeni yeni inşa edilen bir yapının gıdım gıdım yükselen duvarları... Abidin Dino ile ilk karşılaşmanızdan, daha doğrusu ilk karşılaşmalarınızdan başlayalım.

- Emek Dünasında Toplumsal Bilimler (Sciences Sociales du Travail) alanındaki doktoramı hazırladığım Aix-en- Provence kentinin önemi benim

için sadece 4-5 yıllık bir zamanı orada geçirmem değil, Abidin Dino ile Güzin Dino'ya da orada rastlamamdır. 1972'de Abidin ve Güzin'le bu kasabada karşılaştım. Elbette Abidin'in ismini ve yaptıklarını önceden biliyordum. Örneğin 1966'da Londra'daki Dünya Futbol Şampiyonası'nın belgesel filmini gerçekleştirmişti. Ve büyük bir sinema başyapıtı olarak 'Goal' Türkiye'de 'Altın Goller' adıyla gösterilmişti. 1966-1967 başında biz bu filmi Ankara'da Gölbaşı Sineması'nda izlemiştik. İşin ilginci şu tabii: Filmin sonunda 'Directed by Abidin' yazdığı zaman salondan müthiş bir alkış kopuyordu ve herkes Abidin'i tanıyordu. Daha da ilginci şuydu: Sinemanın önünde upuzun kuyruklar oluşmaya başladı, çünkü "Abidin Dino'nun filmi" diyerek herkes geliyordu. Kuyrukta kimlere rastlanmıyordu ki? Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Sadun Aren, Türkiye İşçi Partisi'nin bütün yöneticileri, bu arada Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin öğrencileri, işte arkadaşlarımız, hepimiz kuyruktaydık ve filmi birlikte izliyorduk.

ABİDİN DİNO'YLA KARŞILAŞMA

- Abidin Dino'yla birebir karşılaşmanız nasıl oldu? İlişkiniz nasıl sürdü?

- Abidin'le ilk karşılaşmam 1972'nin bir yaz ayında oldu. Yaz Aix'te festivaller ayıdır. Aix, Akdeniz kıyısına yakın, çok şirin bir kasabadır. Yazın nüfusu iki, hatta üç kat artar, normal nüfusu 30-40 bindir, 40 binin yarısı da öğrencidir, yani aynı zamanda bir öğrenci kentidir. Yazın nüfusu hem artar hem de çok renkli ve epeyce kozmopolit bir yapıya bürünür, İngilizler, İrlandalılar, Amerikalılar, İtalyanlar gelir kente. İtalyan kökenli insanlar da vardır öteden beri Aix'te. Bu kent aynı zamanda Emile Zola'nın babasının ve Emile Zola'nın çocukken yaşadığı kenttir. Ünlü ressam Cezanne'nın kentidir. Aix'e çok yakın şirin Harmas beldesinde, Cezanne'ın yazlık atölyesini kurduğu bir çiftlik vardır. Abidin'lerin oraya gelmesinin nedeni o çiftliğin, yani Cezanne'ın bir zamanlar sahip olduğu çitfliğin, yeni sahiplerinin Mikaelis'ler olmasıdır. Cecil Mikaelis ve eşi Liz. Liz'in de aile tarafı Osmanlı'ya, Osmanlı hanedanına dayanır. Abidin'ler Mikaelis'lerle Paris'te komşu oldukları için yaz tatillerinin bir kısmını da birlikte Harmas'ta geçirirler. İşte 1972'nin o yaz günü böyle bir tatil anına rastlar. Aix'te Trabzon folklor ekibinin bir gösterisinin yapılacağını duymuştuk. O gece, Aix'e ilk kez yabancı işçi olarak ayak basan bizim Lazlardan Hasbi ve 'Uzun' Ali ile gösteriye gitmeye karar verdik. O sıralar Aix'te epey Karadenizli arkadaş yaşıyordı. Zavallı Ali, adını andıkça üzülüyorum, çünkü maalesef Ali'yi otoyollar yuttular. Fransa'da bizim işçilerimiz o sırada Aix ile Nice arasındaki otoyolun inşasında çalışıyorlardı. Trabzonlu Laz Hasbi 'Hocam' dedi, 'Biz bu gösteriyi kaçıramayız ta Trabzon'dan gelmişler bizimkiler. Burada bir folklor gösterisi yapacaklar bizim de gitmemiz lazım.' Tamam, dedim. Hasbi, Uzun Ali ve bendeniz, o gece tiril tiril giyindik ve gittik. Oturuyoruz. Hepimiz çok heyecanlıyız. Fakat bizden daha heyecanlı biri daha var. İşe bakın, o da tam önümüzde oturuyor. Bir bayan, mini minnacık, şirin, güzel. İlginç bir ritüel içinde dalgalanıyor. Her gösteriden sonra kalkıyor koşarak, neredeyse sportif adımlarla gidiyor sahnenin önüne kadar. Orada durup fotoğraflar çekiyor. Sonra yeni gösteri başlamadan önce yine neredeyse koşar adım yerine dönüyor: Gözümüzden kaçması mümkün değil. Sonra ara veriliyor o sırada müthiş bir alkış var, bizim hanımefendi yine fotoğraf çekiyor ondan sonra aynı şekilde tıpış tıpış koşarak geliyor yerine oturuyor, gösteriyi izliyor, sonra yine kalkıyor, gidiyor geliyor ve bu sürüyor. O za-

Aix

man bu kim ki diyorum ve dikkatlice bakıyorum bu kadına ve yanındaki adama: Aaaa, bu Abidin Dino kardeşlerim, yanındaki heyecanlı kadın da Güzin Dino. Rastlantının bu kadarı da sadece filmlerde olur hani. Gösterinin sonunda kalktık ve ben hemen, 'Siz Abidin Dino değil misiniz?' diye sordum. 'Evet, ben Abidin'im' dedi. Abidin öyle 'Sayın'lı mayınlı, siz'li bizliyi tercih eden bir insan değil ve hemen yüzyıllık arkadaşmışız gibi kaynaştık birbirimize. Ben işçi arkadaşlarımı tanıştırdım. Abidin de bizimle beş saat kalamazdı. Orada bir on dakika konuştuk. Bana, 'Şu kahveye çıkıyorum falan gün oraya gelirsen görüşürüz' dedi. Ama ben o kahveye hiç gidemedim. Abidin ile bir daha görüşemedik. Doktora bitti ve ben Türkiye'ye döndüm.

- Sonra Türkiye'de mi karşılaştınız?

- Hayır, 12 Eylül sonrasında yeniden Fransa'ya geldiğimde Abidin ile ilişkim oldu. 1982'de Türkiye'de Aziz Nesin'in başını çektiği 'Aydınlar dilekçesi' diye bir girişim vardı. O faaliyet çerçevesinde bizim de Fransa, İngiltere ve Almanya'dan arkadaşlarımızla birlikte katkıda bulunduğumuz faaliyetin içinde Abidin Dino da vardı. Bazı şeyleri açıklamak zordur, insanlar niye mesela otuz kişi bir araya gelir de, neden beş tanesi arasında bir yakınlık olur da otuzu arasında olmaz? Sonra neden o beş kişiden ikisi arasında bir arkadaşlık olur da öbürleri arasında olmaz? Yani arkadaşlığın, nasıl demeli, dozu, düzeyi, sıkılığı artar. Abidin'le arkadaşlığımız biraz öyle oldu. Bazen düşünüyorum, niye öyle oldu diye soruyorum. Büyük olasılıkla Abidin'in paylaşmayı sevmesinden oldu. Çünkü Abidin bir defa eşit eşite konuşmayı severdi, öyle araya fazla mesafe koymazdı, bu beni çok ilgilendiriyordu. Çünkü benim de çok sevdiğim bir şeydir bu. İkincisi, Abidin paylaşmayı seviyordu, dedim. Yeri gelmişken bir örnek vereceğim: Abidin'in 1937'den beri samimi bir arkadaşı vardır, ama nasıl samimi, iki kardeş gibi. Bu ABD'de

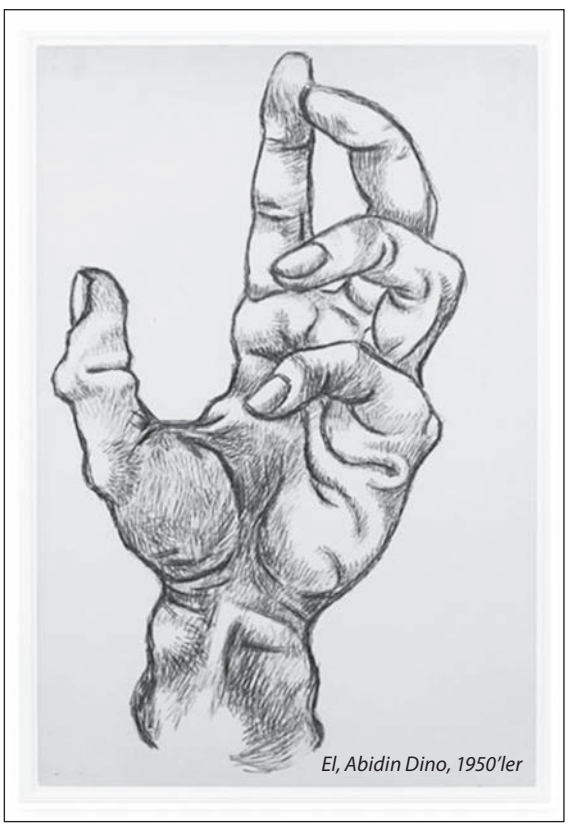

El, Abidin Dino, 1950'ler

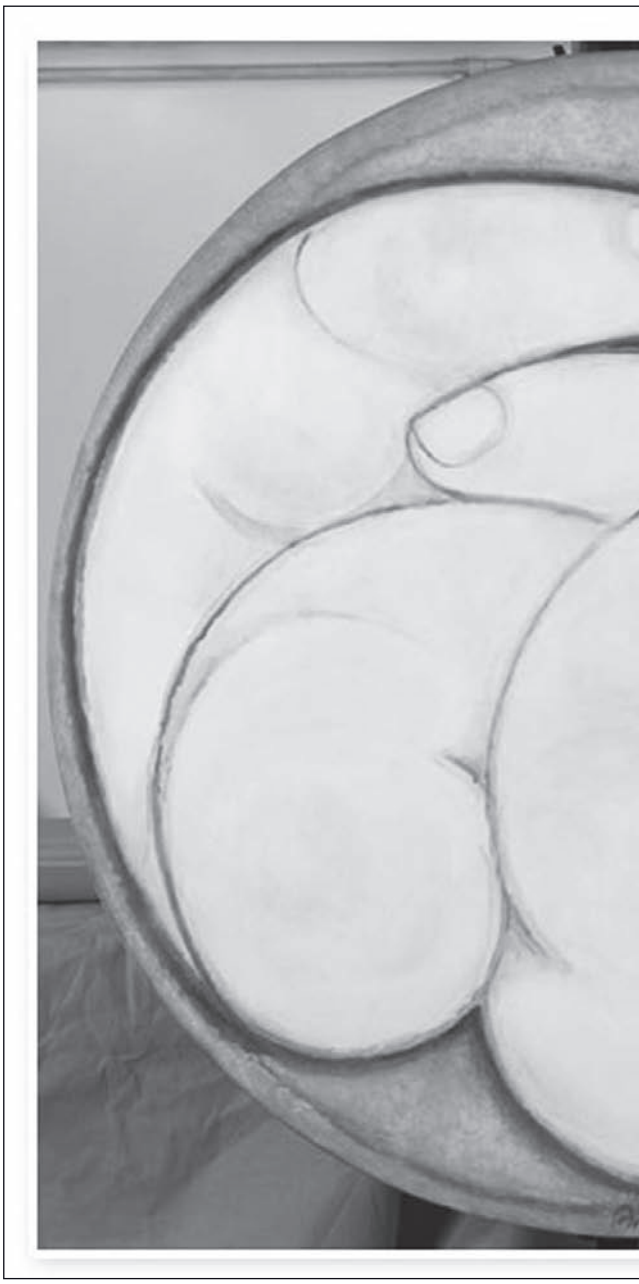

yaşayan müzik yapımcısı Nesuhi Ertegün'dü. Nesuhi ile Abidin arasında büyük bir dostluk vardı. Nesuhi her yıl Abidin'e Amerika'dan gömlek gönderir, ama öyle bir gömlek değil, iki değil on tane gönderirdi ve on tanesi de aynı model, diyelim çizgili ve son derece kaliteli. Abidin de mesela o on gömlekten ikisini bana verirdi. Bu işte paylaşımdır. Şimdi dolayısıyla bende Nesuhi Ertegün'ün Abidin'e gönderdiği ve Abidin'in de bana hediye ettiği gömlekler var. Bir başka örnek: Abidin'in yazlık pabuçları Şakir Eczacıbaşı'ndan gelirdi. İstanbul'dan o da mesela üç çift gönderir, Abidin onlardan mutlaka bir çiftini

İngres'e Saygı, Abidin Dino, 1980'ler

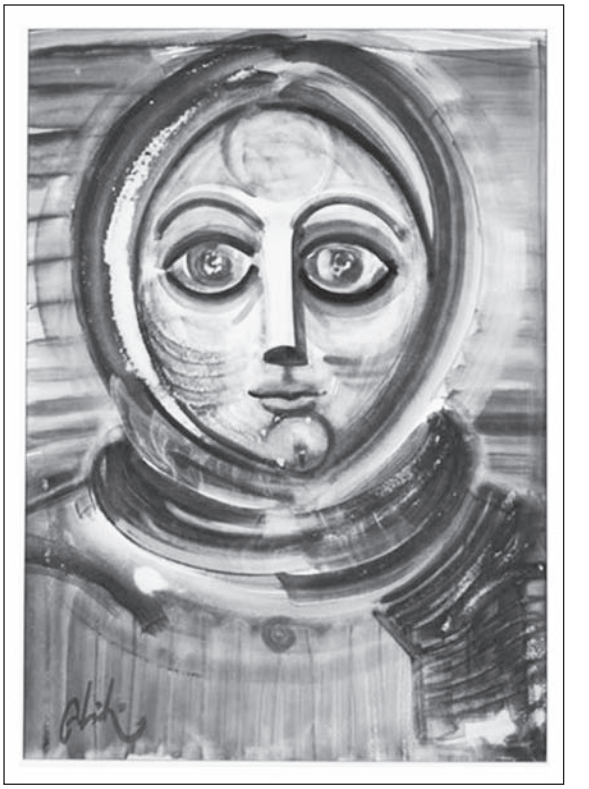

Portre, Abidin Dino, 1960-70

bana hediye ederdi. Ben daha Abidin'lerdeyken bu pabuçları giymek isteyince 'Şehmus hemen giyme' derdi. Niye derdim, 'Çünkü' derdi, 'metrodan çıkarken bu ayakkabı ayağına alışmamıştır, bir yere takılabilirsin.' Yani bu kadar ince şeylerde yardımcı olan bir kardeşti. Bir de elbette çok kafa dengiydi. Buluştuğumuz zaman her şeyden bahsedebiliyorduk. Örneğin Abidin gençliğinde futbol oynamış bir adam, sıkı bir Galatasaraylı, kalecilik yapmış ve Abidin'le biz futbol konuşurduk. Ben de çocukken ve gençliğimde futbol oynadığım için. Ve buna benzer şeylerle Abidin'le dünya kadar şey konuşabiliyorduk ve bu kadar şey konuşunca da on beş günde bir görüştüğümüzde üç saat dört saat birlikte geçirirdik; nasıl geçtiğini anlamazdık. Ve ayrılırken de bana birikmiş Cumhuriyet'leri verirdi. Kimi kez Abidin onlara gitmeden hemen önce telefon eder, 'Şehmus gelirken iki valiz getirmen lazım' derdi. Niye? 'Çünkü Cumhuriyet'lerle birlikte kitaplar ve dergiler de var' diye yanıtlardı. Abidin'e dünya kadar kitap ve dergi gelirdi. Onların çoğunu bana verirdi, ben de her zaman eve epey yüklenmiş bir halde perişan dönerdim. Bu halen böyledir, çünkü bu alışkanlığımız Güzin'le de devam ediyor. Örneğin geçenlerde Güzin'den dönerken feci biçimde yüklüydüm ve açıkcası belim kırıldı. Çünkü

iki sırt çantası bilmem ne, Abidin'in geçmiş ve mutlaka gelecek sergilerinin afişleri, şunlar bunlar... Abidin'le ilişkimiz böyleydi, yani büyük bir arkadaşlık, kardeşlik. Epey sonra öğrendim başkalarına da söylemiş, Abidin de beni çok seviyormuş. İşte bu araştırmacılık yönüm, çalışkanlığım ve birlikte yaptığımız işlerin mükemmel olmasına çalışmamız filan dolayısıyla böyle bir kaynaşma oldu.

KÜLTÜR ADAMI

- Abidin Dino'yu gerçekten ilk bakıştaki ve insanı yönüyle son derece güzel çiziyorsunuz. Kitapta anlattığınız örnekler gibi çok hoş ayrıntılar var. Yakın tanıyanları için Abidin Dino insan olarak, 'mükemmele' yakın bir kişilikti. Elbette 'mükemmel insan'dan konuşmak çok zorsa da öncelikle gerçek bir 'Kültür Adamı' diyebilinirdi. Halbuki biraz yakından tanıyanlar için çok önemli başka bir boyuta daha sahipti: Siyasi angaje yanı. Sizce bu mükemmel kişilik veya Kültür Adamı ile siyasi angaje kişiliği arasında bir çelişki var mıydı, bu siyasi insani yanını biraz daha açabilir misiniz?

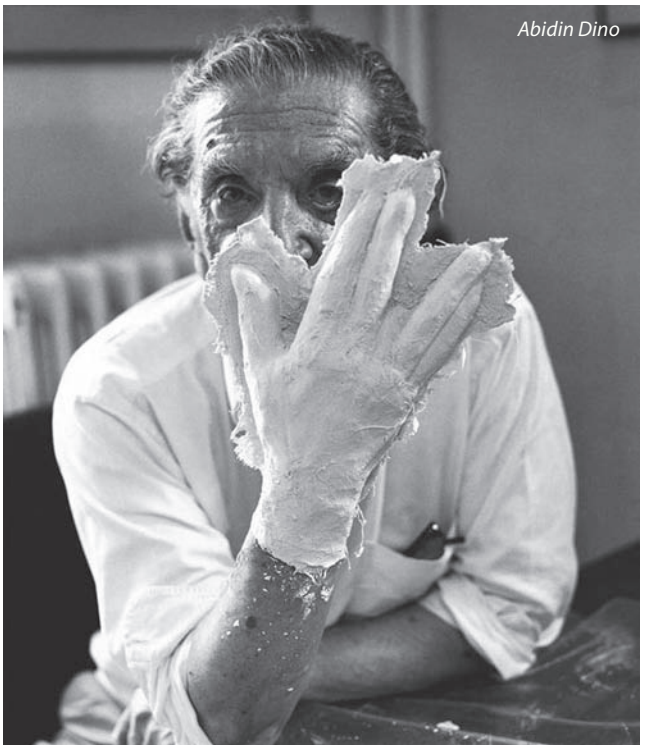
Abidin Dino

- Tabii, memnuniyetle. Önce, küçük bir öykü anlatmak istiyorum, Cumhuriyet'le ilgili olarak. Cumhuriyet'in kurucusu Yunus Nadi'dir. Yunus Nadi, Abidin'in dedesinin yani Abidin Paşa'nın çocuğu gibi yetiştirdiği insanlardan biridir, bu bence çok önemli ve nitekim kitabın hemen birinci cildinin ilk sayfalarında bunu vurguluyorum. Yunus Nadi de bu borcunu hiçbir zaman unutmamıştır, Dino ailesine karşı. Abidin'in ağabeyi Arif ve Abidin ile Cumhuriyet ailesi arasındaki iyi ve dost ilişkiler Yunus Nadi'den sonra Doğan Nadi, Nadir Nadi ve Nadir Nadi'nin eşiyle de sürmüştür ve her zaman kalıcı olmuştur. Bu açıdan Cumhuriyet Abidin ve Güzin için her gün alınması, pardon okunması gereken bir 'İlaç'tır. Bu eskiden Abidin için geçerliydi, bugün de Güzin için geçerlidir. Güzin her gün Cumhuriyet'ini okumazsa eksik bir şey var gibi dolaşır odada veya bildiğimiz salonda, çünkü o gün 'hapını almamış' bir hali vardır. Lütfen Güzin'in Cumhuriyet aboneliğini kesmesinler. Bu bence çok önemli.

- Abidin'in siyasi ve angaje kişiliğine gelecek olursak, evet Abidin'in bana kalırsa insani boyutu da zaten siyasi angajmanından geliyordu. 1930'da, Abidin henüz on yedi yaşındayken, Nâzım Hikmet'le tanışıyor, Nâzım Hikmet ile tanışması da Nâzım Hikmet'in komünist veya o sıra TKP üyesi olmasından değil. Abidin, Nâzım'ın efendiliğine hayran... Nasıl oturulur, nasıl kalkılır, nasıl dinlenir, ağız nasıl hiç açılmaz, nasıl iyi dinlenir ve buna benzer, toplum içinde 'ağır olmayı' öğrenmenin yöntemini bilir Nâzım Hikmet. Abidin'in o sırada bir arkadaşı daha var, Fikret Adil. Eski İstanbul efendilerinin örf ve âdetlerini sürdüren insanlar, gençlere ileten adamlar. Bir de neyin ustası ve binbir işte "racon kesebilecek" ender tiplerden, Neyzen Tevfik'le arkadaş. Böyle önemli, neredeyse kutsal diyeceğim, insanlarla arkadaşlık ta herkese kısmet olmazdı hani. Bu isimler öyle her genci yedeklerine alıp dolaştırmazlarmış. Ama Abidin öyle bilinen gençlerden değil ki. İşte böyle bir insan zaten başka türlü olamazdı. Abidin Dino olurdu... Abidin'in siyasi angajmanı hem biliniyor hem de eksik ve/veya yanlış biliniyor. Abidin sol fikirlere yabancı değildi. Çocukluğundan itibaren ve ilk karikatürcülerin yapıtlarını izlerken, yani Cenevre'deki yıllarında 1914'ten 1920'ye kadar geçen zaman diliminde akla karayı öğrenmişti. Abidin'in sol fikirlerle ve bilhassa komünizmle daha yakından tanışması, Marx'ı, Engels'i ve Lenin'i A'dan Z'ye okuması 1934

Eylül'ünden 1937 Mayıs'ına kadar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ndeki sinemadaki çalışması sırasında olmuştur. O yıllarda hem Stalin hakkında, hem o sıradaki tasfiyeler, siyasi cinayetler hakkında birinci dereceden tanıklık elde etmiştir. Bütün bunları hazmeden Abidin 1937'de SSCB'den ayrılıp Londra'ya geçiyor. Oradan da Paris'e geldiğinde kararlı ve bilinçli bir antifaşisttir. Üstelik Paris'e eğlenmeye de gelmiyor. Abidin'in bilinmeyen bir yönü var. Bunu kitapta anlatıyorum, ama burada da söylemek isterim: O sıralar İspanya'da iç savaş var, Cumhuriyetçiler faşist Frankistlere karşı çarpışıyor. Türkiye'den giden insan yoktur veya varsa da bugüne kadar bilmiyoruz. Ama Abidin İspanya'ya uluslararası tugaylar bünyesinde, Cumhuriyetçiler safında faşistlere karşı savaşmak için Paris'teki büroya başvuruyor. Bunu biliyoruz. İşin ilginç tarafı şu tabi: Paris'teki büroda uluslararası tugaylara gönüllüleri kaydeden ve gitsin mi gitmesin mi diye karar veren insanlardan biri de Tito'dur. İşte böyle bir insan Abidin. İspanya'ya gitmesine izin vermiyorlar, çünkü İspanya'da artık Cumhuriyetçilerin maalesef savaşı kaybetmek üzere olduklarını herkes görüyor.

TÜRKİYE'YE DÖNÜŞ

Abidin İspanya'ya gidemiyor, ama Haziran 1938'de Türkiye'ye döndüğünde faşizme ve nazizme karşı kararlı bir savaşçıdır. O günlerde hele Türkiye'deki nazizm ve Hitler yanlılarının bitleri kanlanmış olunca Abidin boş duramazdı. Ve de boş durmuyor nitekim. Abidin, ilk sayısı 18 Kasım 1938'de çıkan S.E.S. (Sosyoloji. Edebiyat. Sanat) isimli dergiyle mücadaleyi başlatıyor. Bu dergi kapanacak, açılacak, ondan sonra Eylül 1942'de sürgüne gönderilene kadar birçok dergi çıkaracaktır. Antifaşist bir cephede mümkün olan herkesi bir araya getirmeye çalışmıştır. O sırada yeniden faaliyete geçen Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) önemli üyelerinden biri olacaktır. Abidin'in TKP ile ilişkisi 1963'ün sonuna kadar sürüyor, ondan sonra, şimdi ayrıntısına giremeyeceğimiz ama kitapta anlattığım birtakım nedenlerden dolayı, Abidin TKP'den kopuyor. Abidin TKP'den kopuyor ama Marksizmden kopmuyor, çünkü Abidin'le tanıştığımda ve sonuna kadar da bu böyleydi. Abidin son anına kadar her şeyi en azından olayları açıklama konusunda Marksizmden yararlanmasını bilen bir insandı. Abidin hiçbir zaman sekter, tek taraflı, sabit fikirli partizan bir

M. Şehmus Güzel ve Güzin Dino

tavır takınmadı. Gerçekten bir kültür adamı olarak yaşadı. Çok boyutlu ve özgür fikirli bir aydın olarak yaşamını sürdürdü. Aydın, sanatçı Abidin ve siyasi Abidin bence bir bütündür. Siyasi angajmanı eğer bir parti bünyesindeki angajmanı olarak anlaşılıyorsa bu 1942'den 1963'e kadar 20 seneyi aşkın süreyi kapsıyor. Ama daha önce ve daha sonra Fransız Komünist Partisi'yle yol arkadaşı, partili olmayan (bunu kesinkes bilmek şimdilik zor) bir 'yoldaş' olarak aynı yolda yürümüştür. Fransız Komünist Partisi'nin L'Humanite (gündelik yarı resmi yayın organı) ve L'Humanite Dimanche (Pazar dergisi) başta, bütün yayın organlarına veya kendisinden katkı isteyen diğer yayın organlarına yardımını esirgememiştir. Hele 1950'li yıllarda ve 1960'lar boyunca, Aragon'un yönettiği Les Lettres Françaises'de ve şimdi ismi unutulmuş bir takım küçük büyük gazetelerde emekleri vardır. Abidin cömert bir adamdı.

Uzun Yürüyüş, Abidin Dino, 1956

- Kitabı nasıl bir yaklaşımla hazırladınız? Bu kitap için gerekli olan malzemeleri, bilgileri, nasıl topladınız? Birtakım ayrıntıları nasıl muhafaza ettiniz ve bugüne yansıttınız?

- Şimdi en kolayından başlayalım isterseniz: Kitap neden üç cilt ve üç bölüm? Şundan: Birinci cilt, 1913'te başlıyor ve 1942'ye kadar sürüyor: Abidin 23 Mart 1913'te doğdu. Eylül 1942'de Abidin başka aydınlarla ve başka yazarlarla aynı haftalarda, aynı günlerde ama ayrı ayrı yerlere sürgüne gönderildi. Birinci cildi bu nedenle sürgün yılının başlangıcı olduğu için 1942 Eylül ayıyla bitiriyorum. İkinci cilt hemen sürgünle başlıyor. Hatta sürgünün iki sevgiliyi birbirinden ne kadar habersizce ve haince ayırdığını vurgulayabilmek arzusuyla ikinci cildi Güzin'in, İstanbul'da, Abidin'i randevu yerine gelip bulamaması ile başlatıyorum. Sürgün aniden geliyor. Abidin o sırada Tünel'de bir yerde iç dekorasyon yapıyor, ekmek parasını kazanmak için. Selamsız sabahsız gelip götürüyorlar ve nereye götürüldüğünü de söylemiyorlar. Güzin ilk anda perişan elbette. Ama kısa zamanda kendini toplayacak ve Abidin'i arayarak bulacaktır. Böylece 1942'de ikinci cilt başlıyor ve 1952'ye kadar uzanan dönemi kapsıyor. Neden? Çünkü 1952'de Ocak ayının sonunda veya Şubat ayının başında (kesin tarihini bulamadım o kadar araştırmama rağmen) Abidin İstanbul'dan ayrılmak zorunda kalıyor, dikkatinizi rica ediyorum, ayrılmak zorunda kalıyor. Bu çok önemli, çünkü Abidin hiçbir zaman Türkiye'yi gönüllü terketmedi. Hatta buna delil olarak da şimdiye kadar kimsenin bilmediği bir şeyi buldum, Güzin'in yardımıyla ve araştırmalarım sayesinde. Abidin 1950'de İstanbul Setüstü'nde Kabataş'ın hemen arkasında bir ev alıyor, o evi restore ediyor, yeniden düzenliyor, dekore ediyor ve İstanbul'a yerleşiyor. O zamana kadar sürgündür. Mecitözü'nde, Adana'da ve Ankara'da. Bu arada askerliğini de Kayseri'de yapıyor. Bu evi alarak Abidin'in gerçekleştirmek istediği şudur:

PARİS YILLARI...

Güzin o sırada DTCF'de doçent, Ankara'da görevine devam edecek ve ders yılı boyunca orada

yaşayacaklar, yaz tatillerini de İstanbul'da, o evde geçirecekler. Bu arada evin giriş katını da kiraya veriyorlar. Biraz para kazanabilsinler diye. Böyle bir ortamda Abidin Türkiye'yi terk etmeyi düşünmüyor. Ülkesini temelli terketmeyi düşünen biri ev satın alır mı? Aldığı evi restore eder mi? İç dekorasyonu için İstanbul kazan ben kepçe fır döner mi? Elbette dönmez. Ama Abidin bu çok sevdiği ülkesini, bu çok sevdiği Boğaziçi'ni terk etmek zorunda bırakılacaktır. Dolayısıyla ikinci cildi orada bitirdim, Abidin Roma'ya uçarken. Üçüncü cildin başında Abidin'i Roma'da biz karşılıyoruz. Abidin Roma'da dokuz ay kalıyor: Üçüncü cilt 1952'de Abidin'in Roma'daki dokuz ayı ve ondan sonra Paris'e gelmesi ve Paris'li yılları kapsıyor. Ama ben Paris'li yıllar demiyorum, Abidin'in Dünyalı yılları diyorum, çünkü Abidin sadece Paris'te kalmıyor: Dünyayı dolaşıyor. İstanbul'a da dönüyor. Hatta Türkiye'ye temelli dönüş ve İstanbul'a yerleşmek arzusunu da anlatıyorum. Bunu vurgulamak için 1969'da Türkiye'ye kişisel bir sergisi için yeniden ilk kez döndüğünde biraz para kazanınca, Adana'da Abidin Paşa'dan, dedesinden, kalan toprakları da satıp İstanbul'da Galata Kulesi'nin yanı başında bir ev satın alıp İstanbul'a yerleşmeyi düşünüyor. Ama maalesef 12 Mart 1971 darbesi gelince bu iş te suya düşüyor ve maalesef Abidin Türkiye'ye tekrar temelli yerleşemiyor... İşte Abidin'in yaşamının genel hatlarıyla böyle olması sonucu böyle üçlü bir yapıya gitmem şarttı. Bu aynı zamanda araştırmalarımı da kolaylaştırdı. Nasıl bir araştırma yaptım? Abidin'le birlikteyken zaten bazı dönemlerini bana anlatmıştı. Bunları kasetlere kaydetmiştim. Abidin'in titizliğini ve mükemmelliğini, mükemmeli arayışını (Hiçbir zaman mükemmel bir şey yapamayacağımızın maalesef farkındayız, çünkü filozof bir yanı da vardı Abidin'in. Aslında o yaşa geldikten sonra herkes biraz filozoflaşır ama Abidin gibi insanlar daha çok filozoflaşıyorlar, nitekim Abidin mükemmel olunamayacağını biliyordu ama mükemmele doğru gidelim derdi) bildiğim için Abidin'in sesini teybe alırdım, teybe aldığım şeyi önce bir güzel daktiloya çekerdim, sonra Abidin'e götürürdüm. Abidin bunu alırdı 'Şehmus, bu bende dursun, ben biraz çalışayım' derdi, bir hafta on gün sonra telefon ederdi. 'Şehmus gel görüşelim' derdi, giderdim. O ilk

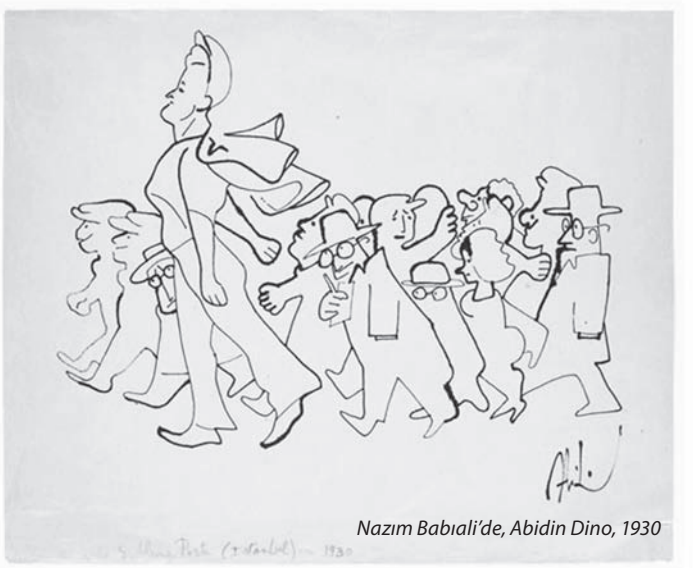

Nazım Babıali'de, Abidin Dino, 1930

Partizanlar, Abidin Dino, 1941-43

metin dantel gibi örülmüş olurdu, gerçekten güzelleştirilmiş, yani daha yeni sözler eklemiş, sözcüklerin en güzellerini bulmuş, damıtılmış sözcükler çıkarmış, hikayelerimize yeni isimler katmış vs. vs. Böylece müthiş bir şey çıkarıyordu. İşte Abidin'de mükemmeli aramak buydu. Bu biçimde kotardığım birçok söyleşiyi Abidin aramızdayken değişik dergilerde yayınladım. Sonra bu söyleşilerin bir kısmını Abidin'in sergileri üzerine makalelerim ve yaşamına ilişkin anılarımla birlikte Abidin'in bir 7 aralıkta bizi terk etmesini hatırla(t)mak için 2006'nın aralık ayında 'Abidin'in Dino'yla Söyleşiler, Yazılar: Hayat ve Sanat' diye bir kitapta yayınladım (Peri Yayınları, İstanbul). Bu üç ciltlik kitapta oradakilerin 25-30 sayfası var. Bu kaçınılmazdı, çünkü Abidin'in anlattıklarının bir bölümünü aktarmam gerekiyordu. Bütün bunları şunu vurgulamak için söyledim: Özgeçmişi konusunda Abidin bana yardım etmişti zaten, ama ben Abidin'in bizi böyle bırakıp gideceğini tahmin etmiyordum, zannediyordum ki nasıl olsa bir elli sene daha birlikteyiz ve özgeçmişini birlikte yavaş yavaş yazarız, fakat birden bire terkedince, iş bana kaldı ve 1994'te hemen başladım çalışmaya. Çünkü benim de ne zaman terk edeceğim belli değil, hepimiz her an gidebiliriz... Dolayısıyla bitirmem lazımdı ve giriştim işe. Güzin'in haberi oldu bu çalışmamdan. Aslında Güzin'e sürpriz yapmak isiyordum ama Güzin bu, eski kulağı deliklerden ya, İstanbul'dan iyi saatte olsunlardan biri haberi verivermiş: İyi de oldu. Çünkü Güzin epey yardım etti: Belgeler, fotoğraflar ve binbir anısıyla. İşe ilk başladığımda iki cilt olacaktı? Fakat Abidin'in vefatından sonra Abidin'le ilgili birçok şey yayımlandı, çok da iyi oldu, daha da yayımlanacak şeyler var. Abidin çünkü öyle üç ciltlik bir kitapla filan bitecek bir adam değil. Dolayısıyla yayınlanan bütün kitapları okumam lazımdı. Ve iş o zaman biraz daha uzadı.

YİRMİ YILLIK ÇALIŞMA

Abidin'le özgeçmişine ilişkin söyleşilerimize Temmuz 1988'de başladık. 2008'te nihayet bu üç ciltlik çalışmam yayımlandı: Hesabını yaparsak, demek ki yirmi sene çalışmışım. Abidin'in anlatmaya zamanı olmadığı veya benim sormaya aklımın ermediği şeyleri Güzin'le konuştum, ama Güzin de bazı şeyleri bilmiyor. Ayrıca Güzin'in de Abidin'den daha beter bir huyu var: Tarihlerle arası hiç iyi değil. Örneğin Güzin bir olayı çok iyi anımsıyor, anlatıyor, ama tarihini bilmiyor, hatırlamıyor. Birçoğumuz

Abidin Dino, Öz Portre

için böyledir zaten. Bu tarihleri benim bulmam gerekiyordu, onları bulmak için iş uzadıkça uzadı. Bu arada Abidin'i çok iyi tanıyan ve isimlerini tek tek zikrettiğim yirmi kadar insan var onlarla söyleşiler yapmam gerekti. Hemen birinci cildin ilk sayfalarında isimlerini zikrediyorum, ama burada birkaç tanesinin isimlerini hatırlatmak isterim: Hamit ve Emel Batu, Fahri ve Neriman Petek, Fransız arkadaşlarından ve Güzin'in hala günlük arkadaşı Fanchette Vaffiadis gibi. Gençlerden Gaye Petek'i hatırlatmak isterim, çünkü Gaye de birçok şey anlattı. Aslında Gaye'nin bir avantajı daha var, hem Nâzım Hikmet'i hem de Abidin'i çocukluğundan beri tanımıştır, dolayısıyla belli olmaz, Gaye de belki bir gün Benim Abidin Dino'm veya Benim Nazım Hikmet'im diye kitapçıklar yazarsa çok sevinirim. Ona da mutlaka bir takım görevler düşüyor. Bu arada söyleşi yaptığım insanlardan Gökşin Sipahioğlu'nu da anmak isterim; hem kibarlığı, hem cömertliği ile dikkat çekti, bana birçok fotoğrafını verdi Abidin'in. Abidin'in yeğeni, Rasih Nuri İleri birçok telefon görüşmemizde anlattıklarıyla, mektupları ve gönderdiği belgelerle birinci derecede yardımcı olanlar arasındadır. Onu asla unutamam. Bayan Simone Lurçat'yı da anmak istiyorum, çünkü eşi Jean Lurçat (1892-1966) Abidin'i Paris'teki ilk günlerinden itibaren destekleyen insandır. Söyleşi yaptığım bu insanlar Abidin'le ilgili kitap, dergi, fotoğraf, mektup verdiler. Hatta almak istemememe rağmen ısrar ettiler. Fanchette'i örnek verirsem ısrar etmeyi bırakın resmen zorla kimi şeyleri hediye etti. Evet zorla hediye ettiler: 'Sende kalsın çünkü sen meraklısın' filan diyerek. Ama bu

arada hiç belge vermek istemeyen, 'Bende bu yok' diyenler de oldu. Bunu da şunun için söylüyorum: İnsanoğlu değişiktir, değişik insanlar olabilir. Ama burada hepsine teşekkür etmek istiyorum: Onlar olmasaydı, bu kitap böyle yayımlanamazdı.

DÜNYA KÜLTÜRÜNE KATKI

- Bu kitap gerçekten bizim görebildiğimiz kadarıyla yalnızca Türkiye tarihinin önemli kişiliklerinden, büyük bir kültür insanı Abidin Dino'nun hayatını sergileyen çok zengin bir çalışma değil. Bu kitap, kanımızca aynı zamanda benzeri kişilikler üzerine yapılması gereken çalışmalara bir örnek de oluşturuyor... Şehmus Güzel, ülke kültürüne, dünya kültürüne katkıda bulunacak böyle bir kitaptan sonra hangi çalışmalara girişiyor?

- Şu anda Abidin'in de tabii içinde olduğu için ve onun sayesinde daha da iyi ve yakından öğrendiğim Fransa: Mayıs '68 üzerine bir çalışma yapıyorum. Kısa zamanda bitirmek niyetindeyim. Ondan sonra da birkaç yıldır üstünde çalıştığım ama birçok şeyin araya girmesi nedeniyle ara verdiğim, biraz önce ismini zikrettiğimiz Fahri ve Neriman Petek çiftinin hayatını anlatan kitabın ikinci bölümüne başlayarak eylüle kadar bitirmek istiyorum.

Abidin Dino 1913-1993/ M. Şehmus Güzel/
Kitap Yayınevi (3 Kitap)/ 1246 s.

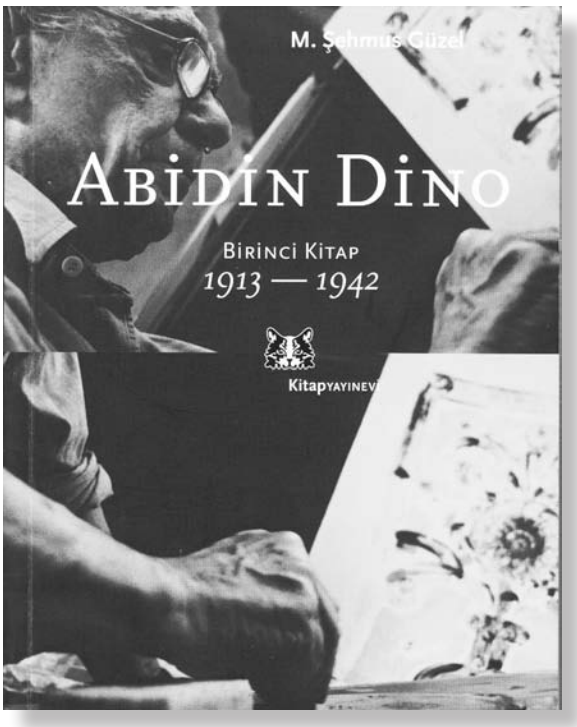

Ruanda

Can Erdem

Ruanda tut ellerimden
gitmeler yaklaşır
Soğuk sesleriyle
Gitme...(ler)!
dur-ma- dan
bu kaçıncı
Çığlık(lar) beynimde
Dur-ma-dan
beynimde
dan ..!
Dokunduğum her şey üşüyor
Üşüyorsun biraz
Üşüyorum
Ellerin yok
gözlerin
dokunur ellerime
ö(y)lesi kara ellerim dokunamaz
beyaz
çok beyaz
Tenim siyah ellerin beyaz
Ellerimde yakın kıyımlar sesler
Biraz uyut dizlerinde
Uyut
Ölüm uyut
gelene kadar
Bu sefer gitme..!
Zamanıdır
bırak kamanın
sırtından düşeyim
sarı başaklarına
sonra bal sarısı doğrult üzerime
gün-eşim uyut
uyut
ölüm uyut biraz
Ellerin yok
gözlerin dokunur ellerime
ö(y)lesi kara gözlerim bakamaz
balsarısı
beyaz çok beyaz
kirlenir
kader
tabu taş
kural
kur—al!
boynum ince
uyut ölüm
ölüm uyut
biraz .

Elim sende

Aydın Yıldırım

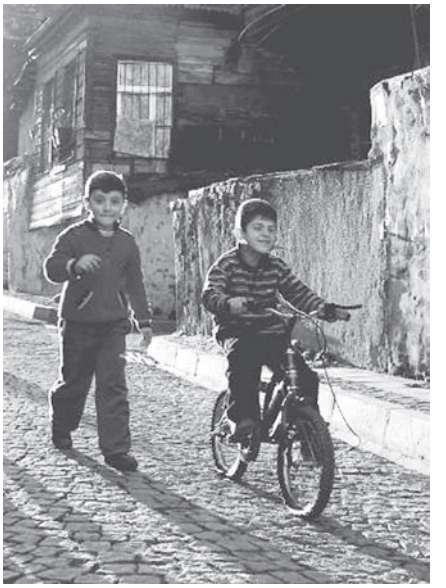

Bu akşam kendime bir iyilik yapayım. Ne zamandır içmiyorum. İşten çıktım köşedeki büfeden bir ya da en fazla iki bira almaktı fikrim. Büfeye girdim. Gözüm içki raflarına takıldı hemen. Oralara göz gezdirirken, yan tarafta tahta raflardan kurulu egzotik şarap raflarına yöneldim. Şarap içmem aslında… Sevmem çünkü. Tadı çok tuhaf.

Üniversitede iken bir arkadaş bize gelirken bir şişe şarap almıştı. İyi bir marka…

En azından standartların üstünde diyebilirim. Oradan aklımda kalmıştı. Kıydım paraya ve bir şişe aldım. Eve geldim. Ama türbişon yoktu. Yılbaşında bir arkadaşımın türbişon olmadığı için ilkel ve gayet dahice bir yöntemle şarabı nasıl açtığını aklıma getirdim. Denedim. Ama mantar parça parça oldu açılmadı. Mantarı şişenin dibine itmeye karar verdim. Mantarı ittim ve şarabı bardağa doldurdum. Romantik ve bunalım şairler aklıma geldi. Şarap içip içip şiir yazdıklarını anımsadım. Hımm madem şarap içiyorum o zaman yazmalıyım. Ama şiir yazmamalıyım, o işi üstadlarına bırakmalıyım. Benim makale yazmam gerekiyordu. Şarap içip makale yazan yazar var mıdır bilmem. Ama ben denedim. Hemen de yazar havasına girdim ha :)

Ve yazmaya başladım…

Konuyu eski bir anım aklıma getirdi. Eski bir dostum. Üç yıl öncesine döndüm. Hep bu konuyu işlemek istemişti dergide. Ama bir türlü başaramamıştı. Hep başlamak istemişti ama gerisin geri neden gelmemişti anlamadım. Her seferinde yazıyı yazsın diye basımı ertelettim. "De haydi Hüseyin. Allahın Malatyalısı her seferinde seni bekliyoruz basımı yapmak için". –üstüme gelmeyin konsantre olamıyorum- diyor. Dalga geçiyoruz hep beraber. "Hüseyin ne zaman konsantre olmayı düşünüyorsun. Hayatım boyunca cevap aradığım iki sorudan birisi bu emin ol?"(Bu arada seni çok özledim Hüseyin, buna da emin ol.)

Yazının konusu aslında çok ilgi çekici. Bana bu konuyu açtığında çok ilgimi çekmişti. Eminim kendisi hala konsantre olamamıştır. En iyisi ben devam edeyim.

Konu: Çocuk oyunları.

Eski günlere gitmek gerekiyor. Bazılarımız için çok eskilere belki. Ben bu dönemi ortaokulun son zamanlarına kadar yaşadım. En masum yıllarım. Hepimiz için öyle değil mi? Siyaset nedir bilmiyorum tabiî ki de. Çünkü herkes senin gibi. Sonuçta siyasetin olması için farklılıkların olması gerekiyor. Devrimcileri biliyorum sadece. Annemin anlattığı kadarıyla Deniz Gezmiş'i biliyorum. İyi bir adam. Onun hakkında başka bir şey de bilmiyorum. Bir de samanlıkta samanların içinde oynarken amcamın samanların içinden çıkan kitaplarını bulduğumu ve koşarak "anneee bir sürü kitap buldum, bir sürü kitabım olduuuu." diye bağırdığımı hatırlıyorum. Annemin, güzel oğlum, onları okula gidince okur adam olursun diyeceğini beklerken, bin bir türlü küfürlerini işiterek elimden kitapları tekrar samanlığa götürdüğünü ve sakladığını anımsıyorum. Ve samanlığın kapısına kilit vurduğunu. Neden bunu yaptığını yıllar sonra anlama fırsatım oldu nihayetinde. Kitapların saklandığı, toprağa gömüldüğü hatta yakıldığı dönem.

Köydeki yıllarımdan, Cürek'teki yıllarıma kadar uzanan bir dönem.

Hiç oynadınız mı "can" oyununu? Hani iki grup olur. Bir grup ortada bulunan diğer grubu topu atarak vurmaya çalışır. Ortada bulunan grup, topu havada tutarsa bir can alır. Bu da o kişinin bir kere vurulsa da oyundan çıkmamasını sağlayan çok etkili bir kozdur.

Saklambaç oynadınız mı? Hani birisi ebe olur. Günün koşullarına ve o anki psikolojiye bağlı olarak elliye ya da yüze kadar sayar ve herkes saklanacak bir yer arar. Ebe sayımı bitirdikten sonra ebelenecek yeri yani mevziyi fazla terk etmeden saklanan kaçakları bulmaya çalışır. Ve gördüğü herkesi sobelemek için mücadele eder. İşin en sevdiğim yönü ise şu: Çelik çömlek patladı isimli ebeyi tongaya düşüren sinsice plan. Kaçaklardan birisi gizli bir yerde diğer bir kaçakla ceketini filan değişir. Yüzünü göstermeden ve yüzünün seçilemeyeceği bir yerden ebenin dikkatini çekmeye çalışır. Ebe ya tongaya düşer ya da ulan bu Ömer mi acaba? Yoksa Ömer'in ceketini giyen Ali Haydar mı? Eğer Ömer'in ceketini giyen Ali Haydar'a "Ömer gördüm seni" derse çelik çömlek patlar. Ve ebe olmaktan kurtulamaz.

Ya misket oynadınız mı? Bin bir türlü zahmetle ve ızdırapla topladığınız misketlerinizi üçgen ve baş oyununda ütülmediniz mi? Ayıptır söylemesi üçgen oyununu iyi oynarım. Az çocuk ütüp de ağlatmadım. Bir de aşık oyunu vardır. Bunu çoğu kişi bilmez. Kesilen ineklerin ve davarların aşık kemikleriyle oynanır.

Bir de saymaca hatırlıyorum.

O-mo-kara-do-Ame-rika-bir-lan-do… ebesin.

Üç tunç tas has hoşaf. –hiç sevmem-

Bu köşe yaz köşesi, şu köşe kış köşesi, ortada su şişesi, ben oldum bir bade meşesi…

Şemsi paşa pasajında etleri büzüşesice kapitalistler…

Yoksa siz bizim hala Çekoslovakyalılaştırmadıklarımızdanmısınız?

Yoğurdu badanalamalı mı, yoksa duvarı sarımsaklamalı mı?

Dal kalktı kartal sarktı, kartal sarktı dal kalktı. Kandırıkçı yeme beni.

Bi de takatukacı var sizlere ömür…

İki berber ne zaman bir berber dükkânı açar acaba?

Kovalamaç oynadınız mı? Ya da dokuz taş? İstop oynamadınız mı? Ya dokuz değnek… bir iki üç tıp…

Tabi ki oynadınız.

Ortaokuldayım… hiç unutmam. Bilgisayar nedir bilmiyorum. Çok merak ediyorum bilgisayarın nasıl bir şey olduğunu. Ama çok sağlam bir istihbarat aldım, müdürün odasında bilgisayar varmış. Bir iki arkadaşımla o bilgisayarı görme planımız bile oldu. Ama hayata geçiremedik o ayrı bir konu. Bir gün yaklaşık on kadar arkadaşı müdür odasına çağırdı, kulaklarını çekmek için. Suçları, yanlış hatırlamıyorsam eğer kızlara ayna tutmaktı. Müdür odasında kulağı çekilmeyi bekleyen arkadaşlarla ilgilenirken, gözüm aralık kapıdan içeri takıldı. Bilgisayarı gördüm. Kendime hakim olamadım. İçeri girdim gizlice. Ve bir anda kapalı bilgisayarın tuşlarına basmaya başladım, ne yaptığımı bilmeden. Müdürün gözü bana takılmış olacak ki, bana doğru geldi odanın öbür ucundan. Yanıma geldiğinde fark edebildim ancak kendisini. "Ne yapıyorsun oğlum sen?" dedi bana. Ben yüzüme gelecek tokadı beklerken, büyük bir kahkaha ile karşılaştım. :) Bilgisayarla tanışmam bu şekilde başladı.

Şimdi bakıyorum etrafıma. O masumane oyunların hangisi kaldı acaba diye. Bazen çıkıyorum dışarıda çocukların olmadığını fark ediyorum. Ne yapıyorlar diyorum. Çocuklar nerede? Ama sokaklar bomboş. Çünkü hepsi internet cafelerde bilgisayardan hepsinin oyuna dahil olduğu oyunlarla birbirlerini öldürüyorlar. Bir grup çocuk terörist oluyor, diğer grupsa karşı-terörist. Ve sonrasında akıl almaz bir katliam. Birbirlerine bombalarla saldırıyorlar. Türlü teknolojik silahlarla, birbirlerine hain tuzaklar hazırlıyorlar. Tabi oyuna bazen kendilerini o kadar kaptırıyorlar ki, birbirlerine karşı daha önce hiç duymadığım küfür kültürlerini meydana seriyorlar. Allayıp pulladıkları şeytanı hür bırakıyorlar.

Bizler o kadar masumduk ki, karpuzu ilk tanıdığımızda o kocaman yuvarlak şeyi kesmeden yemeye çalışarak alay konusu olmuştuk. Ama gel gör ki yeri geldi hepimiz birer vatan haini de olduk.

Bana bir şarkı söyle Sierra Leone…

O da başlıyor şarkıya, "Ah Liberta Liberta… Bu şehirde aşkı yitirdi Peruşka."

Yok ettiler çocuk oyunlarını. O masum, temiz, duru oyunları yok ettiler. Ne istediniz çocuk oyunlarından? Nedir sizi bu oyunlardan bu kadar korkutan şey?

Ben en iyisi bir yudum şarap daha içeyim…

Kızım(ız)a mektup: Alayına isyan!

Sibel Özbudun - Temel Demirer

"Gölgem,
duruşuma bağlıdır."[1]

Sevgili Kızımız, Evladımız,

Tam sırt çantalarımız -olabildiğince hafif- hazırlanmışken; çıkageldi "kafam karışıyor," diyen mektubun; malum yarın Latin Amerika yolunda olacağız...

İçtenliğinin bodoslamasına ya da boylu boyunca yansıdığı satırlarına ilişkin diyeceklerimiz seni kırmamalı, kızdırmamalı: Dost acı söyler ya...

Önce bir soruyla başlayalım:

Şeriata sonuna kadar -ve elbette liberal hödüklerden daha da tutarlı!- karşı olan radikal sosyalistler olarak "Cumhuriyet Mitingleri"ne niye katılmadık?

Bizden olmayan, bizden olmadığı kadar da bize karşı olan birilerinin değirmenine su taşımamak için değil mi? Evet, tam da bunun içindi ve bir şey yapmamak pahasına doğru yaptık...

Bir şey yapmamanın doğruda durmak, birilerine destek vererek "yaptığını zannetmek"in ise yanlış yapıp, savrulmak anlamı kazandığı bir dar boğazdayız... ("Bazen sesini duyurman için susman gerekir... Susmanın yankısını işitmemek elde mi?" diyen Stanislaw Jerzy Lec'in uyarısını anımsa!)

Bu dar boğazın iki yamacına, müstahkem mevkilerine yaslanmış olanlardan kimileri bizi baltalarla ("ulusalcılar") parçalamak istiyorlarken; ötekiler de ("liberaller") şırıngayla zehirleyerek öldürmek istiyorlar!

"Vulger", "şabloncu", "dogmatik" bulabilirsin; ama biz ölüm kasıtları arasında "demokratik seçim yapanlar"dan değiliz; bize kasteden ölümün hepsine toptan ya da topyekûn karşıyız, karşı da olacağız...

O hâlde sormak zorundayım: "Darbeye karşı 70 Milyon Adım Mitingleri"ne neden katılıyorsunuz?

Ya da buralardan "demokratikleşme" mi çıkacağını zannediyorsunuz?

Veya daha net soralım: Siz neo-liberallerin "demokrat" olduğundan mı söz ediyorsunuz? Bu mümkün olabilir mi?

Burada durup sözü, "Neo-liberalizmden demokrasi beklenirse..." diyen Zeynep Gambetti'nin satırlarına bırakıyorum:

"Neo-liberal ekonomik düzenin çokkültürlü demokratik açılım getireceği, tepeden inmeci yönetim şekillerinin yerine yönetişim mekanizmalarına geçişi sağlayacağı ve devletin topluma müdahale olasılığını azaltacağı bir yanılgıydı. Neo-liberal düzenin devletin baskı aygıtlarını içermeksizin kurulamayacağını hatırlatan yeni şiddet sarmalının, postmodern siyaset beklentilerini de boşa çıkaracağını söylemek yanlış olmaz..."[2]

N'olur etrafınıza iyice, dikkatle bakın: "Taraf'a taraf olmak" denen şeyin (ne kadar ise o kadar!) "darbe karşıtlığı sözü"nden öteye bir yanında Soros'un, öte yanında da AB-D'nin bulunduğu kombinezonlar kadar, serbest piyasacı söylem/ ve eylemin savunulması olduğunu "es" geçmeyin...

Biz bunları deyince hemen, "AKP ve ordu arasında süren bir kriz var," diye ekleyeceksin kuşkusuz!

Bu "doğrudur" ama eksiktir; tam doğrusu şudur: Krizdeki kapitalizmin, iki farklı fraksiyonu, krizi kapitalistlerin lehine çözmek için farklılaşıyorlar; farklılaştıkça da sertleşerek kavga ediyorlar... Aralarındaki çekişme/çatışma, fraksiyonel ve de "kültürel"!

Söz konusu kavgaya "taraf" olarak, kapitalizmi aşmamız veya krizi ezilenlerin lehine çözmemiz

mümkün olamaz! "Olur" diyenler ya yalan söylüyor ya da emperyalist gericilik dünyasında "demokratik kapitalizm" gibi olanaksız bir hayalin yanlışına sarılıyorlar!

Çok uzağa gitme! Taraf'ın yazarlarına bak! F-Tipi'nden "Kürt Sorunu"na ne dediklerini anımsa! "Serbest Piyasa"dan işçi haklarına ne yazıp çizdiklerini oku! Kapitalizm ve devlet konusundaki sınırlarını/ rezervlerini düşün!

Tüm bu ve benzerleri emperyalizm dünyasında "demokratik kapitalizm" hayalinin, ne kadar olanaksız ve gerici bir düş olduğunu gösterir bize...

Günümüzde "yurtseverlik" bağlamında anti-kapitalist olmayan bir emperyalizm karşıtlığı ya da yine kapitalizme "hayır" demeyen bir "demokratlık"ın artık bir karşılığı olmadığını kavramalıyız...

Bak, konuya ilişkin olarak Masis Kürkçügil ne diyor:

"Darbelere ve darbecilere karşı olmak muhakkak ki geniş kitlelerin siyasete aktif olarak katılmasını savunan sosyalistlerin temel görevlerinden biri. Ama bunu yaparken başkasının ordusuna asker yazılmak gerekmiyor...

"...'Resmi ideoloji' yalnızca Kemalizm olarak tanımlandığında hâkim ideolojinin bir başka versiyonunun meşrulaştırmasına rahatlıkla gidilebilir...

"Sosyalist hareketin bağımsızlaşması egemenlerden basitçe ayrı durması anlamına gelmiyor, tarihin de egemenlerden ayrı bir tarzda okunması, kendi tarihini inşa etmesi anlamına geliyor..."[3]

Bu saptalar üzerinde kafa yormak çok önemli...

Topraklarımızda herşey "askeri vesayet"le değil, kapitalizmle açıklanmalıdır!

Sadece "askeri vesayete karşıyız" derseniz, "taraf"la taraf olabilirsiniz; ancak "kapitalizmin askeri ya da 'sivil', her türlü vesayetine karşıyız" dediniz mi; "taraf"la taraflığınızın berhava olduğu görürsünüz!

Unutmayın: "Vesayet" dediğiniz şey, doğrusal olarak kapitalizmden, özel mülkiyet ya da ücretli kölelik sisteminden bağışık değildir! 12 Eylül askeri darbesinin ardında boylu boyunca tekelci kapitalizmin 24 Ocak kararları yatar!

Devam edersek: "İki güç çarpışıyor. Bu çarpışmada bizler her ikisinden de yana değiliz, olamayız... Ama bizler egemenlerin kendi aralarındaki krizlerden emekçilerin lehine nasıl bir yol açarız diye bakarız herhâlde demi..." vurgusuyla ekliyorsun:

"Adı darbeye karşı yürüyüş dendiğinde orduyu, militarizmi açığa çıkarmış olmayı, ya da ortada ister kriz, ister darbe diyelim olanı sınıfın lehine döndürmek olmuyor.

Cehenneme giden yolda iyi niyet taşları ile döşeliymiş ya...

Bana bu yetmiş milyon darbeye karşı olayı yeterli gibi gelmediği gibi geniş kamuoyu nezdinde yaşananları deşifre etmeyi de anlatmıyor."

Haklısın ve tam da böyle!

"İyi de ne yapmalı" mı?

Öncelikle, kimse için, kimsenin yanında değil; "az", "marjinal", "işlevsiz" dense de kendimiz için olmalıyız! Biz "Genç Siviller" değil; radikal sosyalistleriz...

Tamam radikal sosyalistler olarak "eleştirilecek" bir hayli sorunumuz var; ama bunu yine biz aşacağız; bunun için "liberal" aşıya muhtaç falan değiliz! Evet, tıpkı E. M. Cioran'ın, "Tarih, hayal kırıklığına uğratan şey olmadan kavranılamaz," derken; Aldoux Huxley'in de eklediği üzere: "Deneyim başımıza gelenler değil, başımıza gelenlerle ne yaptığımızdır"!

Topraklarımızda yaşanan kapitalist sistemin tıkanıp, çözülmesidir. Bu durumun kavranması için de Demokritos'un, "Hiçten hiçbir şey çıkmaz, varolan hiçbirşey yok edilemez. Her değişme parçaların birleşmesi ve ayrılmasından başka bir şey değildir," sözlerinin kavranması gerekiyor...

Mesele sistem meseledir! Yoksa "darbe günlükleri", "Ergenekon olayı" falan değil! "Olaylarla yetinmek takıntısı, tarihin bitişinin bir ürünüdür," diyen Jean Baudrillard'ın uyarısındaki üzere...

Şimdi; her zamankinden daha da fazla kişilikli olma zamanıdır; ve J. C. Watts'ın da ifade ettiği üzere, "Kişilikli olmak, kimse görmediği zaman da doğru olanı yapmaktır"!

Kişilikli olmak; kimliğimizi saklamadan politik duruş ve hedefimizi net biçimde (yutkunmadan!) açıklamaktan geçer; malum, "İnsanların bilgisizliklerini anlayabilmesi için bilgi kaçınılmazdır," der Jeremy Taylor...

Hayır; ne "yurtseverlik" ne de "tarafçılık" düzenbazlıklarına sarılmak gerekmiyor; her iki düzenbazlıkta kapitalist düzene mündemiçtir ve de Leonardo Sciascia'nın deyişiyle, "Her toplum, kendi yapısına uygun düzenbazlık türünü doğurur"![4]

Ne biçimde olursa olsun, nasıl ambalajlanıp, sunulursa sunulsun; Walter Benjamin'in dediği gibi, 'ezilenlerin geleneği, bugün yaşadığımız 'olağanüstü hâl'in kural olduğunu gösterir bize.

O hâlde kapitalist düzene mündemiç tüm düzenbazlıkların karşısına "alayına isyan" diyerek dikilmekten, "az" da olsak dik durmaktan başka bir olanağa sahip değiliz...

Hayır! Bizim ne "yurtsever"liğe ne de "tarafçı"lığa endekslenmiş "keşke"lerimiz olmaz ve olmamalıdır da! Bir Kürt Atasözünün, "Keşke ağacı yeşertmez," demesi boşuna değildir!

"İyi de Taraf'ın muhalifliği" mi?

"Taraf"tan ya da ifadesi olduğu liberal zihniyetten söz ederken; "Kendine iyi bak, çünkü devletin malısın..." "Gerçek olan herşey doğru değildir; örneğin yalan...." diyen Stanislaw Jerzy Lec'in dikkat çekmek istediği şeyi kavramamız gerekiyor!

Anton Çehov'un, "Başkalarının günahlarıyla aziz olamazsın," deyişindeki üzere, iki emekli general ile "aziz" olmaya kalkışan "Taraf" bir "gerçek"tir! Ama "doğru" değildir! En önemlisi de kapitalist bir yalandır! Ve nihayetinde sınıflı-sömürücü devletin malıdır! Yalan mı?

Hatırlayalım: Doğu Perinçek'in Aydınlık Dergisi'nde "belgeler" yayınlandığında, "Bunları kim servis etti?" diye sorardık; şimdi Taraf'ın yayınlandığı "belgeler"i kimin, ne için "servis" ettiğine kafa yormayacak mıyız?

Geçerken son dört şey daha:

Birincisi: "Tarih boyu süren bir tahakkümün ürünü olan devlet ve devlet şebekesi, doğası gereği reformcu çözümlere elvermez..." derdi bir zamanlar Tupamaro Manifestosu... Unutturulmaya kalkışılsa da, hâlâ demektedir!

İkincisi: Kısır ikilemlere sıkışıp kalmamalıyız! Aslında "Evet=hayır ayrımı sorudadır," Stanislaw Jerzy Lec dediği gibi...

Üçüncüsü: Gölgeyle değil, gerçekle hesaplaşmalıyız! Yani gerçeği kavramalı, düşünmeliyiz; malum "Düşünme, aslı ele alıştır," der M. Heidegger.... (Geçerken bir şey daha: "Kime karşı mı düşünüyorum? Onu bana yasaklayanlara karşı," der Stanislaw Jerzy Lec de!)

Dördüncüsüne gelince: "Devrim, değişmesi gereken herşeyi değiştirmektir," der Fidel Castro; ve ekler Pablo Neruda da: "Tüm çiçekleri koparabilirler ama yine de baharın gelmesini asla engelleyemezler..."

O hâlde: Stanislaw Jerzy Lec'in, "Her yaylım ateşi devrimi müjdelemez," sözünü unutmadan "Alayına isyan"; evet, hâlâ tek yol bu kızımız, evladımız...

Buna hâlâ cüret edebilecek miyiz? Tarihin bugünlerde, gelecek için yanıtı aradığı yegâne soru(n) bu...

16 Temmuz 2008 11:29:30, İstanbul.

NOTLAR

[1] Stanislaw Jerzy Lec.

[2] Zeynep Gambetti, "Şiddet, Linç, 'Terörizm Söylemi', 'Ötekileştirme'...", Tîroj, Yıl:6, No:33, Temmuz-Ağustos 2008, s.11-12.

[3] Masis Kürkçügil, "Modernleşme Girdabında Siyaset", Yeni Yol, No:30, Yaz 2008, s.11-13-7.

[4] Leonardo Sciascia, Mısır Konseyi, 2007, s.116.

Ayaklarında prangalar

Ali Ekber Coşkun

Ayaklarında prangalar
neft-i balgamlara uyanırken şehir
geceden kalma sokaklar
öfkelerini kusarken
mevsimlik işçilerinin heybesine
kül ve sis
kollarında bebek ölüleri biriktirerek
terleri
ateş ve yağmura dönüşünceye dek
kürek salladılar.

***

İstemem sizin olsun bu yaşam
Bu debdebe bu ihtişam
Binlercesi ölse de çocukların
Siyah, beyaz
Binlercesi ölse de insanların
Ne keder ne de gam
Yok yok istemem
Sizin olsun bu yaşam.!

('Oralı Olmaz Kimse' isimli Gün
Yayıncılıktan çıkan şiir kitabından)

Helbestvan û Helbest

A. Karabax

Sernivîsa me ji du bêjeyên bingehîn pêk tê: **Helbestvan, helbest**. Der barê van de curbicurî raman û şirovekirin hene. Wek tê zanîn, nasînên wan jî wisan in.

Helbest, di zimanekî de bi alîkariyên hêmanên wateyan, dengan, rîtman; hîseke, fikireke, bûyereke, hwd. sift û derasayî vedibêjîn re tên gotin. Ev hunereke wêjeyî ye. Pêkhatin û xweşidandina wê bi dîroka mirovatiyê ve hemsal in (Ansîklopediya Brîtannîca).

Helbestvan, kesên ku helbesttan dinivîsin re tên gotin. Hinek hewesdar in, hinek profesyonel in. Peyiva wê ya hemwate **hozan** e. Ligel vê yekê, her hozan ne helbestvan e û her helbestvan jî ne hozan e. Di helbestvaniyê de afirandinên nivîsî, di hozantiyê de yên gotinî/sazbendî sereke ne. Hin helbestvan û hozan di herdû beşan de jî jêhatî ne.

Hozan/helbestvan alîgir in. Di dîrokê de yên navdar, ên ku xwe fida kirin pir in. Hatiye peyitandin ku gelek hozan/helbestvan, an bi berhem an bi can an jî bi herdûyan, di bûyêrên olî û serhildanên civakî de şûn girtine; ji wan hin kes bi helwestên xwe, bi helbestên xwe dexme li çaxan xistine. Bi dîtina çavekî din em lê zêde bikin: Hin jî bilbilên kon, konax û serayan in. Hin jî dikevin agirên dîlberên xwe. Hin jî di rêçên pîrên xwe de bi eşqa yezdanî dihelin.

Êdî em dikarin bi bêhneke kurt, bên ser rewşa xwe û wan ên rojane ango yên helbestvanên/hozanên me. Ez naxwazim ku di pêvajoyên wisa giran de hinek pêvendiyên ên rêxistin û helbestvanan/hozanan bikolim. Lê em ê carinan, bi çend hevokan wiha bikirpînin: mîr im, li jorê çavan brû hene, em ne muxatabên we ne; yên we, yên ku welatên xwe rizgarkirin in...Em ji dil û ruh xebatkarên vî barî, ji yên kesên mutewazî ne.

Helbestvanî/hozanî karekî serbixwe ye. Em ne li pêş û paş heyna Şoreşa Cotmehê de ne ku milîtanî û helbestvanî/hozanî, ji sedî sed, her gav bi hev re bimeşin. Di demên wisan de jî çek, text û post ji qelemê ne pêştir in! Digel van, kardariyên dîrokî ew qas zelal in ku berxwedanên mafên neteweyî û şoreşî bê rêxistin çareser nebûne. Mixabin, pir caran hemû rêxistin bi raman û tevgerên xwe yên weke demdemî, asoyan li ser gelê me, li ber çavên me teng dikin. Em ji diyalektîkên erkên rêxistinî fêm dikin ku hêyîn û çalakiyên wan, ji xwezayên xwe bi mêjûpîvanî rehan didin. Ema yên helbestvanan/hozanan ji dil de bi hîsan tên ristin. Ev herdû; di kûrahiyên hev de, him bi hev re ne him jî ji hev re dijraber in. Dem tê ku milîtanek dibe memûr, ji bo rêxistinekê ev pir ne xirab e. Eger helbestvanek bibe memûr, stêrka wî bi ber ve rojava diçe. Mimkun e ku milîtanek bibe helbestvan û berevajiyê vê jî qasî wê derbasdar e. Helbestvan/hozan bilî rêxistinan jî dikarin xebatên xwe bidomînin. Ev tê vê maneyê ku; wê demê destên xwe girêdidin, bi lingên xwe hewl didin bo spehîkirinên civakî. Ev hal wan bi tirs, perehez, lûle û tûtik dikin! Ma nizanine ku civak û rêxistin; bêhuner, bêhelbest, bê lêder û xwanendeyan bi ser nakevine. Ma nizanine ku azadî û serxwebûn ji ezman de nebarîne.

Vebêjinên xwe em piçek dirêj bikin. Gelo yên ku helbestan dinivîsînin/diafirînin, hemî ne helbestvan/hozan in; me li jorê ev pirsa erênî kiribû. Niha jî **'bi cihên bersivên niqaşî ve'** wê hîn fireh dikin. Cûdatî di têgînan de nînin, nêrîn û helwest piralî ne; li ser zemînên civakî, di nav wan de çêdibin. Dema ku em berhemên wan dixwînin, ev daneyên rastîn bidest dixin.

Bi senifandineke sivik, li gorî mijaran, helbest: Ên olî, yên evînî, yên mirovhez, ên welatparêz, ên neteweyî, yên civakî, yên şoreşî, yên sosyalîst, hwd.

Ev tişt; fenomeneke balkêş e ku hema hema di dil î her helbestvanî/hozanî de damarên belûrî yên însanî dibiriqin. Pirsgirêk a herî girîng ji bo karên xwe belûrvan dîtin in: Di dewsên evînên xwe de, divête ku; bixwe dibe şagirtê xwe an hosteyek jê re

dibe heval an dibistanek jê re dibe hêlîn an komek jê re dibe pratîkxane an rêxistinek jê re dibe rêber... û gel jêr e dibin mamoste.

Li gorî nêrîneke din a felsefî, helbestvan/hozan, li ser du beşên binyadî tên birêkirin: Ên çînên serdest, ên çînên bindest. Dagirkerî, zilm, serdestî, bindestî, kedxarî, neheqî, xizanî, bêsincî, cahilî... ji hole ranebûne, bi awayekî pejirbar û veşartî xwe nûjen kirine.

Li gorî çewisaniyên neteweyî, helbestvan/hozan: Ên neteweyên serdest, ên neteweyên bindest, ên neteweyên mêtingehkar, ên gel û neteweyên mêtingeh.

Li gorî rejîmên siyasî û sîstemên aborî yên welatan, helbestvan/hozan: Ên welatên emperyalîst-kapîtalîst, ên welatên sosyalîst, hwd.

Li gorî dewlemendiyên neteweyan û gelan, helbestvan/hozan: Ên neteweyên û gelên dewlemend, ên neteweyên û gelên xizan, hwd.

Li gorî bawerî û oliyên neteweyan û gelan, helbestvan/hozan: Ên neteweyên û gelên misilman, ên neteweyên û gelên xiristiyan/cihû, yên neteweyên û gelên budîst, hwd.

Ne hewce ye ku em, van senifandinan hîn zêde bi gulî û şax bikin. Helbest, di geravên nakokiyan; ên bawerî û olî, evînî, çînî, siruştî, warî, deverî, welatî, eşîrî, qewmî, gelî, neteweyî, navneteweyî... de dige-vizin, mezin dibin û xwe nemirî dikin. Eger em bi van diyarkirinan ve, rewşa helbestvanên/hozanên me yên ku bi Kurdî dinivîsînin/dixwînin-kurdistaniyên ku bi zimanekî din dixebitin, ji orijînê de yên me ne û di nivîsên wan de bi giranî dewlemediyên me hene. Lazim e ku berhemên wan bi Kurdî jî bên çapkirin-binirxînin: Bi gotineke xweser, em dibêjin ku temamiyan wan ên me ne û rolên wan pêşverû ne. Ji ber ku ev welat hîn bindest e û parçe parçe ye. Pêwîst e ku helbestvan/hozan bi heyînên xwe di têkoşîna neteweyî de, li Başûr jî bi piralî di avakirina neteweyî de cihên xwe bigirin. Ev, nayê vê wateyê ku berî her tiştî, îleh wê bibin endamên rêxistinan/partiyan.

Ez xwe jî bidim nav koma helbestvanên/hozanên me û nivîsara xwe hêdî hêdî biqedînim. Helbest, tiryakiyên pirsên girîft in: Ez kî me? Ez xwe di-zanime? Dilê min bona gel û welêt, bona gelên cîhanê, bona mirovatiyê... çawa dikele? Bona çi tu dinivisînî/dibêjî; bila li ku derê dibî bibe, ne xem e; kar, kar e û kê serî kişand, govand a wî/wê ye! Helbest tirûşdar in, heter dikin ku; gel rêxistinên herî mezin in. Em helbestvanên/hozanên welatekî mustemleke û çar parçe ne. Ev sînor ne rewa ne. Dibe ku rêxistinek xweseriya çandî, ya din statuya federalî, ya din mafên siyasî û aborî... bixwazin. Di helbestên me de hemî rengên wan bi hîsan şûnan digirin, wê hîn jî bigirin.

Tê gotin ku dilên helbestvanan/hozanan bi çav in: Nifteyên evînê, mirovayiyê, pêşvexwaziyê, welatparêziyê, şoreşgeriyê... ne di berîkên kesan/koman/rêxistinan... de ne. Ji gel, ji hunermendan, ji şervanan, ji oldaran, ji nivîskaran... hin kes hene ku dilên wan li serê Çiyayê Agiriyê sitare dibin: Her parçeyên welêt, pîroz û jêneger in! Yeke yek xweserî, bi dewletên din ên cîranan ve federalî, di nav hev de federasyona gelan, li ser axa welêt yekdewletbûyîn mafên me ne. Ji bo çareseriyan; berxwedanên demokratîk û aştiyî, aboriyî û siyasî; raperîn û şer... şoreşeke vîetnamî jî heqên gel û neteweyên bindest in. Ev heq bikaranîn, li gorî arasteyên mêtingehkaran tên berbiçavkirin û sepandin.

Helbest, bi bersivên samîmî şên dibin: Helbestvan/hozan; jiyan, li her derê jiyan in, hun çawa dijîn?..

27.06.2008

- yanıbaşımdaki uzak-

Ogün Hakan

Uzak iklimlerde hiç tanımadığımız yüzler
Aramaya gerek yok hepsi burda
Afrika burda aç
Asya yoksul hemen burda
Latin gecesi gözyaşı
Bir sınır boyu uzak ve bir telörgü
körlüğünde
Kan sağılmış bir sabah her an kapında
Uzak kıtalardan hüzün derlemeye
Gerek yok en acısı gözünün ucunda
Gergeflenmiş bir ölüm
Her sabah çayında
Her akşam dumanında sigaranın
Balkonda fesleğen değil
Bozkırda esmer bir ölüm hemen yanında.

Modernite ve yabancılaştırılmış insan

Ayşe Koncavar Yard. Doç. Dr.,
Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi

"*Bir sabah tedirgin düşlerden uyanan* **Gregor Samsa**, *devcileyin bir böceğe dönüşmüş buldu kendini. Bir zırh gibi sertleşmiş sırtının üzerinde yatıyor, başını biraz kaldırınca yay biçiminde katı bölmelere ayrılıp bir kümbet yapmış kahverengi karnını görüyordu; bu karnın tepesinde yorgan, her an kayıp tümüyle yere düşmeye hazır, ancak zar zor tutunabilmekteydi. Vücudunun kalan bölümüne oranla acınacak kadar cılız bir sürü bacakçık, ne yapacaklarını şaşırmış, gözlerinin önünde aralıksız çakıp sönüyordu. Bana da ne oldu böyle? diye düşündü."*

Franz Kafka

Yaşadığımız **"modern çağda"** modernitenin insana getirdiği en korkunç felaket, **Franz Kafka**'nın **"Değişim"** adlı romanında dile getirilmiştir. Yaşadığımız ancak farkına varamadığımız realitenin bir şamar gibi yüzlerimize vurulması Kafka'yla olmuştur. Ansiklopedik tanımına baktığımızda, modern'in *"şimdiki zamana ya da göreceli olarak yakın bir döneme ait ya da uygun olan şey için"* kullanıldığını görürüz.

Marshall Berman ise moderniteyi şöyle tanımlar: *"Bugün dünyanın her yerinde kadın erkek herkesin paylaştığı canlı bir yaşam deneyimi var; zaman ve mekân, kendimiz ve ötekiler, yaşamın olanakları ve tehlikeleri üzerine. İşte bu deneyim 'Modernitedir'"*.

Yaşadığımız Modern Dönem, biz insanlara, buluşlarıyla, keşifleriyle, teknik olanaklarıyla, değişen üretim biçimiyle, sanatıyla, yeni ekolojik dengesiyle, yeni insan olgusuyla, bir alan yaratır, yeni bir perspektif oluşturur. Modernitenin insanda ilk çağrıştırdığı, gelişim, değişim ve yenilik kavramlarıdır. Ancak bu kavramlar da "göreceli" kavramlardır. Hiç kuşkusuz modernite insanoğluna yeni olanaklar ve bunları kullanma fırsatı tanımış ama insandan da önemli bir yanını "insan yanını" almış ve hala da almaktadır. Modern yaşam içinde salt kendi yaşamımızı temel alıp, modernitenin bize getirdiklerini veya getiremediklerini düşündüğümüzde ama buna karşın, bizden götürdüklerini ve bizden alınan şeylerin ne denli önemli olduklarının farkına vardığımızda göreceğimiz gerçeklik ürkütücüdür.

Değişen üretim biçimiyle birlikte, modern yaşam içinde yer almamız bir anlamda yaptığımız işlerle orantılıdır. Emeğini satıp yaşamak zorunda olan bir emekçi isek büyük bir ihtimalle; yoksul, azla yetinen, hırpani giyimli, doğru düzgün evi olmayan, fabrikada karın tokluğuna çalışan, sıradan ve rutin bir gündelik hayatı olan bir "insanızdır". Sıradan ve rutin bir gündelik hayat ne demek; günün ilk saatlerinde işe gitmek için uyanmak, bütün bir günü işlikte geçirip iş çıkış saatinden sonra bir sonraki güne (ki o bir öncekinden pek de farklı olmayacaktır) hazırlanmak, nasıl hazırlanmak; akşam evleri-

mizde televizyonun bize sunduğu yaşama biçimi ile hazırlanmak.

Modern toplumda ve kapitalist üretim biçiminde, emekçi kesimin kendi adına ürettiği çok az şey vardır. O, yaşamın "öznesi" değil "nesnesidir". **Marshall Berman** diyor ki; *"Yirminci yüzyılda bu girdabı oluşturan ve oluşumunu sürekli kılan toplumsal süreç 'modernizasyon' adıyla anılıyor. Dünya çapındaki bu süreç, kadın erkek herkesi modernizasyonun hem nesnesi hem öznesi yapmayı; kendilerini değiştiren dünyayı değiştirme gücü vermeyi; bu girdapta kendi yollarını bulup ona sahip çıkmayı hedefleyen, akıl almaz çeşitlilikte görüş ve düşüncenin doğmasına neden olmuştur".*

"Değişim"

Modernitenin insana getirdiği en büyük felaket; yabancılaşmadır. Bu süreç nasıl başlamıştır? Ortaçağın her anlamıyla durağan toplumunda, insanların bir iş tutması önemli sayılmaktaydı. Çünkü üretim teknikleri gelişmemiş, üretim de tüketim de gelişkin anlamda oluşmamıştı. Ortaçağdan yeniçağa geçişte, kentlerde oluşum zemini yakalayan tüccarlar ve onların yanında çalışabilmek önemliydi.

Ünsal Oskay bir yazısında şöyle diyor: *"Geçiş yüzyıllarında insanların en büyük düşü, kentlerdeki tüccarların, imalathanelerin içinde ya da çevresinde bir işe kapağı atıp bir şeyler üretebilmek ve üretim sürecinin üzerinde denetimi kuran kesim tarafından sömürülen bir işçi olabilmek olmuştur."*

Günümüze gönderme yaparsak; verdiği az ücrete aldırmadan, çalışma şartlarındaki yetersizlik, yaptığı işe yabancı, kendi bilgi birikiminden fazla bir şey katmadığı ve çoğunlukla da sevmediği bir işe girmek için torpil, rüşvet, yakınımdır ilgilenin mantığı ile bir iş (az gelişmiş ülkelerde işsizlik salt bir para kazanmamanın ötesinde bir hiçliği de getirebilir) tutma isteği ve çabası sosyolojik bir olgu olarak önemsenmelidir. **Ünsal Oskay** bu konuya ilişkin yazısında şöyle devam etmektedir: *"Çalışmak, iş tutmak, karın doyurmak öylesine heyecan verici bir yenilik olmuştur ki; çalışma dışı kalmak, tembellik, kötü bir şey sayılmıştır. Ve bu durum çok uzun bir dönem sürmüştür. İnsanlığın yeniden çalışmaktan kurtulmanın düşlerini görebilmesi, sanayi kapitalizmine geçişin tamamlandığı 19. yüzyılın ilk çeyreğinde başlamıştır. Hemen sonraki yıllarda da **Marks**, işçinin çalışmadığı için değil, çalıştığı için yoksullaştığını düşünebilmiş ve bunu anlayacak insanlar bulabilmiştir."*

İşçinin çalışarak yoksullaşması onun kendine, emeğine ve çevresine yabancılaşmasını da getirmiştir. **Charlie Chaplin**'in **'Modern Zamanlar'** adlı filminde, kahraman, bir fabrikada çalışmaktadır, işveren işçinin boş zamanını en aza nasıl indireceğini, dolayısıyla verimi nasıl arttıracağı ve tüm bunların ötesinde de **"modern zamanların"** gerektirdiği ve getirdiği teknolojik imkânları bir çocuk oyuncağı gibi denemek isteğindedir. **Şarlo** otomasyonun ve harika makinenin kendisi üstünde denenirken, bir ara makinede meydana gelen beklenmedik arızalarla, yemek yerken nasıl da komik duruma düştüğünü unutmamız pek mümkün değildir. Ancak, Şarlo'nun fabrikadaki çalışma seyrinde elinde aleti bir banttan geçen vidaları sıkıştırması gereği ve bir vidayı kaçırdığında dahi işin nasıl olup ta aksadığını ve otomasyonun mantığını vermesi açısından önemlidir. Ancak bir başka ilginç nokta ise; iş çıkışında Şarlo'nun, bir kadını gördüğünde, erkek olarak heyecanlanması beklenirken, onun, kadının elbisesinin arkasındaki düğmeleri, işlikteki yaptığı işle karıştırarak elinde aleti kadının elbisesinin düğmelerinin peşinden koşması komik ancak acıdır da.

Kafka'nın moderniteyi algılamasındaki ve bunu ortaya koymasındaki acımasızlığı onun gerçekçiliğini ortaya koymakla birlikte gerçeği algılamasındaki tutarlılık ve cesaretin de göstergesidir. Kafka'nın romanını tekrar ele alırsak, Gregor Samsa'nın bir insanken nasıl olup ta bir hamam böceği haline geldiği, böylesi köklü bir değişimi nasıl bir süreçte yaşadığı, bu süreci yaşarken nasıl aşamalar geçirdiği ve bu aşamalarda nelerin, kimlerin ne ölçüde etkin olduğu önemli saptamalardır. Ve kendisi bu süreci yaşarken, ailesinin nerede olduğu ya da bu süreçteki etkisinde modern toplumda ailenin sorgulanması zorunluluğunu da gündeme getirir. Gregor Samsa'nın bir böceğe dönmüş olduğunu gören ailesi, ona neler olduğu ile değil de onun şimdi işe nasıl gideceği ile ilgilenmeleri ve bu konuda kaygılanmaları, onun böceğe dönüşmesi kadar acı ve gerçektir. Belki de değişen sadece böceğe dönüşen Gregor Samsa değil de tüm Samsa

ailesi ve Samsa'ların yaşadığı toplumdur da aynı zamanda. İnsan modern dönemde ve toplumda yaşamın öznesi değil sistemin kendini yeniden üretebilmesi için onun ancak nesnesi olabildiği, ne kendi hayatını ne de yaşadığı sistemi değiştirebilecek en küçük bir kıpırtısı (ki kıpırtıdan daha güçlü bir şeylere de ihtiyacı vardır) kalmamışken, tamamıyla teslimiyetçi bir yaklaşımla yaşaması ve yaşadığı süreci kanıksaması belki de en kötü olanıdır. Sıradan insan, dünyaya geldiği verili toplumdaki tüm verileri olduğu gibi alması gerektiğine inanır, kendisi katılmaz ve üretmez. İşlik dışındaki boş zamanında bile kendi içindeki vahşi, evcilleşmemiş insan yanına ait değerleri geliştirici ya da ortaya çıkarıcı çabalar yerine sistemin onu yönlendirdiği üzere yaşar. Modern dönemde, sanayinin gelişmesi, artan işgücü otomasyonun ortaya çıkışı ve çalışan kesimin daha çok boş vaktinin olmasıyla kendisine yeni bir yaşam biçimi (kültür) oluşturup oluşturamayacağı konusundaki bulgular ilginçtir. *"İşçilerin içinde yaşadıkları toplumsal sistemin her sınıfına ana hatları ile aynı şekilde kabul ettirdiği, tattırdığı, özümsettiği bugünkü hayat tarzına karşı eleştirel bir yeniden değerlendirme yapılmadıkça, ücret artışlarından ve çalışma saatlerindeki indirimlerden korkulmasına gerek olmadığını göstermiştir."* İşçiler iş dışında arta kalan boş zamanlarında, ikinci işlerde çalışmak, yeni buzdolapları almak ve onların taksitlerini ödemeyi, balık tutmak, yürüyüş yapmak, çocuğuna uçurtma yapıp onu uçurtmak, kitap okumak, kendi bilgi ve yeteneklerine uygun iş dışında yeni bir şeylerle uğraşmayı tercih etmişlerdir. *"Böylece işçilerin sistemin hegemonik kültüründen çıkmak, kurtulmak, daha insanca bir yaşam alanı oluşturmak şöyle dursun; kurulu sistemin hegemonik kültürüne daha da batmaktan başka bir şey yapamayacağını göstermiştir."*

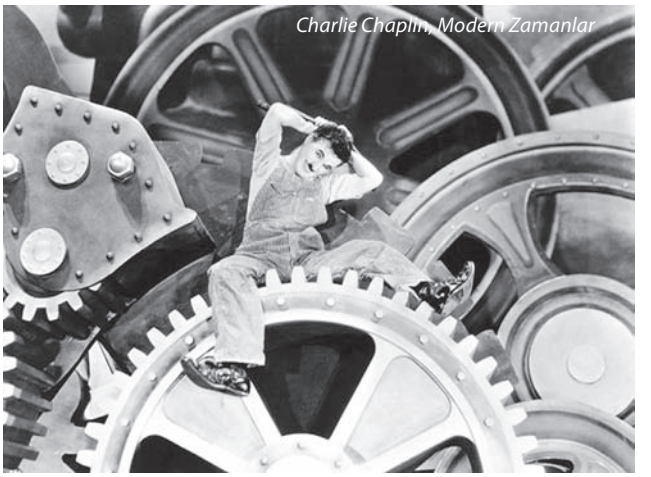
Charlie Chaplin, Modern Zamanlar

Modernite kavramını 19. ve 20. yüzyıllarda bilinen anlamıyla kullanan, duyarlı ve baş kaldırıcı kişiliği ile buna karşı dimdik ayakta duran ve gelmekte olan dönemin tehlikesini de görebilecek kadar sağduyulu olan **Rousseau** romanı **'The New Eloise'**de kahramanı kırdan kente yolculuğa çıkar ve gördüklerini, hissettiklerini sevgilisine yazdığı mektupta şöyle dile getirir. *"Herkesin kendi kendisine karşı durduğu ve her şeyin saçma olduğu ama hiç kimsenin şaşırmadığı, herkesin her şeye alıştığı bir yer olarak yaşamaktadır. Burası öyle bir dünyadır ki; iyi-kötü, güzel-çirkin, doğruluk-fazilet, yalnızca bölgesel ve sınırlı bir varlık göstermektedir." "Bana çarpan bunca şey arasında kalbimi fetheden hiçbir şey yok ama hepsi birden duygularımı öylesine yerle bir ediyor ki kim olduğumu, neye ait olduğumu unutuyorum."* Modernite olarak adlandırılan yaşadığımız çağda, insanın yaşadığı hayatın nesnesi olduğu gerçeği ve sisteme bütünüyle uyumlanmış, onun ağırlığı altında eziliyor olmasına rağmen teslimiyetçi tavrı sürdürmesi ve eğer bir şeyler değişecekse, değişimin bugün, en küçük ölçek olan kendi kafamızda ve yaşam tarzımızda başlaması gereği bilinmelidir. *"Her birimiz içinde yaşadığımız atmosferin 20.000 poundluk ağırlığını yaşıyoruz ama hissediyor musunuz?"* Marks'ın istediği bu ağırlığın hissedilmesi ve gerçekliğinin ne kadar rasyonel olduğunu anlamamızdır. *"Modern yaşamın temel özelliği; **Marks**'a göre, bu yaşamın kendi temeline kökten karşıt olduğudur"*.

Yaşadığımız dönemin önemi; insana getirdiği pek çok olumluluğun yanında, insanı yabancılaştırdığı, kendini bir sabah uyandığında hamam böceği olarak bulsa bile buna fazla şaşırmadığı ve yeni halini kabul etmesini, bu metaforik bir roman anlatımı olsa bile, ciddiye almalıyız.

Kaynakça:

1. Kafka Franz, Değişim, Cem Yayınevi, 1991
2. Berman Marshall, Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor, Çev. Ümit Altuğ – Bülent Peker, İletişim Yayınları, 1994, İstanbul,
3. Oskay Ünsal, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Ders Notları.

Duyguların Dışa Vurumu: Sanat

Sebatullah Tekin
Sosyoloji yüksek lisans

Herhangi bir karşılık beklemeden hayatlarını toplum ve sanat uğruna feda eden sanatçılarımız için...
ONLAR GÜZEL AMA ZOR OLANI SEVDİ

Sanatın arabeskleşmesi, duyguları sömüren bir araç haline gelmesi ve değişimin öncü gücü olamaması sanatın özerkliğini yitirdiğinin ve toplumun büyük bir bunalım içinde olduğunun göstergesidir.

Sanat insanların duygularının dışa yansımasıdır. Sanatın belli güçlerin hizmetine girmesi ve bu güçlerin kendi ideolojileri doğrultusunda sanata yön vermeleri, sanatın yozlaşmasına neden olmuştur. Bu yozlaşma da insanların duygularında kendisini dışa vurmaktadır. Oysa sanat başlı başına özerk olup eleştiriyi içinde barındırır. Sanatın her zaman muhalefet eden bir yanı vardır. Sanat toplumsaldır, ama ne topluma bağlıdır ne de birey ve gruplara bağlıdır.

Sanatın özerkliği ve yaratıcılığı, geri ve baskıcı iktidarlar ya da sistemler için büyük bir korkudur ama değişimi ve gelişimi isteyen halklar için bir aydınlanma yoludur. Edebiyat, resim, sinema, tiyatro, müzik gibi değişik sanat alanları, insanların duygularını dışa vurduğu devrimci, yaratıcı alanlardır. Bu alanlar üzerinde sistemin kendi zihniyetini aşılaması ve kendi çıkarına hizmet edecek şekilde yön vermesi bu sanat alanlarının özerkliğini yitirip yozlaşması anlamına gelecektir. Sanat insanların duygularına hitap ettiği için sanatın yozlaşması insanlar arası ilişkilerin ve duygularının da yozlaşması demektir. Artık insanlar duygularını nefret, şiddet ve ölüm olarak dışa vurmaktadırlar. İnsanlar arasındaki ilişkiler tamamen araçsal hale gelmiştir. Sanatta, politikada, aile kurumunda büyük parçalanmalar yaşanmaktadır. Tüm bunlar sanat ve kültürün özerkliğini ve yaratıcılığını yitirdiğini, sanat ve kültürün (din de dahil) sistem tarafından kendi araçsal amaçları için üretildiğinin acı bir göstergesidir.

Ülkemizde çok sayıda şarkıcının olması sanatın gelişmiş olduğu anlamına gelmez. Sanatın yaratıcı özelliğini yitirmesinin önemli nedenlerinden bir tanesi de bu çok sayıda şarkıcının sanat adına ortaya çıkıp ürettiklerini araçsal olarak pazara sunmalarıdır. Artık ülkemizde sanat pazarlanan bir metaya dönüştürülmüştür. Sanatın bu şekilde olması iktidarların işine gelmektedir, çünkü sanat eleştiricidir, devrimci ve yaratıcıdır. İnsanların duygularını harekete geçiricidir. Bu yüzden baskıcı sistemler sanatın yaratıcı ve eleştirici yanından korkarlar. Bu yüzdendir ki ülkemizde gerçekten sanatçı olan insanların çoğu sürgüne gönderilmiştir, hapislere atılmışlardır, yakılmışlardır. Ama unutulmamalıdır, bir sözün veya name'nin gönülden çıkıp sazın tel-

lerine yansımasıyla oluşacak dalga halkı harekete geçirmesine yeterdir. Bu dalga nice kralı, patronu ve iktidarı yerinden etmiştir.

Bundandır ki ülkemizde gerçek anlamda sanat, hep yasaklarla karşı karşıyadır. Bu yasaklar içerisinde sanatı sevdim, sanatın tam olarak ne anlama geldiğini o zamanlar bilmiyordum ama duygularımı harekete geçirdiğini biliyordum. Dinlediğim şarkılar yasaklanmıştı. Köyden İlçeye giderken şoför arama noktalarında Orhan Gencebay veya İbrahim Tatlıses çalardı, arama noktalarını geçtikten sonra da Şivan Perwer'i çalardı. Annem, köye askerler gelecek diye, sevdiğim posterleri yakmış ve sevdiğim kasetleri de toprağın altına saklamıştı, yıl 1993. O kasetler hala köyde toprağın altında mı bilmiyorum ama ben o şarkıları şimdi daha çok dinliyorum.

Sürgünün, çatışmaların ve ölümlerin, faili meçhul (oysa bilinip saklanan) cinayetlerin sık yaşandığı zaman ve coğrafyanın içinde arabesk şarkıları dinlemek veya bir ayrılık şarkısını dinlemek pek anlamlı gelmiyordu bize. Bunlar sadece ses olarak vardılar. Oysa anlam ve içerikten yoksundular. Araçsal olarak üretilen arabesk yada popüler kültür bizim asi ve radikal ruhumuzu evcilleştirmeye çalışıyordu.

Bizim için sanat, bizi evcilleştiren ve ruhumuzu tutsak eden değil de, ruhumuzu coşturan, düşünce üreten ve yaratıcı olandı. Dinlediğimiz kılamlar derdimizi anlatıyorlardı, duygularımıza sesleniyorlardı. Yani yabancılaşmamıştık sanata. Ama insanlar şimdi sanata yabancılaşmışlardır. Duyguları sömüren, insanları pasifleştiren yapay bir arabesk kültürün içinde yaşıyor insanlar.

Sanatın değeri şimdi elde ettiği hâsılatlarla ölçülüyor, reklamlar belirliyor sanatın değerini. Kitaplar, gazeteler, sinema, müzik hep kahramanlık hikâyelerimizle dolu, insanlara sadece gaz veriyorlar. Gerçekçi olarak bir yaratımdan ve özerklikten yoksundurlar. Bunlardan dolayı şimdi toplumsal olarak içinde bulunduğumuz durumu normal hatta çok iyi karşılıyoruz, çünkü ne olduğunu toplum olarak anlam veremiyoruz. Duygularımız sanat anlayışımız gibi metalaşmıştır. Yaratıcı özelliğimizi yitirmiş bulunmaktayız. Toplumsal bir bellek yitimine doğru gidiyoruz. Yakılan ozanlarımız, bu toplumun değerleri çabuk unutuluyor. Madımak gibi. (Madımak hala yanıyor)

Nasıl ki zamanı kolumuzdaki bir mekanik saate indirgeyip değersizleştirdiysek ve bundan dolayı nasıl ki zaman insanları tek tipleştirerek onu bu "an"dan soyutlayıp, geçmişiyle yabancılaştırdıysa, insanları gelecek adı altında sistemlere köle edip, belirsiz yollara sürüklediyse şuan ki sanat anlayışımız da teknolojik araçlarla sistemin veya çeşitli çıkar gruplarının amaçları doğrultusunda yeniden üretilip değersizleştirilerek insanları disipline eden araç konumuna getirilmiştir. Bundan dolayı insanları değerlerine yabancılaştıran ve bireyleri kendi özerkliklerinden çıkarıp üretilene bağımlı hale getiren etmenleri anlamamız ve çözümlememiz gerekmektedir. İnsanlar arasındaki ilişkilerin ve toplumsal değerlerimizin şeyleşmemesi için sanatı kendi özerkliğinde kabul edip sevmemiz daha anlamlı olacaktır.

Gerçek anlamda sanatın olması yaratımın ve değişimin olması demektir, sanatın olması aydınların, düşünürlerin olması demek, sanatın her alanda özerk ve yaratıcı olması bilinçli ve demokratik bir toplumun olması demektir. Yaratıcı, demokratik ve gelişmiş bir toplum istiyorsak sanata ve sanatçılarımıza sahip çıkmamız gerekir.

Şarkılarda

ilker gören

11. Bir şeyler gibi ölünüyor yarınlarda.
Yarınlarda bir adam susunca, kızıllığa geçildi sevdadan.
Peki nedir sevda? Bir yalnızlık mıdır sofrası olmayan? Yoksa bir rastlantı mı ?
23. Adam, uzunca bir yolun ardından dinlenmeye başladığında, bir ses duydu kamyon şoförlerine.
Adam, uzunca bir yolun ardından dinlenmeye başladığında, bir yalnızlık çöktü bilyesi olmayanlara.
Adam uzunca bir yolun ardından dinlenmeye başladı.
34. Sana üzüntünün annesini sorsalar kızar mısın?
Kızmam.
O zaman neden az önce o adama yalanın diyalektiğinin saçma olduğunu söyledin?

2008 mersin

Yalnızlığın Teras Katı

Serkan Engin

Kapıyı açar açmaz bir çığ gibi devrildi üzerine yalnızlık. Güç bela kalkıp ayağa, üzerindeki hayal kırıklığı tozlarını silkeledi. Önce usulca beline dolandıysa da karanlık; hiç yüzvermedi. Mekanik bir hareketle açtığı lambadan çürük sarı bir ışık bir beddua gibi odaya yayıldı. Tablasını bir yana bıraktı, umutlarını bir yana. Geçmişinden soyunur gibi çıkardı ceketini. Kaç yıl olmuştu İstanbul'a geleli?..

"İstanbul, geçkin orospu!" dedi tükürür gibi. Kekeleyen adımlarla çıkmıştı merdivenleri, ulaşmak için yalnızlığın teras katına. Ağır bir parfüm kokusu yapışmıştı üzerine birinci katta, Okşan'ın kapısının önünden geçerken.

Okşan ki namlu gibi bakardı geceye. Çirkefi çiğnerdi kaldırımlarda kırk dört numara topuklu ayakkabılarıyla. Kendini temize çekerdi her sabah çocukluğunun pamuk helvası rengindeki bol köpüklü bir traşla. Gizleyemediği adem elması bir kartvizit gibi asılı dururdu boynunda. Besmele ile girerdi evine. Kapının eşiğinde silkelerdi gecenin irinli anılarını. Saatlerce yıkanırdı arınmak için kentin şirretliğinden. Entarisini usulca giyer, özenle bağlardı yemenisini başına. Saatlerce Kur'an okurdu ve arasıra zor tutardı kendini küfretmemek için hayata ve Allah'a. Ne zaman bir Niğde havası çalsa radyoda, çocukluğunun mor mengenesine dönerdi, doğduğu küçük kasabada. Babasının yüzü bir küfür gibi dikilirdi karşısına. O zaman çekerdi falçatasını, silikonlu memelerinin altına kızıl öfke nehirleri açmak için. Okşan kızıl'ı bir tek damarlarından tanırdı…

Okşan'ın parfüm kokusuna sürtünüp geçerek

ikinci katın kapısının önünde biraz duraklamıştı. Kırık bir selam karşılamıştı kendisini. Kapıda kirli bir mendil gibi duruşuyla Cevahir Amca:

"Nassın evlat, işler nasıl?" dedi selam faslını geçiştirmek isteyen hafif telaşlı bir halde.

"İyidir be baba n'olsun, bildiğin gibi" dedi düşük omuzlarını daha bir sarkıtarak. Kesik bir of çekip elini duvara yasladı.

"N'aptın, bizim kaaveye uğrayabildin mi? Var mı arayan soran?"

"Valla uğradım ama bir ses çıkmadı."

"Ah şu siyatiğim azmasaydı ben gidecektim ama" dedi Cevahir Amca hastalığından utanarak. İki yıldır tek bir rol bile alamamıştı.

Sol elindeki poşeti sağ elinden gizleyerek yaşlı adama uzattı. İki ekmek ve biraz nevaleyle dolu poşeti gören yaşlı adam, gözlerindeki sevinç parıltılarını örtbas etmeye çalışarak karne alan öğrenci edasıyla kabul etti.

"Ya oğlum ne gerek vardı."

"Sıkma canını baba. Mangizin suyunu çekerse haberim olsun... Gündüz, Emine uğradı mı?"

(Sokağın kirli pençeleri arasında Okşan'dı adı, evinin şefkatli kollarına sığındığında ise Emine).

"Yok valla dünden beri görmedim." dedi Cevahir Amca, sökük hırkasını iliklemeye çalışarak. Dış kapının kırık penceresinden giren ayaz ustura gibi yalamıştı gövdesini. Zaten iki haftadır kömür alamıyordu. Allah'a havale etmişti gerisini.

"Eyvallah baba, iyi geceler."

"Sağol evlat iyi geceler" dedi yaşlı adam mahçup bakışlarını yerçekimine uydurarak...

"İstanbul geçkin orospu" dedi mırıldanarak. Portmantoya astığı ceketinde sigara çakmak aradı. Geç kalmış gibi azar azar intihar etmeye, içine zula ettiği duman senfonisiyle. Üç tek sigarası kalmıştı paketinde." Allah kahretsin! Çıkartamayacağız bu geceyi" dedi gafletine kızarak. Yine ıskalamıştı bu akşam da bakkalı. Üşeniyordu şimdi onca yolu tepmeye. İlk nefeste duman bir sustalı gibi saplanmıştı düşlerine. Yetimhanede içmişti ilk sigarasını, helanın tenhalığına sığınarak, kendisi gibi ağır yalnız iki arkadaşıyla. O zaman da böyle yırtılır gibi olmuştu ciğerleri. "Anne" sözcüğünü okumayı söktüğünde öğrendi ilk. "Baba" ise sallanan kara bir eldi anılarının flu kadrajına sıkışmış. Sigarayı "turnike" yapıp çevirmişlerdi arkadaşlarıyla. İçme sırası kendisindeyken, erkete sinyal çakmış, diğerleri tuvaletlere saklanırken, o sap gibi açıkta kalmıştı. Nöbetçi öğretmen bir silindir gibi geçmişti üzerinden. Sol kulağındaki işitme bozukluğu o geceden miras kalmıştı...

Yalnızlığın teras katına çıkmıştı… üzerindeki hayal kırıklığı tozlarını silkeleyerek…

MI ŞİİR

Mehmet Ercan

varıp yarasını öpsem orada ağlayan çocuk susar mı
dağlara mem'se fırat kanatan ketum tarih yazar mı
cellat yüreğe sevgi işlemez acı acıyla onmaz desem
anlar mı
uçakların duygusu yok bebek belemez bombalar ağlar mı
özgürlüğün kanatları güneşten tutuştursak karanlığı usulca yanar mı
gözler gerçeğime âmâ kulaklar odalara kilitli duyar mı
gül varsa bülbül de vardır yadsırsan türküsünü onun uyar mı
kızdırmak dicle'ye serenat etse munzur suyundan içse
sakarya kanar mı
yanlış çetele dağlardan döner bu sevdaya yalan maya
tutar mı
xanî (*) tezgâhında nazım dokusam avesta'yı samanlara okusam
kızar mı

gözyaşımdan yarattım ırmaklarımı ferhat'ın deldiği acılarımdır
biter mi
varıp yarasını öpsem
orada ağlayan çocuk
susar mı

** : Ulusal Kürt şairi. Mem û Zin isimli epik destanın yazarı.*

Kılıksız zaman

Yusuf Değirmenci

İhanet dedin de 'içimdeki ses' kıpırdadı. Ben ihanetin sınırında hep müzik dinlerim. Sonra bir resme bakarım… Ve tabii şehrin ışıklarına bağırasım gelir bazen! Unutulmuşluğu ihanete benzettiğim de olur… İşte o zaman koşan bir yanılgı, tarihin sepetlerinden sıkışmış güzellikleri karşıma diker. İhanet ve kahramanlıklar arasındaki çelişkiler Zerdüşt'ü de yanılttı galiba! Öyle bir şey ki yanılgı, hor gördüklerimizin karşısındaki çaresizliğimizdir…

Buna Kafka yanılgısı demek mümkün mü? Elbette demekle aklımın içi terliyor. Bireyin toplumsallaşan yanılgısı, kahramanını yaratırken ihanet bıçak ağzı gibidir. İkisi arasındaki bağ, öğretilerin doğru üslubundan kaynaklı olsa gerek… Korkunun milyonlarca kanıksanan devinimi bir tarzın öteki yüzü olmuyor mu? O kavim halk, ötekileşmiş bir yüzdür artık. Endikular çoğaldı ama sedir ormanları kalmadı… Ve Bekolar kılıksız… Kahramanlar giyinik ama Kafka'nın yalnızlığıyla alay etmekten öteye yol alamıyorlar… Zerdüşt doğruydu belki ama korkular bıraktı…

Kafka yalnızlığın hastalıklı olgusunu, öldükten sonra sistemleştirdi. Ne gariptir ki Kafka, yalnızlığını kendisiyle bile paylaşamayacak kadar kaçan biridir. Kendine ait doğrularını aşka uzak ihtimaller biçerek kaçmanın hesabını yalnızlığına gizlemiştir.

Son perde kapandı... Taşlar kıpırdıyor... Korku medeni cesaretin hainleri kabulünden sonra kalıcı olanı nasıl bırakmakla alakalıdır… Yalnızlık bir yatırım gerçeği olarak anlaşılan doğrunun yenilenmesidir. İşte ben Bekolara bu yüzden küfürler savurmuyorum. Çünkü kahramanlar da hata yapıyor farkını gizleyerek…

Aşk nasıl bir şey ki, zıttının dilinden değer bulmaya çalışıyor. Bu çelişkinin adı kahramanların tabularından kaynaklı değil mi? Kavramsızlığın gün ortası aşkın yanlış ağızlarda dillenmesidir. Kafka bir birey olarak kendisini yanıltmayı bilinçli bir biçimde seçerken, yalnızlık sonradan çoğalan bir paylaşım gücü olarak karşımıza çıkmıyor mu!.. Ya peki, milyonların gücünü simgeleyen Mem u Zin destanındaki aşk, yalnızlığın miladını tamamlamamış diyebilir miyiz? Ruhlar hala var. Bilinç de var... Toprak, belki o eski toprak değil ama pek değişen bir şey de olmadı. Değişen tanrılar ve buyruklarıdır. Zerdüşt'ün ışığı o yüzden iradesinin bir kısmını karanlığa bıraktı…

O eski tanrılar anlaşılır aşklar da yaşadılar… Anlaşılmak güzel şeydir… En içten anlaşılmak ise sonraya bırakılandır… Ben, yabancı aşklara kapılarımı açarken, yakınımdan beni sürükleyen aşklar yüzünden, yaşadığım şehrin ışıklarına küfürler savuruyorum… Sonra susuyorum çocuk gibi… Aklımda kalan şey, tarihin tozlarında gizli olan cesaret! Cesaret diyince, aklıma Mani'nin iradesi gelir… Ve kirlenmemiş aşk…

Düşünüyorum da, Kafka cesareti aşk korkusunun yalnızlığıdır. Siyah giyinmiş şu kadın, aşık olabilir mi Kafka, sana soruyorum? Neden mi sordum, gözlerin öyle bakıyor ki, beni anlamamışa benzersin… Biliyorum sen susarsın, bu konuda çok acımasızsın! Sendeki bu tarz, o kavim halktan olgunluğa erişmemiş dilsizleri hatırlatıyor bana… Gizlenen duygular birbirine çok benzer dostum… Kusura bakma, bu gece haddimi aştım biraz… Dilim keşke hep böyle konuşsa da suskunluğumu şahsında yargılasam… Sen bir korkaksın Kafka, şu siyahlar giyinmiş kavim topluluğundan hiç farkın yok… Ama belki onlar da senin gibi, uzaklığın gizlenir aşkını en içten yaşar… Tek fark senin kalemin var, dilin var, yalnızlığın var… O'nun ve onların hala beklemelik yalnızlığı iki nehir arsında!

Solanas'ın 'Yolculuk' filmi üzerine

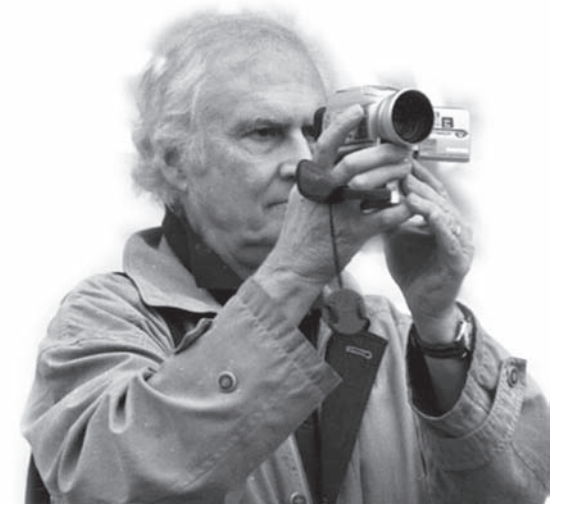

Erdal Süsem

Politik sinema deyince, çoğunluğun genel kabulü; tüm klişelerin, sloganların ve politik figürlerin hâkimiyetiyle izlenen filmler akla gelir. Bu mantalite, politize bir tatmini hasıl etse de sinema kriterlerinde değer kabul edilir mi bu tartışılır.

Bu tarz sinema kaba özcülükle politik arenada cereyan eden olay ve olguları olduğu gibi sanata aksettirmektir. Oysa ki her alanın kendine has formatı, dili, kurallarıyla örülü bir disiplini vardır. Politik sahada, nesnellik daha dolayımsız; sükseye, alengirli tasvire, dramatikliğe ya da karikatüre kaçmadan söz ve yazıyla betimlenip ifade edilir. Ama sanatsal alanda, gerçeklik; sanatın estetik disiplininde her sanat dalının kendine has dili ve kuralları çerçevesinde harmanlanıp sunulur.

Kaba özcülük, sanatı yiyip bitiren, darlaştırıp dar kalıplarla prangalayan handikapları ihtiva eder. Sunulanı algılayanda haz ve derinlik duyumsamasını yaratmaz. Verili gerçekliğin uyarılmasını sağlar yalnızca. Günümüzde politik sinema icra edenlerin bu mantığı taşıması hala geçerlidir. Fakat politik sinemayı sanat disiplini çerçevesinde icra edip, sanatın altın yüzüğünü parlatarak kalite ve ışık taşıyan, hem kaba özcü politik sinemaya eleştirel duruş sergileyen, hem de bir ahtapot misali uzanamadığı ücra bırakmayarak soluk borularında hâkimiyetini kuran ve politik sinemaya yaşam hakkı tanımayan sektörel burjuva menşeli Hollywood Sineması'na cüretkarca meydan okuyan nadide yönetmenler yok değil.

Bunlardan birisi de nev-i şahsına münhasır kişiliğiyle Arjantinli yönetmen Fernando E. Solanas'tır. Fernando, sinematografik betimsel diliyle Arjantin darbesini sorgulayan ve karşı çıkan, devrim / demokrasi mücadelesine katkı sunup toplumsal yaşamda rol alan figürleri kendi gerçekliği içinde tüm çelişki ve karmaşıklığıyla tasvir edip, kamerasını saklı kalan gözden ırak gerçeklere ve insanlara çeviren devrimci bir yönetmendir.

Fernando'nun, 'Sur' (Güney), 'Lanu' ve 'Yolculuk' üçlemesi sinemasının başyapıtlarıdır. Bu yazımızda yolculuk filmini mercek altına alıp, sinemasal çözümler yapmaya çalışacağız. Zira doğa ve toplumda analize muhtaç olmayan tek bir olgu yoktur. Amacımız, hem bir sinema eleştirmeni olan izleyiciye kaliteli ve ışıklı bir yolda, tutkun, dikkatli bir izleyici olmasına yardımcı olmaktır.

Filmin künyesini kısa anekdotlarla açıklayalım: 'Yolculuk' 1992 Arjantin – Meksika – İspanya yapımı olup 150 dakikadır. Oyuncuları; Walter Quiros, Soledat Alfaro, Dominigue Sanda, Ricardo Bartis. Fernando, bu filmiyle Altın Palmiye'ye aday olmuş. Cannes Film Festivali'nde iki ödül almıştır.

'Yolculuk'un klasik film çerçevesinde, giriş – gelişme – sonuç akıntısında bir olaylar örgüsü etrafında şekillenen dram, melodram, komedi… filmlerinden ayrım noktaları vardır. Klasik film kategorisindeki anlatımlara alışık olan ve beğeni düzeyi bu formatla sınırlı izleyiciyi sıkabilir. Kullandığı sinematografik dili simge ve metaforların iç içe geçtiği karmaşık yapısıyla gerçeği hiciv etmesiyle izleyiciyi peşinden sürüklerken, düşünmesini salık vererek yoracak simgelerin arasındaki bağıntıyı kurmasını salık verecek ve metaforları çözmesini yönelteceketir. Didiklemeyi ve göstergelerle bağlantılar kurması, görünenin altındaki manaların bulunup ifşa edinmesi görevini yüklüyor izleyiciye. Yer yer de çıplak gerçekliği ayan beyan sunup, çığlığını koparak izleyiciyi alnının ortasından vuruyor.

Belgesel Sinema özelliklerini taşısa da, bu kategoriye sokularak değerlendirilmesi yapısı açısından doğru değildir. Bilindiği üzere Belgesel Sinema; tema – konu ve kompozisyon başlığı etrafından şekillense de; hazırlanmış bir kurgu / olay örgüsüyle şekillenmez. Sinema, kapsam kümesinde, temasının oluşturduğu olay örgüsü ve omurgası olması hususuyla ayrılır. Ama kameranın yöneldiği coğrafyalar, işaret ettiği çelişkiler ve diyalogların didaktik muhtevasıyla da Belgesel Sinema'ya temas kurar. Bu kıvamı da tattırır.

'Yolculuk' filmini yolculuk mit'i üzerinde kritize edelim:

Yolculuk Mit'i:

İzleyiciyi yolculuğa çıkarmaya hazırlanan genç Martin Asla, dünyanın en güney ucundaki Ushaia'nın Saint Martin kasabasındaki kısır döngülü yaşamından izleklerle karşımıza çıkar. Martin, yaşamının merkezi olmayan, ne aradığını, ne yapmak istediğini bilmeyen, savruk ve sorumsuzca yaşayan bir liseli gençtir.

Yönetmenin merkezi olmayan, günübirlik ve sorumsuzca yaşayan, üretmeyen, parçalanmış bir ruha ve aileye sahip olan ve de durmaksızın üvey babasıyla çatışan genç Martin'i tercih edecek betimlemeye başlaması kimi göndermeleri içeriyor.

Aynı zamanda, bulunduğu odanın sürekli bir eğim halinde sağa – sola yatması da eş vurguları içermektedir. Dünyada yaşayan insanların, özellikle genç kuşakların; merkezsiz, günübirlik, kısır döngülü, rüzgârın eğimine göre rota çizmelerine ve kendilerini, yaşadıkları dünyayı, insanları yeterince tanımamalarına vurgudur bu.

Parçalanmışlık, çöküntü ve yabancılaşma, yalnızca genç Martin'le sınırlı değildir. Martin ve ailesi temelleri sarsılan sistemin / devletin yalnızca bir tezahürüdür. Martin'in gittiği okul bir simge olarak kullanılır. Harabeyi andıran, camları kapıları kırık, ısınma sistemi olmayan bir yerdir. Duvarlarında Arjantin'li egemenlerin ve faşist darbenin mimarlarının portreleri eğim ve rüzgârla tek tek gürültüyle düşer. Bu metaforik anlatım, sistemin çöküntü içinde olduğunun, sancısını ve krizini derinden yaşadığının ve yıkımın kaçınılmaz olduğunun gerçekliğidir.

Bu arada, okul idaresi ve Martin'in arkadaşlarıyla diyalogları, eğitim sisteminin çürümüşlüğüne ve ailenin, gençlerin gelişiminin önünde asli görevini oynayarak engel oluşturduğuna göndermeler yapar. Pablo'nun Buones Aires yolculuğu öncesi, ailenizin istediğini değil kendi istediğinizi yapın sözleri yolunu arayan gençlere kanal suyu niteliğindedir.

Yolculuk Miti, filmin temel zeminidir. Ağaç gövdesinin dalları gibi uzanan filmin bütün konularına uzanır, ele geçirir. Yolculuk boşlukta bir sarkaç gibi sallanan Martin'in üzerinde simgelenen insanların, çevresini, dünyayı ve kendi gerçekliğini, yol serüveninde karşılaştığı olay ve olgularla içkinliğinin dehlizlerine inip tanıması ve krizli bir değişim sürecidir.

Yaşadığı yerde duran, çıkış aramakta zorlanan Martin, sıkıntı ve sorunlarla boğuşup mutsuzlukla geçen hayatında sarıldığı tek dalı, babasını aramaya koyulur. En son Brezilya'da görülen babasını aramak için bisikletiyle yola çıkar.

Tespih böceği gibi içine çekilerek, günü birlik akış reaksiyonun çemberinde hep birbirine benzer olaylar yaşayarak verili durumu kabul eden ve varlığının asıl manasını bulamayan insanlarca, kendisine ve dünyaya yolculuk yapmasını salık verir Martin'in karar anı. Bu karar anı, yolculuğun kendisi kadar sarsıcı, krizli ve derin çatışmalıdır. Önceki varlık biçimini, algıları çizilmiş huzurunu rafa kaldıran genç Martin, yeni bir anlam kazanmak amacıyla; yeni bir başlangıcın hatalarını, krizlerini, çelişki ve çatışmalarını göze alır.

Bu yolculuk genç Martin için ilk defa etrafında farkında olmasa da; büyük otorite tarafından bekasına uygun kodla oluşturulup sunulan ve itiata dayalı; yaşam çizgilerini, düşünce ve duyguları, sınırları, yerleşik algıları tepeleyip, kendi manasını bularak planlarını yapmasının yol hikâyesidir.

Yeni dönem Türk Sineması'nın yüzüğü parlayan nadide yönetmenlerimizden Yeşim Ustaoğlu da

'yolculuk mit'ini sıkça kullanır. Y. Ustağoğlu; "Yol hikâyelerimde hep var olan değerlerden biri de değişim. İnsanların değişimlerini anlatıyorum. Bir iç yolculuğu anlatıyorum. Sanırım bu tür değişim hikâyeleri beni etkiliyor, ilgilendiriyor. Dolayısıyla yolculuklar, iç değişimler, iç sorgulamalar ayrı bir öneme sahip" diyor.

Yolculuk Miti'nin değişim halkasından tutan F. Solanas, bisikletinin pedallarını çevirerek kendi içine ve yaşama yol alan genç Martin'in yolculuk hikâyesinin çıkışını şöyle anlatıyor: "Latin Amerika baştan aşağı bir felaketler bölgesi. Nüfusun büyük bir bölümü de gittikçe daha ağırlaşan bir yoksulluk içinde yaşıyor. Babalar, onlara ihtiyaç duyduğumuz zamanlarda ortada yoktur. Artık biz Latin Amerikalıların da büyümemizin, kendi planlarımızı yapmamızın ve bisikletlerimize binerek yola düşmemizin vaktidir."

Seyyahvari Latin Amerika'nın bir ucundan yola çıkıp diğer ucuna doğru yola koyulan genç Martin'le birlikte, kıtanın hal-i pürü mealini görürüz. Gerçeğin üstünün örtülüp bıçak sırtı konuların ve ötekileştirilen halkların yok sayıldığı ve manipülasyonla bilinçlerini dumura uğratan egemenlerin hâkimiyetindeki beyaz perdede, F. E. Solanas, Latin Amerika baldırı çıplaklarının yaşamlarına ve çelişkilere tutuyor kamerasını.

Genç Martin'le birlikte, Patagonya'ya, Arjantin'e, Peru'ya, Brezilya'ya, Karayipler'e ve Meksika'ya gideriz. Politik gönderme ve eleştirilerin simge ve metaforla yoğunlukla işlendiği bu yolculuk serüveninde, yüzlerce yıldır egemenlerin sömürüsü, zulmü ve baskısı altında çırpınan halkların ruhunu ve gerçeklerini idrak etmeye başlarız.

Patagonya'da limanların emperyalistlere satılması, Buenos Aires'in sular altında kalması (su ekonomi metaforudur) ve buna rağmen darbenin generalinin bile vurmadıklarını, özelleştirme politikalarıyla tam gaz ileriye gittiklerini söylemesi, Peru'da sefalet içinde cebelleşen halktan dış borçları ödemek için vergi toplanması, Brezilya'da hükümetin Uluslararası Para Fonu (IMF)'nun tavsiyeleriyle halka bedenini kaplayan kemerler takma zorunluluğunu getirmesi (bizdeki siyasetçilerin, 'milletimizin fedakârlık yapıp kemerlerini sıkması gerekir. Sıkı bir kemer sıkma politikasıyla ekonomi düze çıkar' temasını anımsayın), Brezilya'da madenlerde eti derisine yapışan işçiler ve Meksika'da günde üç dolar yevmiyeyle karın tokluğuna çalışan baldırı çıplakları karikatürize ederek ve simgeleştirip, bu ceberut emperyalist – kapitalist sistemin yarattığı çöküntüyü epik bir dille betimliyor.

Karikatürize edilmiş figürler ve gerçeğinden çarpıtılmış diyalog sahneleriyle, emperyalist sistemin Latin Amerika ülkelerini kıskaca aldığını, bu ülkelerin bağımsızlığının söz konusu olmadığını politik mizah gücüyle hicvediyor. "Diz çöken ülkeler organizasyonu" eğretilemesiyle (Birleşmiş Milletler ve NATO'yu düşünün) ve Arjantin'deki kanlı cuntanın lideri faşist Dr. Kurbağa'nın (gerçekte General Videalli), bu dünyada diz çökmenin bir erdem olduğunu haykırması yönetimlerinin resmi olarak algılanmalıdır.

Bilindik klasik sinema kalıplarının dışına çıkan biçemiyle Tarkovsyi'nin açtığı yolda yürüyen ama felsefi yapısı, tema ve konularıyla ondan ayrılan F. E. Solanas'ın 'Yolculuk' filmi; sömürü girdabında yaşayan Latin Amerika baldırı çıplaklarının hazin öyküsünü epik ve şiirsel bir dille tasvirle kalmıyor. F. E. Solanas, diğer filmlerinde olduğu üzere, 'Yolculuk'ta sıcak ve direngen bir iklim yaratarak umudu harlıyor.

Peru'da vergi toplama otobüsünün yolunu barikatla keserek, otobüsü taşlayan Maya halkı… Arjantin'de 1807'de sömürgecilere karşı bağımsızlık savaşından bu yana durmadan sesini bir dalga gibi yıllar yılı yayan "Umut Habercisi" Tito'nun davulu. Umut Habercisi Tito imgesi, davulun ritmi halkın kalp atışlarına ayarlı olup, yoksul halkın umudunu tazelerken, "lanetli eko"suyla egemenlerin baş belasıdır… Darbeden bu yana halkın iliklerine inen sefalet ve ruhlarına çöken ümitsizliğe karşı, hep bir meşale gibi pırıl pırıl yanan ve halkın çığlığını haykıran "Gürültü Sesi" radyosu imgesi, yeni bir "Gürültülü Savaşın" kurtuluş yıldızını simgeler… Bu karmaşa, sefalet, açlık ve hiçe sayılma anaforunda, baldırı çıplakların, gerçekliklerine vakıf olup kendi planlarını ve 'yarın çok güzel olacak' şarkısının sesidir genç Martin'in büyükbabası Rugelio Asla'nın "Sular altında olabiliriz ama başka bir ülkede olmamız da mümkün" deyişi.

Yeniden veya ilk kez, içine ve dünyaya yolculuk yapma ihtiyacını ve arzusunu duyumsayan herkesin; bir değim, tanıma ve anlamlandırma öğelerini de ihtiva eden, şiirsel ve çarpıcı sinematografik anlatımıyla izleyiciye yeni pencereler açan 'Yolculuk' filmini seyretmelerini öneriyorum.

Unutmayın, her yolculuk yeni bir keşiftir.

Sinema Notları

Anuş Pazarcıyan

Mutluluk bulaşıcı olsa

| Mutluluk bulaşıcı olsa…
Happy -go- lucky (İngiltere 2008)

Yönetmen: Mike Leigh
Oyuncular: Sally Hawkins, Alexis Zgermen, Andrea Riseborough, Sinead Matthews, Eddie Marsan, Samuel Rokin vd.

Mike Leigh, başını Ken Loach'un çektiği ekolden bir yönetmen. Sinema dünyasında "Britanya Yeni Sinemacıları" olarak adlandırılan, daha çok işçi-emekçi insanların hayatını konu alan ve bağımsızlığına çok önem veren bu ekolü ben topluma gerçekçi-eleştirici yaklaşımları nedeniyle İngiliz 'yeni gerçekçileri' olarak değerlendiriyorum. Mike Leigh'ın sinema yönetmenliği

yanında, tiyatro yönetmenliği, senaristliği de var. Şimdiye kadar yönettiği filmlerde (1971: Bleak Moments; 1983: Meantime; 1988: High Hopes;1990: Life is Sweet; 1993: Naked; 1996: Secrets & Lies; 1997: Career girls; 1999: Topsy-Turvy; 2002: All or Nothing; 2004: Vera Drake) "komedi" diye adlandırabileceğimiz bir film yok. Anlattığı öyküler ve insanlar açısından mutluluğun, umudun da aranıp bulunamadığı filmler şimdiye kadarki filmleri. Bu yıl Berlinale'ye katıldığı son filmi "Happy -go- lucky" ile şaşırttı Mike Leigh onun

şimdiye kadarki yapıtlarını tanıyanları. Anlatım tarzı; sinema dili, kullandığı araçlar vb. açısından değil, fakat anlattığı öyküyle şaşırttı.

Dünya'ya gülerek bakan, başkalarını da mutlu görmek isteyen, hayatından memnun, saf, açık sözlü, neşeli, mutlu bir emekçinin öyküsü bu kez anlattığı.

Poppy. (Sally Hawkins/ Bu yıl Berlinale'de Sally Hawkins Poppy rolüyle en iyi kadın oyuncu ödülünü aldı. Ve bence oyununun hakkıyla aldı.) 30 yaşında 'single' ilkokul öğretmeni. Asıl ismi Pauline. Ama dostları için (ki onun için herkes dostu) Poppy o.

Filmin hemen girişinde tanışıyoruz onunla. Londra sokaklarında yoğun trafikte eski bir bisikletle hareket halinde olan genç bir kadın. Fakat onu trafikteki "normal" – yani ciddi, asık suratlı insanlardan ayıran bir özellik var. Hayatından memnun. Yüzünde bir mutluluk ifadesi, gülerek bakıyor dünyaya; bisiklet üzerinde sürekli gülen bir insan! Sonra bisikletini park ediyor. Eski kitaplar satan bir kitapçıya giriyor; gülerek, orda çalışan suratı asık "ciddi" genç adamı selamlayarak. Ona güzel günler dileyerek, güzel güneşli havaya dikkat çekerek. Fakat mutluluk bulaşıcı değil. Gülmüyor, gülümsemiyor genç adam. Mutsuzluğunda inatçı. Sabah sabah çattık belaya anlayışsızlığında bakıyor bu dünyaya durup dururken hiç nedensiz gülerek bakan insana. Dükkandan yine gülerek çıktığında kötü bir sürpriz bekliyor Poppy'yi: Külüstür bisikletinin yerinde yeller esmektedir. Kızan değil, gülen bir şaşkınlıkla, böyle bir külüstürün çalınmasına inanamazlıkla karşılar olayı. Yorumu: "Yazık, sana veda edemedim" biçimindedir.

Sonra onun en yakın iki dostunu tanıyoruz. Küçük kız kardeşi Suzy ve aynı evi paylaştığı, kendisi de öğretmen olan Zoe.

Ardından yeni bir bisiklet alma yerine araba kullanmayı öğrenmeye, ehliyet almaya karar veren Poppy'nin tam tersi bir karakterle tanışıyoruz:

Şoför öğretmeni Johnny Scott (Eddie Marsan). Suratından düşen bin parça. Sanki dünyanın bütün dertlerini omuzlarında taşıyormuş gibi bir suratla bakıyor dünyaya. İlkeleri var: Bir siyah genç görüldü ise, kapılar derhal kilitlenecek. Belli olmaz, çünkü saldırıp, soyabilirler! Otoritenin sözü dinlenmelidir! Ve şoför öğretmeni öğretmenlik yaptığı arabada otoritedir. Şoförlük ciddi iştir. Ciddi olunmalı, derste dikkatli olunmalıdır. Topuklu ayakkabı ile şoförlük dersine gelinmez! Bu gayrı ciddi tavırdır. Az konuşan Johnny konuştukça, onun gündelik egemen ırkçı görüşlerin bir tekrarlayıcısı olduğunu, toplumun ürettiği önyargılarla dolu mutsuz mu mutsuz, mutsuzluğunu kendi dışındaki topluma düşmanlık, nefret kusarak çekilir hale getirmeye çalıştığını öğreniyoruz.

Film gerilimini bu iki tümüyle zıt karakterin çatışmasından alıyor. Hayatından memnun ve mutlu olan Poppy'nin bu tavrı çileden çıkartıyor mutsuzluğu içselleştirmiş, adeta erdem haline getirmiş Johnny'i.

Poppy saflığı içinde bütün insanlarla paylaşmaya hazır mutluluğunu. Johnny'nin bile mutlu olabileceğini düşünüyor. Tek başına bir genç kadının gece yarısı yalnız başına hiçbir şekilde dolaşmayacağı çöplük gibi bir mekanda, bir evsizin yanına gidip onunla sohbet etmeye iletişim kurmaya çalışabiliyor.

Fakat mutluluk, hayatından hoşnutluk ne yazık ki bulaşıcı değil. Sonuçta Poppy mutluluğunu yalnızca bu mutluluğu onunla paylaşmaya hazır olan az sayıda insanla paylaşabiliyor. Happy- Go- Lucky, öyküsü itibariyle mutluluk üzerine düşünmeye zorlayan bir film.

Dünyaya her şeye rağmen gülerek bakmak, mutlu yaşamak mümkün mü? Bu soruya değişik cevaplar verilebilir. Woody Allen'in "Şehir Nörotikleri" filminde bir sahne vardı. New York'ta yolda gülerek mutlu bir şekilde yürüyen bir çifte yoklaşan Allen soruyordu: "Mutlu musunuz?", ikisi de kıkır kıkır gülerek cevap veriyorlardı: "Tabii". "Peki ne düşünüyorsunuz?" şeklinde devam ettiriyordu sorusunu Allen. Çift birbirine bakıyor, erkek cevaplıyordu "Hiçbir şey!". Gülerek onaylıyordu sarışın genç kadın!

Poppy, düşünmeyen, gözlerini gerçeklere kapayarak "mutlu" olan biri değil. Aptallık ve bencillik değil onun mutluluğunun temeli. Çevresinde olup bitene duyarlı. Ve değiştirmek için birey olarak elinden geleni yapan biri o. Sürekli kavga eden, saldırgan tavırlar içinde olan bir çocuğa yaklaşımında görüyoruz bunu, ya da Johnny ile onunla konuşup yardım etmeye çalıştığında görüyoruz.

Avusturyalı bir öğretmen çift tanıyorum. Bu arkadaşlar bir yıl boyunca Afrika'nın değişik ülkelerini gezdiler. Mümkün olduğunca yerli halkın kullandığı araçlarla seyahat ettiler. Mümkün olduğunca gittikleri ülkelerdeki insanların normal hayatını tanımaya çalıştılar. Döndükten sonra görüştüğümüzde kendilerini en çok etkileyenin ne olduğu sorusuna verdikleri cevap şöyleydi: "Afrika'da gittiğimiz en yoksul yerlerde bile insanları batıdakilerden ayıran temel bir özellik vardı. İnsanlar her şeye rağmen gülmeyi unutmamışlardı. O yoksulluk içinde bile umutla, gülerek bakabiliyorlardı dünyaya. Afrika'daki son durağımızdan uçakla birkaç saatlik yolculuk sonrasında Viyana'ya indiğimizde başka bir dünyaya geldik adeta. Temel özelliği insanların dünyaya mutsuz, somurtarak baktıkları bir dünya."

Acaba mutsuzluk bir uygarlık ve zenginlik hastalığı mıdır diye soruyorum kendime! Eğer öyle ise neden? Neden her gün çıplak canlarını devam ettirebilmek için kelimenin tam anlamıyla ölüm kalım mücadelesi veren Afrikalı bir köylü, hayata her şeye rağmen umutla bakabiliyor, buna karşı onunla karşılaştırıldığında yaşama şartları çok daha iyi olan bir çok metropol insanı böylesine mutsuz? Her gün bir felaket, bir kaybetme korkusu içinde yaşıyor? Kendime göre cevabı, hayata/ölüme yaklaşımda; bireyin kendine verdiği önemin farklılığında buluyorum.

Uygarlaşma aşamasında ilerlendikçe ve toplumlar zenginleştikçe, bireyin önemi artıyor. Öyle bir yere geliniyor ki birey dünyanın merkezi haline geliyor. Her türlü relasyon yitiriliyor. Ben (birey) varsa, dünya vardır, yoksa yok! Bu yaklaşımla örneğin ölüm hayatın kaçınılmaz bir parçası, sonu olarak kavranmaktan çıkıyor, her şeyin sonu olan bir felaket haline geliyor. Bunu ilkel toplamların ve "modern" toplumların cenaze ritüellerinde görmek mümkün. Bugün de örneğin Afrika'da, Latin Amerika'da doğa dinlerinin ritüellerinin bütünüyle silinmediği birçok yerde cenaze törenleri, insanların sevdiklerinden ayrıldıkları gürültülü bayramlar olarak, şarkıların söylendiği, dansların yapıldığı törenler olarak yapılıyor. Buna karşı "modern" cenaze törenleri, ağıtların, ahu vahın egemen olduğu, felaketin şikayetlendiği törenlerdir. Yüksek sesle konuşmak bile –nasıl oluyorsa artık- ölüye saygısızlıktır!

Herhalde bu yanlış, kendini/beni/bireyi her şeyin merkezi gören, insanı doğanın bir parçası olarak değil, onun üzerinde ve efendisi olarak gören anlayışın doğal sonucu olsa gerek bu mutsuzluk diye düşünüyorum.

Poppy bunu aşmış kural dışı bir batılı birey. Kendinin de önemini/önemsizliğini kavramış, yaşayacağı bir tek hayat olduğunu kavramış ve bu hayatı hem kendi hem başkaları için zehir etmemeyi kendine şiar edinmiş biri. Bunun için memnun hayatından. Yaptığı işi severek yapıyor. Gülerek yapıyor. Ve bazı hallerde onun bu tavrı başkalarına da sirayet edebiliyor. Bu başkaları henüz bütünüyle bozulmamış olanlar. En başta da çocuklar. Onların Poppy'nin yönlendiriciliğinde yaptıkları kuş maskelerini takıp kendilerini kuş hissettikleri mutlu sahneleri bunun bir örneği.

Happy -go- lucky, dünyaya Poppy gibi bakmaya çağıran umut dolu bir film.

Tabii mutluluğun aynı zamanda toplumun kökten değiştirilmesini zorunlu kıldığı gerçeğinin yanından geçmiyor. Çözümü her şeye rağmen mümkün olduğunu savladığı bilinçli bireysel mutlulukta görüyor ve gösteriyor. Mutlu Poppy sonuçta reformist bir Poppy. Dünyaya devrimci Poppy'ler gerekli.

Happy –go-lucky, keyifle seyredebilen, düşünmeye iten alçakgönüllü küçük bir film.

Keyifli bir yaz filmi …

| Mamma Mia (ABD 2008)

Yönetmen: Phlyida Lloyd
Oyuncular: Meryl Streep, Pierce Brosnan, Colin Firth, Stellan Skarsgard, Julie Walters, Dominic Cooper, Amanda Seyfried, Christine Baranski vd.

Filmler vardır, oyuncuların ne büyük keyifle oynadıklarını duyumsarsınız bütün film boyunca. Siz de keyifle seyreder, keyifli çıkarsınız sinema salonundan. Seyrettiğiniz müzikalse, yer yer hatırladığınız şarkıları mırıldanırsınız oyuncularla birlikte. Sinemadan çıktığınızda kulağınızda, dilinizde müzik parçacıkları olur, resimlerle bezenmiş. Mamma Mia öyle bir film.

Sophie Sheridan (Amanda Seyfried) evlenme aşamasına gelmiş genç bir kızdır. Annesi ile birlikte kartpostal fotoğrafına kitsch diyebileceğimiz güzellikte bir Yunan adasında yaşamaktadır. Annesi şirin, fakat her tarafı dökülen bir pansiyon işletmektedir. Nikâh hazırlıkları gündemdedir. Sophie, izinsiz okuduğu annesi Donna'nın (Maryl Streep) günlüklerinden, onun sıkı hippilik döneminde gittiği -ve şimdi yaşadığı- Yunan adasında kısa bir zaman dilimi içinde üç ayrı erkekle yattığını okur. Ve annesinden habersiz her biri babası olabilecek bu üç adamı düğününe davet eder. Bu arada annesi de zamanında birlikte bir pop üçlüsü oluşturduğu en yakın iki kadın arkadaşını davet etmiştir. Bu 7 temel karakter ve bütün bir ada halkı, Abba'nın 70'li yılların ikinci yarısından itibaren hit olmuş şarkıları temelinde aslında akla ziyan bir öyküyü sürüklüyor. Fakat o kadar keyifli oynuyorlar ve söylüyorlar ki, öykünün akla ziyanlığı fazla rahatsız etmiyor.

Filmin derdi aslında Abba'nın tüm tarihi boyunca hit listelerinde 1 numara olmuş şarkılarını bir türlü öykünün içine yerleştirmek. Bu o kadar net ki, öykü içine yerleştirilemeyen şarkılar filmin belki en keyifli son sahnelerinde, dağılmış olan "girl group"un dışarıda kalan şarkları bonus olarak seslendirmeleriyle görülüyor. Film kendi öyküsüyle alay eder tavrıyla da kazanıyor seyirciyi.

Fakat en güzeli tabii bütün şarkıları, kendi sesleriyle söyleyen oyuncular. En başta Meryl Streep. Onun ne kadar büyük bir komedi yeteneğine de sahip olduğunu görüyorsunuz bu filmde. James Bond Pierce Brosnan'ın metalik sesiyle masmavi bir gök altında aşk şarkıları söylemesini izlemek ayrı bir keyif.

Abba benim için Beatles, Rolling Stones gibi popta devrim anlamına gelen gruplar ertesinde bir kültürsüzlük, rock-pop'un ayağa düşmesi idi. Bu filmde gördüm ki zamanında aslında hiç sevmediğim şarkıların pek çoğundan bir şeyler kalmış aklımda, kulağımda. Bu da medyanın gücü yanında kuşkusuz Abba'ya biraz haksızlık etmiş olduğumun da kanıtı herhalde. Çok ta fena değilmiş yaptıkları müzik.

Keyifsiz bir yaz filmi…

| Sex and the city (ABD 2008)

Yönetmen: Michael Patrick King
Oyuncular: Sarah Jessica Parker, Kim Catrall, Cynthia Nixon, Kristin Davis, Chris Noth vd.

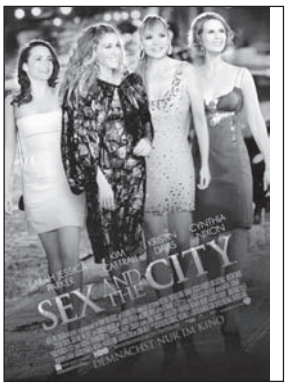

Sex and the city emperyalist batıda en çok seyredilen TV dizilerinden biri. Orta yaşlı, Amerikan orta/üst sınıfından 4 kadın arkadaşın, yan yana geldiklerinde daha çok erkeklerle ilişkileri ve son alışverişleri üzerine derin sohbetleri üzerine kurulu bu dizinin neden bu kadar başarılı olduğu üzerine epey tartışma yürütüldü medyada. Ben diziyi hiç seyretmedim. Yazın gösterime giren filmi de sanki dizi, onun başarısı vb. hiç yokmuş gibi, çerez bir yaz filmi olarak, bu anlamda ön yargısız izlemeye çalıştım.

Son yıllarda gördüğüm en kötü filmlerden biri Sex and the city. Aslında filmden çok uzun metrajlı, konulu bir sürekli reklam filmi seyrettiğiniz. Başta moda evlerinin en son kreasyonları olmak üzere, sosyetenin kullandığı tüm markaların reklamının film diye yutturulma denemesi bu film. Reklam arasına yerleştirilmiş konu, Sarah Jessica Parker'ın oynadığı Carrie Bradshaw karakterinin, Chris Noth'un oynadığı Big karakteriyle evlenmenin köşesinden dönmesi, hayal kırıklığı ve sonra aynı tipin bu kez hesapsız romantik evlilik teklifiyle mutlu son. Konu fazla önemli de değil zaten, dediğim gibi reklamları birbirine bağlamak için kullanılan bir araç yalnızca.

İyi bir seksten ve alışverişten başka dertleri olmayan bu Amerikan orta üst sınıf kadınlarının "dertlerine" her hafta ortak olan TV izleyicileri için, bu kadın tipleri herhalde kendi gerçeklerinden kaçış için bir araç olsa gerek. Herhalde bu fonksiyonudur onu başarılı kılan. Sinema filmi olarak Sex and the city tam bir –haksızlık etmeyeyim, profesyonel- felaket.

Sex and city'nin kadınlarını, yeni feminizmin bağımsız, özgürleşmiş kadın tipleri olarak tanıtan kimi yorumlar bundan da felaket. Sex and the city'nin "bağımsız", "özgür" kadın tipleri, gerçekte erkeklerin kadın klişesinin kadın tipleri. Her biri sonuçta omzunu bir "güçlü erkeğin" omzuna dayama peşinde koşan, yaşam amaçları sonuçta bu olan kadınlar. Alış veriş, dedikodu ikameci edimler. Mutsuzluklarını, aradıklarını bulamamalarının yarattığı hayal kırıklığını bunlarla aşıyorlar.

Emperyalist kültürün modern özgür kadın tipi bu. Başkasını beklemek de abes olurdu.

Şaşırtıcı, sevindirici bir ilk…

| Orkestranın Ziyareti

Bikur Hatzimoret (Fransa/İsrail 2007)

Yönetmen ve senaryo: Eran Kolirin
Oyuncular: Sasson Gabai, Ronit Elkabetz, Khalifa Natour, Saleh Bakri, Shlomi Avraham, Rubi Moscovich, Gavriel Ayrum, Jabarin Camal

Çölün ortasında çok katlı betonarme yapılardan oluşan, Allahın terkettiği bir mekan dedirtecek cinsten bir İsrail kasabası. Otobüsten inip bu kasabaya doğru, arkalarından bavullar ve müzik aletleri çekerek tek sıra yürüyen üniformalı (ne üniforması olduğu belli olmayan) sekiz adam.

Bu sekiz adam İsrail'de bir "Mısır-İsrail Dostluk Cemiyeti"nin açılış töreni davetlisi olarak yolda olan bir Mısır İtfaiye orkestrasıdır. Klasik Arap Müziği icracısı olan bir orkestradır bu. Şef aynı zamanda baş

solisttir. Bir isim karışıklığı sonucu yanlış bir kasabaya gelmişlerdir. Film bu 8 kişinin yanlış adreste geçirdikleri bir gecenin öyküsünü anlatıyor. Bu öykü aynı coğrafyanın, aynı kültür çevresinin egemenlerinin birbirine düşman ettiği iki halkının insanları arasında birbirini tanımamak, egemenlerin yarattığı önyargılar, karşılıklı yanlış anlamalar üzerine bir öykü. Aynı zamanda insanların birbirlerini tanıdıklarında bu önyargıların yanlışlığını kolaylıkla aşabileceklerinin, birbirlerini anlayabileceklerinin, birbirlerini sevebileceklerinin öyküsü. Müziğin ve aşkın enternasyonal dilinin öyküsü "Orkestranın Ziyareti".

Orkestra şefinin ve orkestranın en çapkın üyesini bir geceliğine evinde ağırlayan Bistro sahibi Dina, orkestra şefi Tevfik ile konuşurken "Benim hayatım bir Mısır filmi gibi" diyor bir sahnede. Ve İsrail'in Mısır'la savaş içinde bulunduğu 1980'li yıllarda kasabada seyri mümkün olan tek vericinin Mısır TV'si olduğunu, kendisinin acılı kaderci Mısır filmleri ile büyüdüğünü, Cuma akşamları bütün kasaba sokaklarının haftalık Mısır filmini seyretmek için boşaldığını, kendisinin Omar Şerif'in buğulu gözlerine aşık olduğunu anlatıyor. Anlattığı öykü, gerçekte yönetmen Kolirin'in yaşantısından, onu bu filmi yapmaya da iten bir kesit.

Sakin, dingin kamerası, tüm oyuncularının aksamayan güzel oyunu, yapmacık olmayan anlamlı diyalogları ile sevdiğim bir film "Orkestranın Ziyareti". Kapanış sahnelerindeki şarkıyı sonuna kadar dinlemek isterdim.

1973 İsrail doğumlu Eran Kolirin'in ilk sinema filmi "Orkestranın Ziyareti". 2007'de İsrail akademi ödülü yanında, İsrail dışında da katıldığı hemen her festivalde seyircinin dikkatini çeken, beğenisini kazanan ve değişik ödüller alan bir film. Cannes 2007'de kazandığı "Un certain regarde: coeup de Coeur" ("İlk bakışta: vurulma") ödülü, birçok seyircinin filmle ilişkisini en iyi dile getirebilecek ödül olsa gerek herhalde.

Hiç olmadı farelerden öğrenelim…

| Ratatouille (ABD 2007)

Yönetmen: Brad Bird - Jan Pinkava
(**Animasyon filmi**)

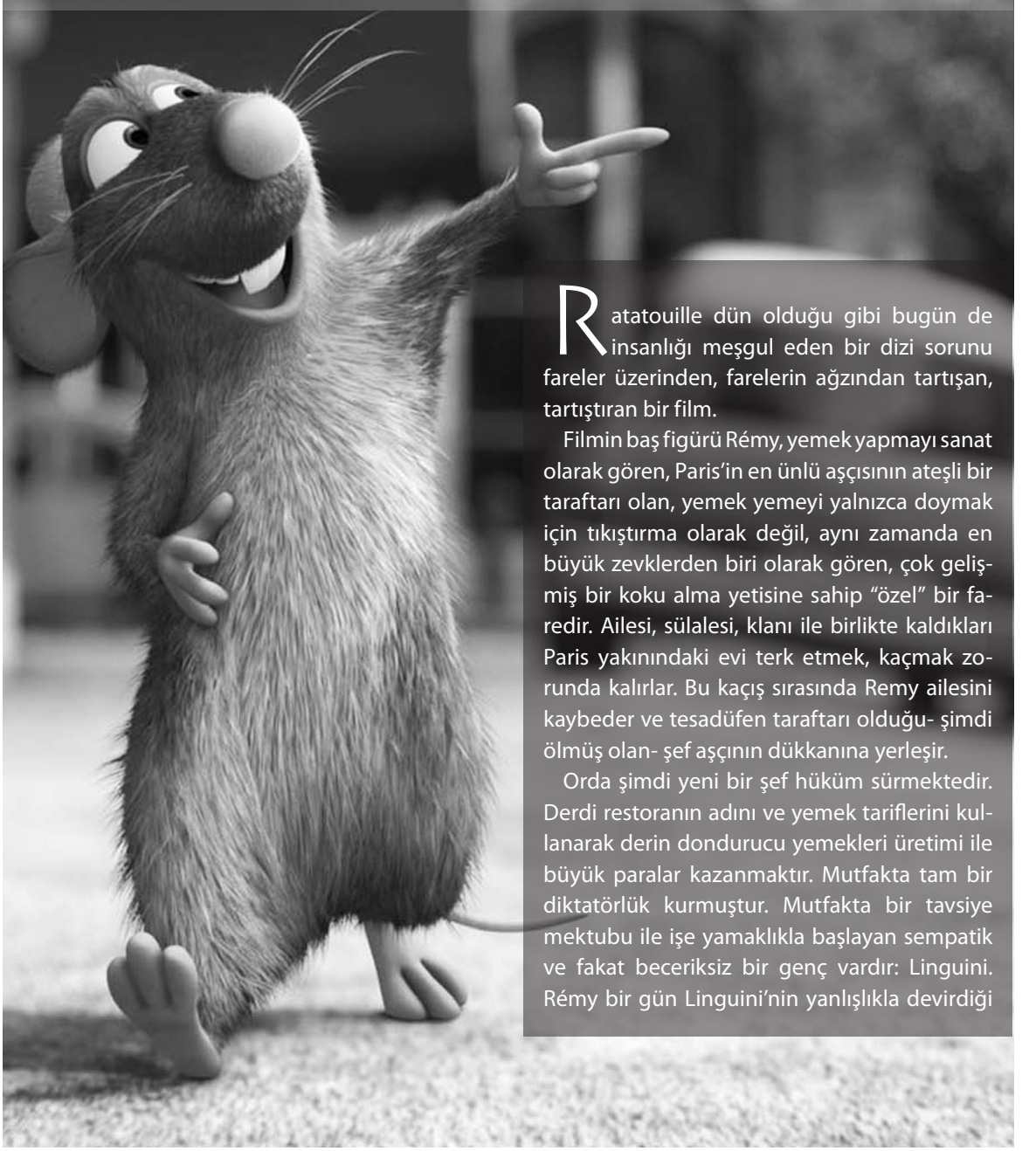

Ratatouille dün olduğu gibi bugün de insanlığı meşgul eden bir dizi sorunu fareler üzerinden, farelerin ağzından tartışan, tartıştıran bir film.

Filmin baş figürü Rémy, yemek yapmayı sanat olarak gören, Paris'in en ünlü aşçısının ateşli bir taraftarı olan, yemek yemeyi yalnızca doymak için tıkıştırma olarak değil, aynı zamanda en büyük zevklerden biri olarak gören, çok gelişmiş bir koku alma yetisine sahip "özel" bir faredir. Ailesi, sülalesi, klanı ile birlikte kaldıkları Paris yakınındaki evi terk etmek, kaçmak zorunda kalırlar. Bu kaçış sırasında Remy ailesini kaybeder ve tesadüfen taraftarı olduğu- şimdi ölmüş olan- şef aşçının dükkanına yerleşir.

Orda şimdi yeni bir şef hüküm sürmektedir. Derdi restoranın adını ve yemek tariflerini kullanarak derin dondurucu yemekleri üretimi ile büyük paralar kazanmaktır. Mutfakta tam bir diktatörlük kurmuştur. Mutfakta bir tavsiye mektubu ile işe yamaklıkla başlayan sempatik ve fakat beceriksiz bir genç vardır: Linguini. Rémy bir gün Linguini'nin yanlışlıkla devirdiği

bir çorbayı panik içinde yeniden yapmaya çalıştığına tanık olur. Farkına vardırmadan ona yardımcı olur. Ortaya çok lezzetli, bütün müşterilerin talep ettiği bir çorba çıkar. Buradan itibaren Remy ile Linguini'nin arkadaşlığı başlar. Remy Linguini'nin aşçı şapkasının içinde onu yemek yaparken yönlendirir. Ortaya çok lezzetli yemekler çıkar. Linguini ünlenir. Dostluk ünle ve hem fare cephesinin, hem de insanlar cephesinin "farelerle olmaz", "insanlarla olmaz" baskısıyla bozulur. Remy'den ayrılır Linguini. İşler tersine döner.

Sonunda yemek pişirmeyi ve yemeyi karın doyurma olmanın ötesinde bir sanat olarak gören insanlar ve fareler sayesinde, az kişinin gizini bildiği fareler lokantası Ratatouille açılır. Film mutlu sonla biter.

Fakat bu mutlu sona gelene kadar, insanların fareler konusundaki; farelerin insanlar konusundaki 'ırkçı' ön yargıları, var olanın değişmezliği üzerine idealist düşünceler vb. aşılmak zorundadır. Baba farenin, Remy ile bir diyalogu ilginç ve Ratatouille diyalogları için tipiktir:

Baba: "İnsanlar doğuştan fare düşmanıdır. Doğada bu böyledir. Değişmez!" Remy: "Neden ama? Doğanın kendisi değişmedir."

Ratatouille Fransızcada bizim türlü olarak adlandırdığımız yemeğe benzer bir yemeğin ismi. Fakat aynı zamanda değişik dillerde Fare anlamına gelen kelime köküne de atıfta bulunabilen bir isim. Ratatouille 2007 ABD yapımı tümüyle bilgisayarda geliştirilmiş figürlerle gerçekleştirilen bir animasyon filmi, % 100 elektronik bir film. Filmin yönetmenleri Brad Bird ve Jan Pinkava, animasyon filmlerinin büyük yapımcısı Pixar'ın Oscarlı çalışanları. Ratatouille Pixar Animasyon stüdyolarında üretilmiş olan 8. uzun metrajlı sinema filmi. Gelinen yerde artık figürler o kadar canlı ki, animasyon figürleri öyle rol kesebiliyorlar ki, en profesyonel, en iyi oyuncularla başa baş güreşebilirler. Teknik artık varlığını his ettirmeyecek kadar mükemmelleşmiş, gelişmiş durumda. Filmin ilk 10-15 dakikasından sonra bir animasyon filminde olduğunuzu unutuyorsunuz.

Her şey manipülasyon, herkes satılık…

| 99 Franc (Fransa 2007)

Yönetmen: Jan Kounen / Nicolas & Bruno
Oyuncular: Jean Dujardin, Jocelyn Quivrin, Patrick Mille, Vahina Giocante, Elisa Tovati vd.

Frederic Beigbeder'in çok satan romanının sinemaya uyarlanması 99 Frank. Senaryoda Jan Kounen ve Bruno Lavaine yanında Frederic Beigbeder'in de imzası var.

Beigbeder reklamcılıkta çalışmış, reklam ve reklamla özendirilen tüketim terörünü, yine reklamın yöntemleriyle teşhir eden kitabı ile büyük sükse yapmıştı.

Beigbeder'in romanının reklamcı kahramanı Octave Prango kokain bağımlısı, kendini herkesten üstün gören iğrenç bir megalomandı.

"Her şey satılıktır: Aşk, sanat, yeryüzü.. siz, ben. … Ben size her türlü boku satan tipim. Hiçbir zaman elde edemeyeceğiniz şeylerin rüyasını görmenizi sağlayan benim. Benim hayatım size yalan söyleme ve bu yalan söyleme işiyle çok para kazanma üzerine kuruludur." diyerek güya açık yüreklilikle reklam sektörünü teşhir ediyordu. Sonuçta Beigbeder'in iyi bir reklamcı olduğundan başka bir şey göstermiyordu 99 Frank. Çıktığı yıllarda en çok satan kitaplar listesinin ön sıralarında kaldı birçok ülkede. Reklamcılığın reklam diliyle teşhiri, "Hitler ve Goebbels çok iyi reklamcı idiler" provokasyonları bir kitap için en iyi reklamdı.

Şimdi bu kitap neredeyse birebir, bu kez reklam filmleri tekniğini/kesimini/montajını kullanarak filme aktarılmış.

Reklam branşının, reklamcıların çizilen resmi, tam bir klişe. Kuşkusuz klişelerde de gerçeklik payı var. Fakat salt klişe, gerçeğin kavratılması yerine, gerçeğin inandırıcı olmaktan çıkarılıp, inanılmaz hale getirilmesine yarar. Bu filmde bu belki de satar adına böyle oluyor.

Filmin sonundaki alternatif son için bulunan çıkış da, aynı diğer son gibi sahte/yalan/reklam. Ve yalan/reklam olduğu filmin ilk karesine atıf yapan son resimle seyircinin kafasına da vuruluyor.

Sonuç: Her şey, herkes satılık ve çıkış yok!

Var tabii: bunun üzerine kitap yazıp, film yapıp iyi para kazanmak! Yerseniz!

Film reklam estetiğinin bütün araçları ustaca kullanılmasına, formel olarak oldukça iyi düşünülmüş olmasına rağmen, olmasa da olur bir film çıtasını aşamıyor.

"Her şey satılıktır: Aşk, sanat, yeryüzü.. siz, ben. … Ben size her türlü boku satan tipim. Hiçbir zaman elde edemeyeceğiniz şeylerin rüyasını görmenizi sağlayan benim. Benim hayatım size yalan söyleme ve bu yalan söyleme işiyle çok para kazanma üzerine kuruludur."

Yeni Woody Allen

| Kasandra'nın Rüyası

Cassandra's dream (İngiltere/ABD, 2007)

Yönetmen (ve tabii senaryo da): Woody Allen
Oyuncular: Colin Farrell: Terry; Ewan McGregor: Ian; Clare Higgins: Anne; John Benfield: Baba; Tom Wilkinson: Howard Amca; Phil Davis: Martin Burns; Hayley Atwell: Angela Stark; Sally Hawkins: Kate; Jim Carter: otomobil tamir atölyesi patronu; Mark Umbers: Eisley vd.

Woody Allen'in New York dışında üst üste yaptığı üçüncü filmi Kasandra'nın Rüyası. Maç Sayısı (2005/ bkz. Güney sayı 36, s. 67-68) ve Bomba Gibi Haber (2006/ bkz. Güney sayı 39, s. 75) den sonra, Woody Allen'in 2007 yılı filmi de mekan olarak Londra'da geçiyor. Bu üçüncü film Woody Allen'in bu mekan değişikliğinin aynı zamanda bir tarz değişikliği ile kolkola gittiğini de gösteriyor. Kasandra'nın rüyası da "tipik Woody Allen filmi" değil. Evet anlatım tarzı düz, klasik, aslında tiyatro oyunu olarak da oynanabilir, diyaloglara dayalı bir film. Fakat bir Woody Allen komedisi değil karşı karşıya olduğumuz. Daha çok bir Fransız polisiye filmi. Kara mı kara bir bakış açısını yansıtan trajik bir sonla biten bir film Kasandra'nın Rüyası.

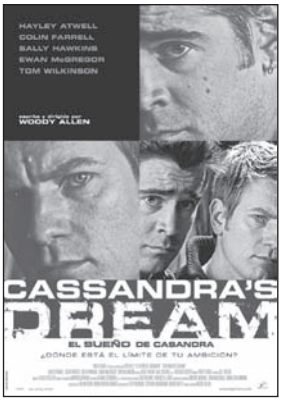

Ian ve Terry Londra'nın güneyinde yaşayan iki kardeştir. Bir otomobil tamirhanesinde tamirci olarak çalışan Terry kumarcıdır. Kumar yoluyla çekilmez hayatını değiştirmek hayaliyle yaşamaktadır. Babasının restoranında garsonluk yapan Ian'ın rüyası ise para biriktirip, ABD'de yatırımcılık yapan bir firmanın vaat ettiği yüksek rant sayesinde hayatını değiştirmek hayalindedir. Evde anne sürekli olarak başarılı bir işadamı olan ve aileye maddi destek sağlayan kardeşi Howard'dan söz etmekte, kocasının beceriksizliği, başarısızlığından yakınmaktadır. Ian dışa karşı zengin, başarılı iş adamı rolü oynamaktadır. Bunu yaparken, Terry'nin çalıştığı tamirhaneden ödünç alınan lüks spor arabalar ona yardımcı olmaktadır. Böyle bir lüks arabayla tur atarken, tiyatro oyuncusu Angela ile tanışır. Ian Angela'ya aşık olur. Angela için Ian kendisinin ABD'deki sinema kariyerine yardımcı olabilecek yakışıklı, başarılı bir iş adamıdır. Kariyeri Ian'dan önemlidir. Terry bir kez kumarda kazandığında, kardeşler filme de ismini veren yatı satın alırlar. Bu yat kız arkadaşlarına hava atmak için iyi bir araçtır.

Gelişme içinde Terry kumarda büyük çapta borçlanır. Ian ise Angela'ya verdiği sözleri yerine getirebilmek için büyük paraya ihtiyaç duymaktadır. "Howard Amca" bir kez aileyi ziyarete geldiğinde, iki kardeş aile dayanışmasından söz ederek ondan yardım isterler. Aile bağlarının önemi, aileden başka güvenilecek kimse olmadığı konusunda bir girizgâhtan sonra gençlerin isteklerini yerine getirmeye hazır olduğunu söyleyen Howard amca da, onlardan bir talepte bulunur. İş ortağı olan ve elindeki bilgilerle kendine büyük zarar verebilecek Martin Burns ortadan kaldırılmalıdır. Yoksa Howard iflas edecektir. Başka yol yoktur. Önce olamaz diyen kardeşler, giderek bunun tek yol olduğu konusunda kendi kendilerini ikna ederler. Daha doğrusu Ian bu konuda çok rahatsızlık duyan Terry'i ikna eder.

Sonrasını anlatmayayım.

Diyalogları, oyuncuları yine iyi olan bir film Kasandra'nın rüyası. Anlattığı öykü klasik bir "suç ve ceza" öyküsü.

Yaklaşımı, üstün altı üstte kalabilmek için cürümlerinde kullandığını ve fakat altın üste çıkmak hayaliyle işlediği cürümler içinde battığını savlayan bir yaklaşım. Bu haliyle Kasandra'nın Rüyası, hem kaderci ve hem de toplumsal eleştirici bir film olarak okunabilir. Fakat herhalde en doğru okuma, filmin Woody Allen'in yaşlılık günlerinde "ben her dalda film yapabilirim" filmi olduğudur. Evet yapıyor. Fakat bu filmler kendi dallarında ortalama filmlerin üzerine çıkan filmler değil.

Woody Allen New York'a, tipik Woody Allen'e dönse sevinirim.

Film/sinema aşığı bir film…

| Lütfen Başa Sarın

Be Kind Rewind (ABD 2008)

Yönetmen: Michel Gondry
Oyuncular: Jack Black, Mos Def, Danny Glover, Mia Farrow, Melonie Diaz vd.

İhtiyar bay Fletscher'in (Danny Glower) "Be Kind Rewind" isimli videotekinde işler iyi gitmemektedir. Bir yandan arsa/ev spekülatörleri videotekin alt katında bulunduğu eski, köhne eve göz dikmiştir. Diğer yandan CD ve tekelleşme, küçük mahalle videoteklerinin sonunu getirmiştir. O şimdiye dek hiç terketmediği dükkanını bir kaç günlüğüne yardımcısı Mike'a (Mos Def) emanet ederek bir yolculuğa çıkar.

Videotekin yakınlarında bulunan bir elektrik santralının önündeki arsada bir karavanda yaşayan Jerry (Jack Black), Mike'ın en yakın arkadaşıdır. Ömrünün önemli bölümü Mike'ın yanında dükkanda geçer. İkisi de sıkı videotekçi, sıkı film severlerdir.

Jerry komşusu olan ve kendisini dalgaları ile etkilediğinden emin olduğu elektrik santralından rahatsızdır. Fletcher'in yokluğunda Mike'ı santrale karşı bir sabotaj eylemi konusunda ikna eder. Sonuçta Mike'ın eylem sırasında polisin gelmesi üzerine kaçmasıyla, eylemi yalnız başına gerçekleştirmeye girişir. Kelimenin tam anlamıyla çarpılır bu eylem sırasında. Yüksek derecede manyetik hale gelir. Arkadaşını ziyarete gittiğinde olanlar olur ve videotekteki tüm kiralık videolar manyetik dalgaların etkisiyle silinir. Bu tam bir felaket, Fletcher'in sürmesi zaten pamuk ipliğine bağlı olan videotekinin kesin sonu demektir.

Bunun üzerine Jerry ve Mike, videotekteki en fazla kiralanan filmleri bir digital kamerayla, ilkel dekorlarla, en basit araçlarla, oyuncuları değişik rollerde kendileri ve bir kuru temizlikçide buldukları bir kadın olmak üzere yeniden çeker ve kiralarlar. Bu filmlerin yeniden çekilme sahneleri filmin en eğlendirici, en güzel sahneleridir. Sonuçta bu "yeniden çevrilmiş" filmlerin ünü yayılır. Tüm kasaba bu filmlerde rol istemeye ve oynamaya başlar. Videotek işlemeye ve hatta spekülatörleri ödeyip devreden çıkaracak bir birikimi sağlayacak kadar para kazanmaya başlar. Bu ise bu kez film tekellerini devreye sokar. Bunlar telif hakkı talebiyle bu işe son verilmesini isterler.

Bu kez "yeniden çekim" değil, orjinal çekime yönelirler Mike ve Jerry. Ve ortaya nerde ise tüm kasaba halkının rol aldığı bir belgesel/kurgu filmi çıkar kasaba tarihi üzerine! Filmin gösterisi bütün kasaba halkının videoteke sahip çıktığı bir dayanışma gösterisine dönüşür. Konusu böyle "Be Kind Rewind"ın

Michel Gondry yenilikçi, film/sinemayı sevdiğini her filminde görebileceğiniz bir yönetmen ve senarist. "Be kind rewind" ile, keyifli, sevecen, insancıl bir komedi sunuyor bize.

Tekellere, spekülatörlere karşı kendi filmlerimizle direnelim diyor!

Direnelim!

Yalanlar üzerine kurulu hayatlar…

| Aşk Kurbanları
Married Life (ABD/Kanada 2007)

Yönetmen: İra Sachs
Oyuncular: John Bingham, Pierce Brosnan, Chris Cooper, Patricia Clarkson, Rachel McAdams David Wenham, vd.

Married Life, 1949 yılında ABD'nin Kuzey'inde Doğu Yakasında geçen bir öyküyü anlatıyor.

Öykü'de görünürde mutlu orta yaşlı bir karı koca; kocanın sarışın genç sevgilisi; karı –kocanın, erkeğin sırrını bilen bekar aile dostu var. Koca, Harry Allan (Chris Cooper) başarılı bir tüccardır. Sevgilisi Kay (Rachel Mc Adams) onu eşinden ayrılıp, kendisi ile evlenmesi için zorlamaktadır. Fakat Harry için her şeye rağmen sevdiği eşi Pat'tan (Patricia Clarkson) ayrılmak söz konusu değildir. O eğer ayrılırsa eşinin yıkılacağını, intihar edeceğini düşünmektedir. Çözüm aramaktadır. Dertlerini en yakın arkadaşı Richard'la (Pierce Brosnan) paylaşmaktadır. Onu, kendisine aşkı yeniden tattıran Kay'le de tanıştırır. Kay'in aşık olunacak bir kadın olduğunu, yaptığının ahlaki olarak taşınmaz bile olsa, anlaşılır olduğunu gösterebilmektir amacı. Kay için de süreç içinde bir sır ve dert dostu haline gelir Richard.

Ne Pat'tan, ne de Kay'den vaz geçemeyen Harry Allan herkes için en temiz çözümün Pat'ı zehirlemek olduğuna karar verir kendi kendine. Seyirci dışında hiç kimsenin tanığı olmadığı eksiksiz bir cinayet planı kurar.

Bu arada Richard ile Kay arasındaki dostluk ilerlemiştir, kararsız Harry'nin kararsızlığı Kay'in Richard'da teselli araması sonucunu vermiştir.

Richard aslında kendi bencil amacına (Kay'ı Harry'den almak) ulaşmak için, Pat'a Harry ile Kay arasındaki ilişkiyi açıklamak için Pat'ı, Harry'nin sevgilisi Kay'ın yanında olduğunu bildiği bir akşam onların hafta sonu evinde ziyarete gider. Amacı Pat'ın evliliğini kurtarması için, Harry ile Kay arasındaki ilişkiyi bitirmeye zorlaması için Pat'ı ikna etmektir. Ziyarette onu bir sürpriz beklemektedir. Yalnız bulacağını umduğu Pat, kapı komşusu John Obrien'le (David Wenham) ile sevişmektedir. Şimdi Richard ailenin ikinci bir gizine sahiptir. John ve Pat'a aceleyle giyindikten sonra, Richard'ı içeri davet etmekten başka yapacak bir şey kalmaz. Yalnız kaldıklarında Richard'ın sorusu üzerine Pat John ile birbirlerini çok sevdiklerini ve fakat ikisinin de evli olduklarını, kendisinin Harry'den ayrılmasının söz konusu olmadığını, çünkü eğer onu terk ederse Harry'nin yıkılacağını, bunca yıl sonra ona böyle bir kötülük yapmak istemediğini vb. açıklar.

Richard da onun bu düşüncesini güçlendirir. Katiyen terk etmemelidir Pat Harry'yi.

Sonunda başarısız bir zehirleme girişimi ertesinde, Harry çektiği vicdan azabı ve korkular nedeniyle, bu arada Kay'ın da ayrılık yönündeki açıklaması ile - Kay ile ilişkisini kesmeye karar verir. Kay'a bunu açıklamaya gittiğinde Richard'ı onun yanında bulur.

Yani kısaca herkes herkesi aldatmaktadır. 1940'lı yılların sonunda Kuzey Amerika'da bir orta/üst burjuva ailesinin somutunda burjuva ailesinin ve aşk ilişkilerinin durumu bu haldedir.

Film bu yalan üzerine kurulu ilişkilerinin tüm taraflarının içinde yer aldığı bir noel yemeği ile sonlanır. Birbirini seven mutlu çiftler vardır bu yemekte. Richard ve aile dostu Pat ve Harry ile "tanıştırdığı" Kay! John ve eşi!

Temeli karşılıklı küçük ve büyük yalanlar olan sahte bir mutluluk.

Değişen bir şey var mı mutlu burjuva ailesinde 21. yüzyılda.

Sanmıyorum.

"Evlilik Hayatı" iyi oyuncularla seyredilebilir ortalama bir film.

Boris Yefimov

Hitler tarafından görüldüğü yerde öldürülmesi emri verilen karikatürist Boris Yefimov 1 Ekim 08'de 108 yaşında öldü.

Boris Fridlyand Kiev'de Yahudi ayakkabıcı bir ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya geldi.

Doğumundan kısa bir zaman sonra ailesi Bralystok'a taşındı. (Şimdi Polonya şehridir.) Burada abisi Mikhail Koltsov'la beraber büyüdüler. I. Dünya Savaşı başlayınca Kiev'e geri döndüler.

Boris hislerini politikacıların karikatürlerini yaparak ifade ediyordu. Aslında Boris, üniversiteye girip, hukuk okumak istiyordu. I. Dünya Savaşının başlaması ardından 17 Ekim devrimi onun hukuk okumasını engelledi. İlk çizimleri 1919'da basılıp Kiev'deki Kızıl Ordu'da elden ele dolaşmaya başladı. 1920 –1921 arasında komünist kuruluş Agitprop için poster ve broşür yapmaya başladı. (Agitprop ajitasyon ve propaganda kelimelerinin kısaltılmasından oluşmuştur. Bu kuruluş direkt Bolşevik Parti Merkez Komitesine bağlıydı. Daha sonra İdeoloji Dairesi olarak değişmiştir.) Abisi Mikhail'den iş teklifi alınca Moskova'ya taşındı. Mikhail Koltsov 17 Ekim Devrimi'ne katılmış Bolşevik Parti üyesiydi. Pravda'da çalışıyordu. Boris'den gazeteye politik karikatürler çizmesini istedi. Boris, batı kapitalistlerini yeren karikatürler çizmeye başladı. Bu alanda tecrübesi artınca, çizimleri İzvestiya, Krokodil ve Ogonyok dergilerinde de çıkmaya başladı. 1924 yılında ilk kitabı "Politik Karikatürler" yayınlandı. Kitaba önsözü Leon Trotsky yazdı. Bu olay Stalin'in Boris'e antipati duymasına neden olmuştur. Daha sonra kitabın baskısını yapan, Yuri Steklov önsözü kitaptan kaldırmıştır. Boris Yefimov Troçki ile çok iyi bir dostluğu olmasına rağmen sonraları onu terörist ve faşist olarak tanımlamıştır. Hayatının sonuna kadar Stalin'i savunmuştur. Propaganda ve ajitasyonun büyük bir silah olduğunu bilen Stalin ve Boris bu silahı sonuna kadar kullanmışlardır.

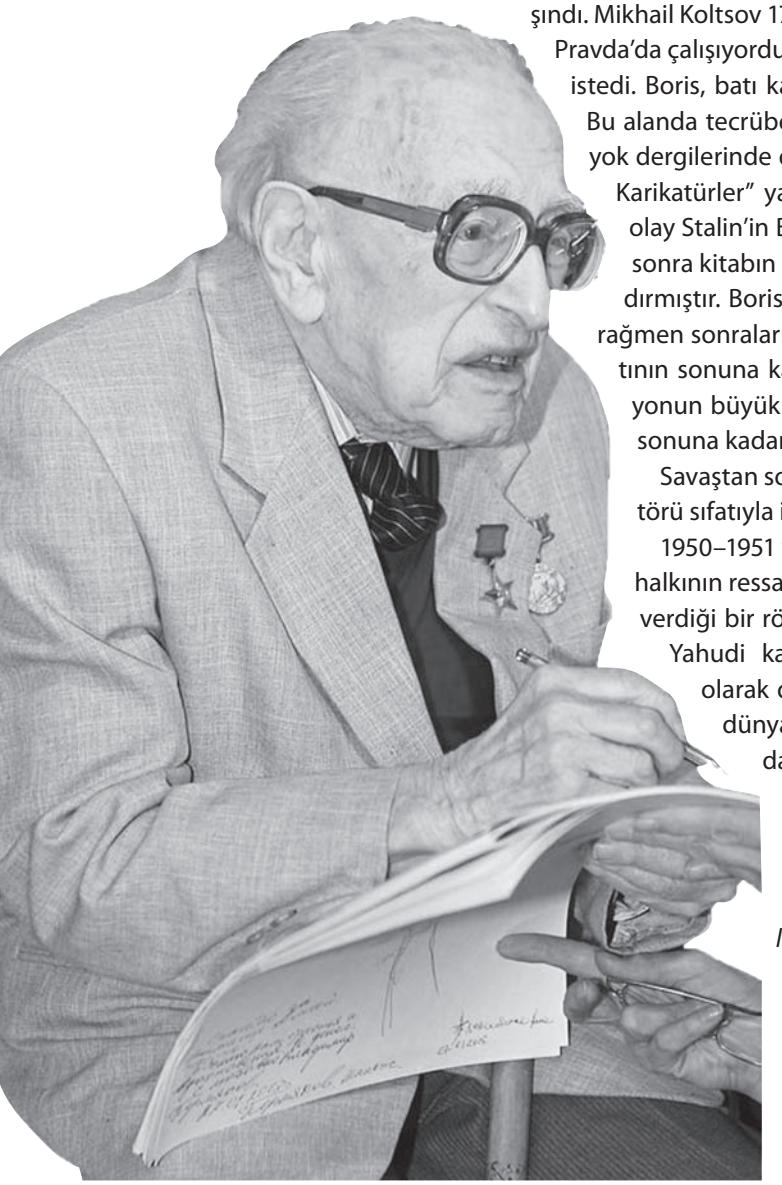

Savaştan sonra Nürnberg duruşmalarını Agitprop'un şef editörü sıfatıyla izledi.

1950–1951 yıllarında Sovyet ödülünü aldı. 1967'de de Sovyet halkının ressamı olarak adlandırıldı. 2005'de Rus televizyonuna verdiği bir röportajda, Petrograd'da Sovyet Devrimi sırasında Yahudi karşıtı propagandadan dolayı soyadını Yefimov olarak değiştirdiğini ve dine karşı olan tavrından dolayı dünya Yahudi cemaati tarafından hayatının sonuna kadar dışlandığını söyledi.

1998 yılında verdiği bir röportajda çeşitli konulardaki düşüncelerini aktarıyoruz:

1917'deki yapılan devrimin hemen hemen 90 yılını kendi gözümle gördüm ve her şeyi duydum. Bu büyük olaya şahit oldum ve bu büyük olayda yer aldım.

Karikatür gerçeği yansıtır. Dünyada ve kendi ülkende neler olduğunu yansıtır. Karikatür gerçeğin aynasıdır. İki çeşit karikatür vardır. Birincisi insanları güldüren, eğlendiren, ikincisi ise acı, anlamlı, teşhir

eden ve itici olandır. İkinci tür karikatür kendini "tehlikede" gören ülkelerin bir hiciv silahıdır. Ben insanları eğlendiren çizimler de yaptım. Ama daha çok düşmanlarımızı teşhir eden karikatürler yaptım. Çünkü ben politik bir karikatüristtim. Ülkeme saldıran faşistleri, Hitleri, İspanyol Franco'yu çizdim. Ama İspanyol halkıyla hiçbir problemim olmadı.

İnsanlar bir gazeteyi açtıklarında ilk önce karikatürlere bakarlar. Çünkü bir makaleyi okumaktan daha çabuk olayları anlamayı sağlar. Karikatür size hem olayı hem de olayla ilgili yorumu beraberinde verir. Bu, karikatürün tabiatıdır. Size yaptığım bir karikatürle örnek vereyim. Churchill aynanın karşısında durmaktadır, aynada kendi yüzü yerine Hitler'in yüzü vardır. Şunu söylemek isterim. Çizdiklerim milyonlarca insanın düşünce ve hislerini yansıtmaktadır.

Bana göre propaganda her zaman ülkenin kaderini elinde tutan politikacıların elinde büyük bir silahtır. Propaganda müzik, şiir, şarkı, resim ve karikatür kullanır. Yine bana göre, propaganda Sovyet iktidarıyla beraber ortaya çıkmıştır. Propaganda sistem tarafından yukarıdan aşağıya doğru yapılır. İnsanlar eskiden kelimelerin manasını bilmezlerdi. Yalnız kelimelerin varlığından haberleri vardı. Propagandayla birlikte kelimelerin geniş anlamlarını öğrendiler. Sovyet iktidarının bütün gücü propaganda üzerine kurulmuştur. Ama bugün eski anlamdaki propagandalar yapılmamaktadır. Halk kime, neye inanacağını bilemiyor. Onun için dinin etkisi halk arasında yoğunlaşmaktadır. Çünkü din adamları sistemli bir propaganda yapmaktadır. Halk Allah'a inanma ihtiyacı duymaktadır.

Zaman değişti. Mizah da değişti. Partinin ana maddesi olan hicivli çizimler dramatik olarak yok oldular. Ama eski şarap ekşimedi.

Ben çizmeye devam ediyorum. Benim jenerasyonumun öbür dünyaya geçerken hatıralarını da beraber götürmeye hiç hakları yoktur.

Boris Yefimov hayatta olan en yaşlı Yahudi idi. İki kere evlendi ve bir oğlu vardı.

Kaynaklar:
En.wikipeida.org
www.guardianco.uk
russian culture navigator
www.spartacus.schoolnet.co.uk

Münih antlaşmasında Fransa ve İngiltere yol gösteriyor

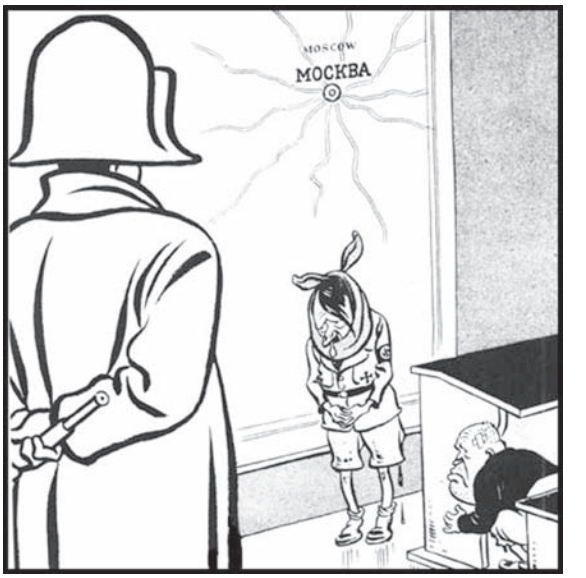

MERAY ÜLGEN

RED FOTOGRAF GRUBU

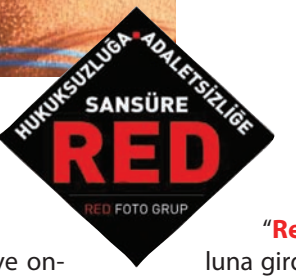

Gündüzleri işsiz kalınan, geceleri aç yatılan bir ülkeye, dahası dünyaya RED.

Faşizme, Emperyalizme, Kapitalizme ve onların yerli işbirlikçilerine RED.

İşgallere RED.
Savaşlara RED.
Sömürüye RED.
Şovenizme ve her türden gericiliğe RED.
Dünyadaki adaletsiz bölüşüme RED.
Sınıfsal ve cinsel sömürüye RED.
Cinsiyet ayrımclığına RED.
Faali meçhullere RED.
İçerde ve dışarıda tecrite RED.
Derin Devlete RED.
İşkenceye RED.
Darbelere RED.
Sansüre RED.
Mezarda emekliliğe RED.
Ekolojik dengesizliğe RED.
Kültürel ve tarihsel mirasın yok edilmesine RED.
Rantsal dönüşüme RED.
Hukuksuzluğa RED.
Adaletsizliğe RED. RED. RED.

Velhasıl bu liste uzar gider.
...

Fotoğrafın gücünü nesnel olarak ama taraflı bir biçimde sunacak, toplumun muhalif güçleri olan demokratik kitle örgütleri ve sendikalarla bu gücü halkla paylaşacak bir yapının, fotoğraf cephesinden pratik ve teorik birikimlerini sunacağı bir kurumsallaşmaya doğru gitmeyi;

İşçi sınıfının yanında değil içinde olarak bu mücadeleyi kültür ve sanat düzeyinde ele almayı; bu anlamda, taraf olduğumuz işçi sınıfının içinde fotoğraf makinalarımızla refleks grubu olabileceğimizi düşünüyoruz.

Nasıl Bir Grup ?

...

"**Red Foto Grubu**" adıyla grup olma yoluna girdik. Ve redfoto olarak ta grup mail ortamını oluşturduk.

Kısaca; RED bir karşı koyuştur. Sanatta sıcaklığın ve insanlık tarihinde mücadelenin rengi olan kızıl'ın ateşiyle sevgiyi ve dostluğu geliştirelim diyedir RED.

www.redfotograf.com
Gruba katılmak için:
Aşağıdaki adreslere mail yollayabilir ya da siteye girip üye olma yöntemlerinden birini seçebilirsiniz.
redfoto@googlegroups.com.
cengizbay@gmail.com
Her kese bol selam ve sevgiler..

Özcan Yaman

Bunlar
Engerekler ve çıyanlardır
Bunlar
Aşımıza, ekmeğimize
Göz koyanlardır
Tanı bunları
Tanı da büyü